

Kárpátaljai Hírmondó

XIII. évfolyam 1. (47.) szám, 2017. Tavasz

Dsida Jenő

Vers egy ághoz

Tavasz borít virágba? Rág a fagy?
Fakóra perzsel július heve,
vagy benned zsong az ősz gyümölcsleve?
Te élsz s az élő fának ága vagy.

Madár ha száll rád, – bármi a neve
és földre hajtó súlya bármi nagy, –
meg nem zavar, nyugodtan várni hagy:
ugyis elröppen, tudod eleve.

Te légy derűs példám, ha vakmerő
varjú telepszik rám és egyre fent ül,
míg szörnyű súlya földre teperő:

tudjam, hogy mégis elszáll s terhe mentül
alább nyomott, annál több az erő,
mellyel alázott ágam visszalendül.

Tavaszi napsütésben az ungvári várpalota

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XIII. évfolyam, 1. (47.) szám
2017. Tavasz

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,
Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Benza György,
a Kárpátaljai Szövetség
elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Kovács Sándor, Schober Ottó.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésé-
nek és szerkesztésének jogát fenntartjuk,
azok recenzálását, visszaadását, levélben tör-
ténő megválaszolását, valamint más szerve-
zetekhez, intézményekhez való továbbítását
nem vállaljuk. A publikációkban közölt té-
nyekért és véleményekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség
nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt
publikációkkal.

A tartalomból

Vers mindenkinek. Arany János: Epilógus	3
Szervezeti élet. Köszöntötték az ünnepeltet. Báthory Katalin 90 éves	4
„Elindult a gyakorlati nemzetegyesítés” – tanácskozás a magyar autonómiákról. Köszönjük a támogatást!	6
Aktuális. Ukrajnába is átfuthat az M3-as. Az uniós tárgyalók megegyeztek	7
Ukrajna vízummentességéről. Aláírásgyűjtés nyelvi jogaink védelmében	7
Határok nélkül. Zarándokút az európai megbékélés jegyében. Magyar hokisok	8
Beregszászon	8
Tiszteletbeli székely címet kapott Zsukovszky Miklós	9
Támogatás a kárpátaljai turizmusnak	9
Hitélet. Jézus fogantatása. Hrabár Tamás prédikációja	10
Lélektől lélekig. Ukrajnai protestánsok összejövetele. Gulácsy Lajos-émlék- parkot avattak Munkácson	11
Szent László-év Kárpátalján. Elindult a Reformáció Gyermekei Program	12
Protestáns iskolatörténeti mozaik	13
Emlékezzünk régiekről. Emléktáblát kapott három beregszászi irodalmár	14
Arasznai történelem. „Málenkij robot” – a képzőművészet nyelvén. Matl Péter	14
„Ötösével” című képiállításának margójára	15
Hős asszonyokra, nehéz időkre emlékezve. Hudák Rudolf írása	15
Kárpátaljai ötvenhatosok: a benei szovjetellenes csoport	18
KVIT-kollázs. Fiatal alkotók írásai	20
Kultúrtáj. „Kislány korom óta színész szeretnék lenni...” Beszélgetés Balogh Mariannával. Tizedik születésnapját ünnepelte a Kokas Banda	22
Kárpát-medencei népviseletek	23
Közelkép. Egy „mindenevő-értékfogyasztó”. Interjú Kátainé Szil-Vay Ingriddel	24
Kárpátaljai barangoló. Az ismeretlen Fehér-Tisza. Kovács Sándor útikalauza	26
Irodalom. Feltámadás a hegyek ölelésében. Weinrauch Katalin novellája	30
Április 11. – a magyar költészet napja	31
Kopogtató. „Ars poeticám: meríteni csak tiszta forrásból”. Beszélgetés Matl Péter szobrászművésszel	32
Örökségünk. A szennyestánctól a cokipohárig. Kovács Elemér írása	34
Szerkesztőségünk postájából	35
Szemelvények kárpátaljai eseményekből	36
Képzőművészet. Kárpátaljai képzőművészek bemutatkozása Budapesten	39
Téli tárlat – a RIT kiállítása Beregszászon	39
A Kárpátaljai Hírmondó galériája. Baráté Ágnes festőművész	40

Címlapfotók: Szemere Judit, Kovács Sándor

Kalendárium

Kaptam egy új naptárt. Kis nyomdászfiú hozta, még nyirkos volt a papírja, még párolgott rajta a piros és fekete festék. Ideállítottam az íróasztalomra. Ma – késő éjszaka – lapozgatni kezdtem az új kalendáriumot. Mondhatom, kellemetlen olvasmány. Már a címe is követelődző: 1915. A lélek tar sziklatetőkön, sivatag homokon, ismeretlen tájakon bolyong, szeretne visszafutni a pontig, ahonnan indult s aztán árkon-bokron száguldani előre, megpihenni valami távoli ponton. Szövege nincs. A lapok üresek. Nagyon is sok helyet hagytak az „előjegyzések számára”. Ezeket a spáciumokat nekünk kell majd ellátni „előjegyzés”-ekkel és élettél. Nagyon nehéz feladat. Mindenki mázsát érezhet a nyakában. Nekem az az érzésem, mintha egy szigorú szerkesztő öt rizsma kéziratpapirost küldetett volna, az utolsó percben, azzal a meghagyással, hogy fejvesztés terhe mellett írjam tele csupa ragyogó és választékos mondattal, hajnalig fejezzek be egy folytatásos regényt, melyet holnap kezdenek közölni. Legjobb lenne egy betűt se írni és nyomban lefeküdni.

Mindig borzongatóan hatott rám egy üres naptár. Ez az irdatlan fehérség az a semmi, amitől félünk, a tartalmatlanság, melyet tartalommal kell megtöltenünk, a kétségbeesés fehér hómezője. Talán innen van, hogy gyermekkoromban is tréfáltam a naptárral, szepegő rémülettel, mint a suszterinas, aki sötétben fűtyül. Az üres lapokat eleve telefirkáltam mindenféle tolakodó kérdésekkel, melyeket a leendő időhöz és leendő magamhoz intéztem. Egy-egy messze dátum mellé ilyesmiket írtam: „Mi lesz akkor?”, vagy „Csak nem vagy beteg?” vagy „Ugy-e, jól aludtál az éjjel?” vagy: „Szervusz, élsz még?” Nagyon érdekes volt megvárni ezeket a dátumokat és visszamosolyogni arra a tudatlan emberre, aki a kérdéseket feltette, megnőve az időben, erőt kapva a valóság biztonságától. Semmi bölcsesség sem pótolja azt, hogy huszonnégy órával idősebbek vagyunk. Arra gondolok, hogy tavaly szintén kaptam ilyen naptárt. Akkor is az a lapvállalat küldte, melynél dolgozom, akkor is pont erre a helyre tettem, az íróasztalom sarkába, akkor is volt egy éjszakám, mikor lapoztam, böngészgettem a leendő lapok gazdaságában és játszottam a jövőddel. Megdöbbenő, hogy milyen keveset tudtam akkor. Amit a tavalyi naptárom szélére jegyeztem, naivabb ákombákomnak tetszik most, mint első írásként. Az idén már nem merek találgatni. Nem is ostromlom durva kérdésekkel a papírt. Tisztelettel haladok el minden dátum mellett, mely külsőre talán jelentéktelen és semmitmondó, de imponálónak nő és mindent meghozhat, az lehet, amely az egész évszázadnál többet jelent, melyet évezredek múlva is emlegetnek a diákok és tanárok az érettségi vizsgán. Nincs is piros betűvel nyomtatva. Olyan, hogy senkise gondol rá és igénytelenül húzódik meg többi egyforma társai között. Talán éppen ez lesz az a nap.

Hol a tavalyi naptár? Voltaképpen úgy látom, hogy az ideai naptár még a tavalyi naptárnál is haszontalanabb portéka. Sutba kerül, mielőtt használtuk volna. Mert az idén meglehetősen kalendárium nélkül élünk. Soha ilyen kevés értelme nem volt a polgári társadalom szokásának, hogy felparcellázza az időt, megrendszabályozza és mederbe szorítsa, mely partok nélkül hőmpölyög, végtelen folyással, egyetlen tüzes és vajúdó gomolyagban. Tábori levelezőlapot kapván állandóan csodálkozom azon, hogy a levél írója dátumot ír és megnevezi a hét napját, hogy a szerdának vagy a pénteknek náluk is van értelme és jelentősége. A napok csak az egymásmellettiségük által kaptak jelleget, az egyik a másikatól, a hétfő szürke füstje a vasárnapi lángtól, a babonás péntek az előtte lévő napok robotjától és fáradtságától, az idegességtől, hogy még mindig késik a pihenés, türelmetlenségünk, melynek folytán megbotlunk a küszöbön és kiesik a kezünkől a kenyér, a tárgy, az égő gyertya. Eleven anakronizmus most a kalendárium. Nyomtalan suhannak fölöttünk ünnepek, melyek hangulatköre máskor arany párákban fűrdette az embert, évfordulók, határjelzők, mérőldkövek maradoznak el, melyeket észre sem veszünk, annyira igazán az időben élünk, hogy elfeledkezünk a jelzőtáblájáról és egyáltalán nem törődünk a napok nevével és számával. Akik itthon vannak, ebben a tekintetben feltűnően feledékenyek. A katona pedig bizonyára épp oly kevésbé nézi az idő tükrét, a naptárt, mint szakállas, törődött arcát a kékítükében. Csak érzi önmagát. A naptár, a tükör úgyis hiábavalóságokról beszél.

Az ember széjjeltépte a kalendáriumát.

Tinta. Gyoma, 1916. Kner Izidor kiadása

Epilógus

Az életet már megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam,
Gyalog bizon...
Legfőleg ha omnibuszon.

Láttam sok kevély fogatot,
Fényes tengelyt, cifra bakot:
S egy a lelkem!
Soha meg se' irigyeltem.

Nem törődtem bennülövel,
Hetyke úrral, cifra nővel:
Hogy' áll orra
Az út szélén baktatóra.

Ha egy úri lócsiszárral
Találkoztam s bevert sárral:
Nem pöröltem, –
Félreálltam, letöröltem.

Hiszen az útfélen itt-ott
Egy kis virág nekem nyitott:
Azt leszedve,
Megvolt szívem minden kedve.

Az életet, ím, megjártam;
Nem azt adott, amit vártam:
Néha többet,
Kérve, kelve, kevesebbet.

Ada címet, bár nem kértem,
S több a hírnév, mint az érdem:
Nagyravágyva,
Béltelt volna keblem vágya.

Kik hiúnak és kevélynek –
Tudom, boldognak is vélnek:
S boldogságot
Írly nélkül még ki látott?

Bárha engem titkos mótely
Főlemész: az örök kétely;
S pályám bére
Égető, mint Nessus vére.

Mily temérdek munka várt még!...
Mily kevés, amit beválték
Félbe'-szerbe'
S hány reményem hagyott cserbe!...

Az életet már megjártam;
Mit szívembe vágyva zártam,
Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.

Egy kis független nyugalmat,
Melyben a dal megfoghat,
Kértem kérve:
S ő halasztá évről-évre.

Csöndes fészket zöld lomb árnyán,
Hova műsám el-elvárnám,
Mely sajátom;
Benne én és kis családom.

Munkás, vidám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget...
Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessen, oltsak.

Most, ha adná is már, késő;
Egy nyugalom vár, a végső:
Mert hogy' szálljon,
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?

Köszöntötték az ünnepeltet

Kárpátaljai Szövetség elnöksége 2017. január 27-én a Városligeti fasor 44. számú épületében található Versailles rendezvényteremben ünnepi műsor keretében köszöntötte Dr. Báthory Katalint, a Kárpátaljai Szövetség alapítóját és örökös tagját, a szövetség egykori főtítkárárt, aki 2017. január 22-én ünnepelte 90. születésnapját. A rendezvényt Schöber Ottó, a Kárpátaljai Szövetség alelnöke nyitotta meg, majd előadta *Honfoglalóink útjai* című saját versét.

Ezután az egybegyűlték megnézhatték a Budapest XII. kerületi Önkormányzata által működtetett Hegyvidék Televízió Dr. Báthory Katalinról készített dokumentumfilmjét. Beregszászi Olga közkedvelt előadóművész dalaival köszöntötte az ünnepeltet, Kovács

Sándor, a KIMAK elnöke pedig Dr. Báthory Katalin életpályáját méltatta.

A 93 esztendő Jobák Márta versmondó, a Nemzeti Vers verseny ezüst fokozatú díjazottja Lackfi János: *A matematikus nyulai* című versét szavalta el az ünnepelt tiszteletére.

Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumának elnöke emléklappal, Benza György, a Kárpátaljai Szövetség elnöke és dr. Damjanovich Imre, a szövetség tiszteletbeli elnöke virággal és díszoklevéllel köszöntötte Dr. Báthory Katalint 90. születésnapja alkalmából.

Pásztor Bazil atya, budai kerületi esperes, parochus szavai után a jelenlévők közösen elénekelték az *Eljen soká!* című dalt.

Az ünnepelt köszönő szavai után a rendezvény zárásaként fogadás következett a koncertterem halljában.

Tudósítónk

Báthory Katalin 90 éves

Jól tudom, hogy egy hölgy esetében nem illik beszélni a koráról, ezért én azt vallom, hogy egy nőnek két életkora létezik: az egyik – amikor még nincs 18 éves, a másik – pedig amikor éppen 18 éves. Kivételt képez az az eset, ha erre felhatalmaz az illető hölgy. E kivétel kapcsán bátorodom közzé tenni, hogy Dr. Báthory Katalin 1927. január 22-én született a kárpátaljai Eszény községben. Mivel én is e falu szülőltje vagyok, ezért számomra közzismert tény, hogy szülei Eszényben köztisztviselői értelmiségiek voltak. Édesapját az egyik legelismertebb polgármesterként tartjuk számon még ma is. Neveltetésében meghatározó szerepet játszott a származás, mivel a nagy múltú Báthoryak somlyai ágának le-

származottjaként a dicső ősök emberi tartásra kötelezték. Felhőtlen gyermekkor, Eszény hangulata, a Tisza illata mesevilágként oldották a későbbi korok feszültségét, egy olyan biztos menedéket képeztek, ahová a mindennapok zaklatásaitól mindig el lehetett menekülni. Oktatását a beregszászi gimnázium légköre alapozta meg. Sajnos azonban a háborús helyzet miatt a kedves alma materben kaotikus helyzet alakult ki, így az érettségi vizsgáit nem tudta Beregszászon letenni. 1945-ben, a határok lezárása előtt, kihasználva a még viszonylagosan szabad mozgási lehetőséget, nem mindennapi kalandos körülmények között az anyaországban, Sátoraljaújhe-lyen a piaristáknál érettségizett.

A beregszászi gimnázium szellemisége azonban vezérfonalként fut át egész életén.

Felsőfokú tanulmányainak első állomása a Debreceni Orvostudományi Egyetem volt, amelynek 2 évig volt diákja. Ezután irányt váltott, és 1950-től a

Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karának hallgatója lett, ahol 1955-ben vegyészmérnökként diplomázott. 1964-ben pedig a Gépészmérnöki Kar Gazdaságmérnöki Szakán is oklevelet szerzett. Később, 1986-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Kémiai Technológia Tanszékén doktorált. Alapos és sokoldalú felkészültsége egész pályafutásának alapvető fundamentuma lett.

Szakmai tevékenységét a Műszaki Egyetem Általános és Analitikai Kémiai Tanszékén kezdte, ahol az MTA kutató csoportjában főanalitikai módszerek hibahatárainak vizsgálatával és a hallgatói laborok előkészítésével foglalkozott. Ezután a Telefongyári MEO laboratóriumába került, ahol a vegyi labor vezetésével bízták meg. 1964-ben főmérnöki beosztásban a Kohó és Gépipari Minisz-

Báthory Katalin 90 éves

terium Korróziós Szabványosítási Központjának vezetője lett. Ezek után a Magyar Szabványügyi Hivatal műszaki tanácsosává nevezték ki. Szabványosítási szakterülete az export gyártmányok klimatizációja, a korrozívvédelmi szabványok kidolgozása és a környezetvédelem szabványosítási beindítása volt. Az Országos Mérésügyi Hivatallal együttműködve megalakult környezetvédelmi szakszolgálat vezetőjeként felügyelte a korrozio védelmet, különböző klímákon működő és hosszabb idejű raktározásra kerülő gyártmányok, az összeépíthető fémek valamint műanyagok tartósságának vizsgálatát. Bekapcsolódott a KGST országok termékeinek vizsgálatába is. 1976-tól pedig az ÉMI Településtudományok-védelmi Laboratóriumát vezette, különös tekintettel vizsgálta a hulladékártalmatlanságot.

Báthory Katalin a környezetvédelmi munka szervezőjének, élharcosának számított, mélyrehatóan foglalkozott a bioszféra szabályozási problémakörével, a környezet minőségszabályozási és szabványosítási kérdéseivel. Annak ellenére, hogy szocializmus nem arról volt híres, hogy messzemenőig támogatja volna az innovációt, neki mégis sikerült meggyőznie a pártszemléletű irányítást igazáról, és új ipari rendszertechnikákat dolgozott ki, egységesítette koordinálta azokat. Pályafutása alatt 20 fejlesztési tanulmányt írt, 180 szabvány-javaslatot dolgozott ki, 71 tudományos cikke jelent meg hazai és nemzetközi tudományos folyóiratokban, 130 TIT előadást tar-

tott. Ezeken kívül több európai országban volt tanulmányúton és tartott szakmai előadásokat. Szakmai elismertségének ékes bizonyítéka, hogy számtalan tudományos egyesület választotta vezetőségi tagjává.

Szakmai elhivatottsága 1982-es nyugdíjba vonulása után sem lankadt. Tudását, tapasztalatát igyekszik minden síkon kamatoztatva segíteni a gazdasági és a társadalmi életet. Tekintélye a közéletben is érvényre jut. Nemzeti elkötelezettségű aktív társadalmi és közösségi szerepvállalása példaértékű. Mint minden kisebbségi életbe belekóstolt ember, ő is érzékeny a nemzet minden rezdülésére. Még az átkos rendszerben aktív szervezője volt a Magyarországra szakadt beregszászi öregdiákok találkozóinak. Annak ellenére, hogy e találkozókra kezdetben csak konspiratív módon kerülhetett sor. 1986-tól a Magyar-ságkutató Intézet felkérésére helytörténeti kutatásokat végzett Bereg vármegye kapcsán. Böröndnyi kutatási anyaga alapul szolgálhat egy átfogó vármegyei monográfiához. A rendszerváltás hajnalán felismerve a lehetőséget, a kezdeményezők egyike lett a Kárpátaljáról elszármazottak egyesületbe való tömörítésének. Nem véletlen, hogy őt választották a Kárpátaljai Kör jogutódjaként 1993-ban megalakult Kárpátaljai Szövetség főtitkárává. Küldetésstudattól áthatott, lelkiismeretes főtitkári tevékenységét a kárpátaljai magyarság sorsa iránti érdeklődés felkeltésében, fenntartásában, szociális gondjuk enyhítésében, a szülőföldön maradt testvérszervezetekkel

való együttműködésben, a kárpátaljai iskolák, könyvtárak támogatásában, a szülőfölddel kapcsolatos rendezvények szervezésében, a kárpátaljai kulturális örökség bemutatásában, ápolásában látta. Sokáig ő képviselte a Kárpátaljai Szövetséget a Magyarok Világszövetségében, melynek munkájában 2006-ig vett aktívan részt. A Kárpátaljai Szövetség főtitkári tisztségét hosszú ideig becsülettel töltötte be, és mind a mai napig tanácsaival szolgálja a szervezet munkáját, a legmostohább nemzettest magyarságának ügyét. A Kárpátaljai Szövetség az alapításban való aktív részvételért 1996-ban a Honfoglalási Emlékérem arany fokozatával tüntette ki. Kárpátalja is jelen van mindennapi életében, a nemzetben való gondolkodásának fontos alappillére. Erdemeinek elismeréseként 1997-ben Beregszász díszpolgárává választották.

Báthory Katalin fontos szereplője a keresztény mozgalomnak, alapításától aktív tagja a Nemzeti Társaságnak, a Szent Korona Társaságnak. A Magyar Szellemi Védegyelet keretében végzett munkájának olyan állomásai voltak, mint a Nemzeti Színház újjáélesztése, a szovjet emlékmű áthelyezésének kezdeményezése. Selkes ténykedését a Magyar Szellemi Védegyelet 1998-ban a „Rendületlenül a nemzetért” kitüntetéssel jutalmazta. 2013-ban pedig társadalmi és műszaki munkásságának elismeréseként a Magyar Erdemrend Lovagkeresztje Polgári Tagozatának kitüntetettje lett.

Több nemzeti társaság javaslatára nemzeti elkötelezettsége és széles látókörű szemlélete miatt megalakulásakor bevá-

lasztották a Százak Tanácsába. Ebben a grémiumban is odaadó és lelkiismeretes munkát végez, keresi a Kárpát-medence egészének lehetőségeit, igyekszik elősegíteni lakóinak boldogulását. Tevékenységét a Százak Tanácsa 2014-ben a „Haza Emberé” kitüntető címmel ismerte el.

A közösséget mindig előtérbe helyező Kató néni szűkebb pátriájának, Budapest XII. kerületének is közsímet és köztisztelőt álló személyisége. Vallja, hogy itt igazi otthonra talált, és igyekszik tenni a közért. Lelkes harcosa volt a János-hegyen Sissi tiszteletére emelt Erzsébet-kilátó megmentéséért folytatott küzdelemnek is, amikor azt statikai problémákra hivatkozva le akarták bontani. 2016-ban a kerület vezetése közéleti munkáját díszpolgárrá választással ismerte el.

A Budán, a Németvölgyi úti otthonában élő vegyész családja élete korántsem olyan szívdertítő, mint szakmai és közösségi pályafutása. Első házasságából született László fiát özvegyen nevelte fel. Sajnos 2007-ben meg kellett érnie fia elvesztését is. Életének másik nagy szomorúsága, hogy idős korát nem édesíti az unokák nyüzsgő zivaja. Mindezekben a megpróbáltatásokon erős református hite segíti át, melybe kapaszkodva erőt merített, és ma is támaszul szolgál.

Báthory Katalin egész közéleti tevékenysége, nemzetben való gondolkodása, a Kárpát-medencében élők életminőségének folyamatos javításán való fáradozása példaértékű lehet mindenki számára.

Isten éltesse, drága Kató néni!

Kovács Sándor

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége szeretettel meghívja

a Szövetség tagságát, vidéki szervezeteit és a kárpátaljai társszervezetek képviselőit

a **SZÖVETSÉG XXIX. KÖZGYŰLÉSÉRE**
2017. MÁJUS 6-án 10 órára.

Helyszín: 1068 Budapest, Városligeti fasor 44.
Versailles terem, III. em.

A közgyűlés előtt:

- **Rákóczi emlékek Kárpátalján** címmel Kovács Sándor, a Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Közösségének (KIMAK) elnöke tart előadást;
- **Kovach Anton** festőművész, Ukrajna Képzőművészeti Szövetségének tagja kiállításának megtekintése.

A fórum keretében:

- **Benza György**, a Kárpátaljai Szövetség elnökének beszámolója a Szövetség 2016-os munkájáról és a 2017-es év terveiről;
- a közhasznúsági jelentés beterjesztése;
- **Finta Zenóbiusz**, a Felügyelő Bizottság elnökének jelentése;
- hozzászólások, vélemények, javaslatok.

A közgyűlés után:

- büfé, zene, kötetlen beszélgetés.

Tájékoztató közlemény

A Közgyűlés akkor határozatképes, ha a tagság 50%-a + 1 fő jelen van. Határozatképtelenség esetén az ismételt Közgyűlést az eredeti Közgyűlés meghirdetett időpontja után 1 órával, az eredeti napirenddel és helyen megtartjuk, amely a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes alapszabályunk IV/5.1. pontja alapján.

„Elindult a gyakorlati nemzetegyesítés”

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége körlevélben hívta fel a tagság figyelmét a *Hitel* folyóiratnak a *Magyar autonómiák* című, január 18-án a MOM Kulturális Központjában tartandó rendezvényére. Jöttek is szép számmal a szűkebb pátriánkból elszámazottak, hiszen a kárpátaljai magyarságnak mindig is fájó problémája volt, hogy szülőföldjén nem független, nincsenek önrendelkezési jogai. Sokan emlékeznek az 1991. december 1-jén tartott referendum eredményére: a szavazók 81,4 százaléka mondott igent a Beregszászi Magyar Autonóm Körzet megalkotására, a népakarat azonban felsőbb ellenállásba ütközött, és sajnos azóta sem valósult meg.

Zsúfolásig megtelt a kulturális központ díszterme a téma iránt érdeklődő határon túli és anyaországi nemzettársakkal. Papp Endre, a *Hitel* főszerkesztője köszöntötte az egybegyűlteket, majd átadta a szót a meghívott vendégeknek. Grezsa István, a Miniszterelnökség Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja fejlesztési feladatainak kormányzati koordinációjáért felelős kormánybiztos, Szili Katalin miniszterelnöki megbízott, a Magyar Országgyűlés korábbi elnöke, Arató György történész, Juhász György irodalomtörténész, hungarológus hosszan fejtegették, mit gondolnak a határon túlra szakadt nemzetrészek autonómiája kivívásának lehetőségéről.

Fontos megállapításokat hallottunk, ezek közül talán a legfontosabb, hogy az autonómia önmagában semmit nem jelent, ha nem működik. Magyar orvosok, mérnökök, pedagógusok nélkül egyetlen régióban sem képzelhető el a magyarok lakta vidékek önrendelkezésének megvalósítása. Éppen ezért Magyarország kormánya nagy súlyt helyez a magyar vállalkozások pályázatok formájában történő anyagi támogatására, arra, hogy a fiatalok szülőföldjükön is megtalálják a számításukat. Grezsa István kormánybiztos lakonikusan így összegezte a folyamatot: „Elindult a gyakorlati nemzetegyesítés”.

Botlik József történész, kisebbségkutató és Bakos István művelődéskutató arról szoltak, hogy az anyaország határain túl élő nemzettársak kapaszkodóként őrzik a nemzeti értékeket. Más kérdés, hogy meddig, hiszen minden régióban fog a magyarság.

A fórumon szót kért Fülöp László ügyvéd, a Kárpátaljai Szövetség jogi képviselője, aki arról tájékoztatta az egybegyűlteket, hogy a Kárpátaljai Szövetség 2016. szeptember 3-án Balatonföldváron tartott közgyűlésén Állásfoglalás született a határon túli magyarok egyszerűsített állampolgárságának elnyerésével kapcsolatban. A helyzet az, hogy az érvényben lévő jogi szabályozás alapján számos kárpátaljai születésű jelenleg nem magyar állampolgár számára nem kivitelezhető az egyszerűsített honosítási eljárás, mivel családi körülményeinél vagy környezeténél fogva nem rendelkezik kellő magyar nyelvtudással. Az Állásfoglalásban az állampolgársági törvény módosítását javasolta a Kárpátaljai Szövetség közgyűlése, mégpedig olyan módon, hogy a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény 4. §-a 3. bekezdésének utolsó mondatát: „...kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, akinek felmenője magyar állampolgár volt vagy valószínűsíti magyarországi származását, és magyar nyelvtudását igazolja, kiegészítve a végén a „vagy vállalja 5 éven belül ennek igazolását” szövegrésszel. A Kárpátaljai Szövetség jogi képviselője az Állásfoglalás szövegét eljuttatta Áder János köztársasági elnökhöz, és levélben kérte, hogy törvénykezdeményezési jogkörénél fogva támogassa a törvénymódosítási javaslatot.

A *Hitel* folyóirat autonómiakérdéseket megvitató rendezvénye után Benza György vállalkozónak, a Kárpátaljai Szövetség elnökének jóvoltából az egybegyűlteket egy pohár bor és szendvicsek mellett még hosszú időt tölthettek egymás társaságában.

Tudósítónk

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki a tagtársaknak a szövetség célkitűzéseinek anyagi támogatásáért.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a Kárpátaljai Hírmondó megjelenítésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

Almási Judit (Budapest)

és **File Lajos** (Budapest)

tagtársainknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. 2017-ben (lapzártáig) az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Dr. Badik Adrianna (Budapest)

Behun Lajos (Békéscsaba)

Dr. Bencze Gyula (Budapest)

Dr. Fábian István (Nyíregyháza)

Dr. Harajda András (Budapest)

Hegedűs Imre (Budapest)

Hudák Rudolf (Napkor)

Kovács Zsolt (Budapest)

Dr. Kristofori György (Sirok)

Dr. Lendvai Margit (Szolnok)

Lódár Györgyné (Mezőtúr)

Dr. Medgyessy István (Debrecen)

Méhes László Mátyás (Budapest)

Skrabák István (Márokpapi)

Szimjon Magdolna (Nyíregyháza)

Tyentés László (Budapest)

Dr. Ujj Emília (Gödöllő)

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1%-ával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját.

A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadta és fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéséért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk.

Programunk teljesítéséhez nagy segítséget nyújt a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása. A 2016-os esztendőben is változatlanul számítunk arra, hogy minket tekintenek kedvezményezettnek. Akik már nem adóznak, azokat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátaik, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, annak érdekében, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-41,
Kárpátaljai Szövetség

Ukrajnába is átfuthat az M3-as

Az idén a múlt évben elhatározott együttműködések elindítása, megvalósítása lesz az ukrán–magyar gazdasági kapcsolatok középpontjában. Ezek részben a két ország agrárminisztereinek tavalyi, berlini tárgyalásain alapuló mezőgazdasági projektek, részben infrastruktúra-beruházások lennének – erről tájékoztatta a saját képviselőit Ljubov Nepop, Ukrajna magyarországi nagykövete.

Az infrastrukturális tervekről kifejtette: ezekhez szükség lesz egy (még nem teljesen véglegesített) 50 millió dolláros magyar hitelre, majd egy egyezményre a pénz pontos felhasználásáról. Terítéken van egy Beregszászra vezető, illetve egy Munkács és Beregszász közötti út építése, a meglévő határ menti infrastruktúrák megerősítése, az M3-as autópálya meghosszabbítása Ukrajnába. Új átkelők is nyílhatnak a két ország között, továbbá célszerű lenne felújítani a záhonyi Tiszahidat, vagy újat építeni. A felsoroltakhoz Ukrajna uniós forrást is remél, hiszen e beruházásokkal egy fontos, uniós szállítási folyó fejlődne. Az ukrainai vállalatok érdeklődnek a magyarországi technológiák iránt is.

Ukrajna GDP-je tavaly 1,8 százalékkal bővült, az idei terv 3 százalék. Ebbe nem számolták bele az Oroszország által elcsatolt Krímet és Kelet-Ukrajna egy részét sem. (Utóbbit ugyanis Ukrajna nem tudja ellenőrizni az ott folyó harcok miatt, ám az azokban való orosz részvételt orosz oldalról cáfolják.) Ukrajnában jelenleg 1,8 millió úgynevezett belső menekültől kell gondoskodni. A megromlott orosz–ukrán viszony miatt csökkent a két ország árucseréje, a Krím elcsatolása után Oroszország ellen bevezetett gazdasági szankció pedig Oroszország mellett másokat is sújt. Mint mondta, az ukrán atomerőmű-társaságok új nyugati partnerségekről, elsősorban fűtőelem-vásárlásról tárgyalnak azt követően, hogy az orosz fél nemrég felmondta az orosz–ukrán nukleáris együttműködési megállapodást.

Ljubov Nepop az ukrainai gázipari reform kapcsán elmondta, hogy biztonságos az országán keresztül transzít, és az is marad. Emlékeztetett, hogy amióta az interneten nyilvánosan hozzáférhető a gázrendszeren áthaladó mennyiségek adatai, azóta orosz oldalról sem állítják már, hogy ukrán területen megcsapolnák a vezetéket. Ugyanakkor nehezményezte, hogy míg az EU – amellyel Ukrajna társulni készül – elvárja, hogy az ukrainai gázpiac illeszkedjen az uniós szabályokhoz, addig maga Brüsszel ad kedvezményeket az uniós elvárásokhoz képest az orosz Gazpromnak a németországi Opal vezetékek használatakor.

(Forrás: Világgazdaság)

Óvodafejlesztési program indul a határon túl

Ezt Potápi Árpád János nemzetpolitikai államtitkár jelentette be budapesti sajtótájékoztatóján. A 17,2 milliárdos fejlesztés keretében legalább 68 új óvoda épülhet, és további 215 fejlesztésére, valamint több mint 1500 magyar sarok kialakítására lesz lehetőség. Elmondta: tavaly év végén jelentősen nőtt az államtitkárság költségvetése. Eredetileg 28 milliárd forinttal számoltak, amely az utolsó két hónapban több mint 73 milliárdra ugrott, s ebbe a keretbe kerülhetett be az óvodafejlesztési program is.

A 17,2 milliárd forintos keretből 7,5 milliárddal részesül Erdély, amelyet 6,2 milliárddal követ Felvidék, illetve Muravidék, Horvátország és Kárpátalja. A cél, hogy a gyerekeket első pillanatban „megfoghják”

a magyar ügynek, magyar intézményrendszernek, és megtartsák őket magyar identitású embereknek. Ehhez az óvodai nevelés kiemelten fontos. Az államtitkár hangsúlyozta: a program semmilyen módon nem veszélyezteti a magyarországi óvodák felújítását, építését.

Greza István kormánybiztos elmondta: a határon túli magyar óvodások száma jelenleg 48 ezer, a cél, hogy ez a szám legalább 60 ezerre duzzadjon. Azt szeretnék, hogy a vegyes házasságokból származó gyermekek is nagyobb eséllyel kerüljenek magyar intézményekbe.

(Forrás: www.kormany.hu)

Az uniós tárgyalók megegyeztek Ukrajna vízummentességéről

Az ukrán állampolgárok számára szabad uniós beutazást biztosító vízummentességről egyeztek meg az Európai Parlament és a miniszterek tanácsának tárgyalói.

Az Európai Parlament sajtószolgálatának tájékoztatása szerint a vízummentesség azokra az ukrán állampolgárokra vonatkozik, akik biometrikus útlevéllel rendelkeznek. A könnyített uniós beutazást segítő vízummentesség értelmében Ukrajna polgárai az Európai Unió tagállamában üzleti célból, turistaként vagy családi okokból 90 napig tartózkodhatnak.

Az egyezményt ezt követően az Európai Parlament állampolgári és igazságügyi szakszolgálatának és a parlament egészének is jóvá kell hagynia, mielőtt hivatalosan érvényesíti az Európai Unió minisztereinek tanácsa.

Az uniós parlament arról is tájékoztatott, hogy a vízummentes uniós beutazás teljes körű megadását megelőzően az uniós tagállamok felülvizsgálták a vízummentesség felfüggesztési mechanizmusát, amely lehetővé teszi a vízumok újbóli bevezetését kivételes esetekben.

(Forrás: MTI)

Aláírásgyűjtés oktatási és nyelvi jogaink védelmében

„Ne engedjük, hogy elvegyék jogunkat a magyar nyelven való tanulásra és a magyar nyelv használatára!” jelszóval a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség a kárpátaljai magyar történelmi egyházakkal együttműködve aláírásgyűjtést kezdeményezett az ukrainai kisebbségek oktatási és nyelvi jogainak tervezett szűkítése ellen. A február 13-tól március 10-ig tartó akció célja a magyar nyelv használatának védelme szülőföldünkön, Kárpátalján.

A szervezők szerint több mint hatvanezeren támogatták szignójukkal azt az aláírásgyűjtési akciót, a kárpátaljai magyarság döntő többsége kinyilvánította, hogy ellenzi a magyarok nyelvi és oktatáshoz fűződő jogait szűkítő tervezett ukrainai intézkedéseket. Sok ukrán és ruszin kárpátaljai is aláírta az íveket.

Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnöke, ukrán parlamenti képviselő Brüsszelben az Európai Parlamentben is felhívta az európai politikusok figyelmét a tervezett ukrainai nyelvtörvény lehetséges károkozásaira. Az Európai Néppárt külhoni magyar képviselői által szervezett *Anyanyelv kontra államnyelv* című konferencián – ahol az egyik fő téma az ukrán nyelvtörvény volt – a kárpátaljai vezető arról beszélt, az ukrán alkotmány értelmében a szerzett jogokat nem lehet szűkíteni, jelenleg azonban épp erre készül a kijevi törvényhozás. Brenzovics László szerint a mostani rendkívül nehéz, polgárháborús ukrainai helyzetben nem szabad hagyni, hogy a kisebbségek nyelvi jogaival kapcsolatos problémák is eszkalálódjanak, mert az szintén hozzájárulna a békétlenség fennmaradásához. Egy stabil Ukrajna ugyanis abban az esetben teremthető meg, ha figyelembe veszik és tiszteletben tartják a nemzeti kisebbségek jogait.

Tudósítónk

Zarándokút az európai megbékélés jegyében

A Surján László vezette Charta XXI Megbékélési Mozgalom szervezésében az a közelmúltban egy hetvennégy fős csoport látogatott Kárpátaljára. A Gulág Emlékbizottság által támogatott zarándokút résztvevői megismerkedtek Munkács nevezetességeivel, fejet hajtottak a málenkij robotra elhurcolt munkácsiak emlékművénél, ellátogattak a Gulácsy Lajos Emlékparkba, a várba, római katolikus szentmisén vettek részt a Szent Mártonról elnevezett templomban. A csoport Szolyvára is elzarándokolt, ahol koszorúzással egybekötött megemlékezést tartottak a sok ezer ártatlan áldozat temetőjében kialakított emlékparkban.

Az Apolló szálló nagytermében sorra kerülő konferencia Surján László előadásával kezdődött. Sokakban sokszor felmerült a kérdés: nem volna jobb a XX. század valamennyi szörnyűségét megpróbálni végleg elfeledni? – tette fel a kérdést beszéde legelején a politikus. Mindez nem lenne bölcs dolog, mivel emlékezni kötelességünk, nem csupán az ártatlanul meghurcoltak miatt, hanem azért is, hogy okuljunk a múlt történeleiből, erre figyelmeztessük a velünk sorközösségben élő más nemzetek fiait, és közösen akadályozzuk meg, hogy a jövőben ilyen szörnyűségek megtörténjenek. Sem velünk, sem másokkal. Lám, a mostani nemzedékeknek is meg kellett tapasztalniuk, hogy Európának ezen a felén mennyire törekény a béke!

Matl Péter munkácsi szobrászművész, a vereckei emlékmű megálmodója és alkotója beszámolt arról, hogy miként született meg egy-egy szívéhez oly közel álló alkotása, s elmondta azt is, hogy a nemzetközi szobrász tábor résztvevőinek jóvoltából számos beregvidéki település központját immáron szobor díszíti. Minden reményemre van rá, hogy ez a nemes kezdeményezés az idén folytatódik.

A konferencia résztvevői ezután Popovics Béla tanár, helytörténész előadását hallgathatták meg Kárpátalja létrejöttének okairól, a huszadik században sűrűn megtapasztalt hatalom- és országváltásokról, arról, hogy a kisember ezeket miként élte meg. Szülővárosáról, Munkácsról szólva arra emlékeztette a hallgatókat, hogy a XIX. század második felétől kezdődően milyen színes és élénk kulturális élet zajlott itt. Elmondta: számos országos kezdeményezés indult erről a vidékről, például az, hogy országos ünnepségek keretében emlékezzenek meg az államalapítás ezredik évfordulójáról. A világnak ezen a táján sohasem volt könnyű az élet. Ahhoz, hogy közösségünk fennmaradjon, mély istenhitre van szükség, s arra, hogy higgyünk benne: valamennyiünknek küldetése van ezen a földön.

A konferencia végén Surján László beszélt a Charta XXI létrejöttéről, a mozgalom célkitűzéseiről. A Kárpát-medencében élő népek közötti megbékélés célja nem a múlt valamilyen formában történő rekonstrukciója, nem revízió, hanem éppen a jövő építése, meghozza európai szellemében. Öröndötes, hogy a Chartát eddig aláíró hétezer embernek mintegy tizenöt százaléka nem magyar, hanem a Duna völgyében élő más nemzetiségű képviselője. A Megbékélési Mozgalom elsősorban magatartási forma és életmód, nem szervezet. Csatlakozni hozzá az alábbi nyilatkozat aláírásával lehet, tájékoztatott az elnök úr.

Mi, a Megbékélési Mozgalom hét országból származó kezdeményezői, tudatában vagyunk a jövőendő nemzedékek iránti felelősségünknek, ezért az egymás iránti ellenségeskedés helyett a megbékélés útját választottuk. Ragaszkodunk anyanyelvünkhöz, történelmünkhöz, kultúránkhöz. Nem megszüntetni, hanem elfogadni akarjuk különbözőségeinket. Azt reméljük, hogy egyre többen felismerik: egymást támogatva megerősödünk, egymással tusaodva Európa peremére szorulunk.

Kovács Elemér

Magyar hokisok Beregszászon

A Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium (BMG) meghívására január végén Beregszászra látogatott a Magyar Jégkorong Szövetség delegációja, köztük Kovács Zoltán, a szövetség főtitkára, Szuper Levente magyar válogatott jégkorongozó, az NHL kapusa és Egri Gergely, a szövetség sportigazgatója. A látogatás célja az volt, hogy megismertessék és népszerűsítsék a sportágat a beregszászi fiatalok körében.

– A gimnázium egyik diákja keresett meg bennünket azzal a kéréssel, hogy tartsunk az iskolásoknak egy bemutató órát a korcsolyázásról és jégkorongozásról. Izgatottan láttunk hozzá a szervezéshez, és nagy örömmünkre szolgált, hogy Szuper Levente is velünk tudott tartani Beregszászra. Azt tapasztaljuk, hogy tetszik a sportág az itteni fiataloknak, bár az is látszik, hogy a jégkorong még kevésbé ismert a városban – mondta Kovács Zoltán. – A határ közelségének köszönhetően a gyerekek gyakorta átjárhatnak Debrecenbe vagy Miskolcra meccset nézni. Meghívtuk a gimnázium tanulóit Miskolcra egy magyar bajnoki mérkőzésre. Azt szeretnénk, ha élő kapcsolat alakulna ki a magyar hokisok és a beregszászi gimnazisták között – tette hozzá.

A gimnáziumban Egri Gergely és Szuper Levente beszélgettek a diákokkal. A magyar válogatott egykori kapusa elmondta, nagyon jó érzés volt számára előadást tartani az itteni gyerekeknek, akik számos kérdést tettek fel neki, ami azt jelenti, hogy nagyon is érdekli őket ez a sportág. Nemcsak a fiúk, de a lányok is érdeklődőek voltak, bekapcsolódtak a beszélgetésbe. Kérdeztek a válogatottról, az eredményekről, külföldi szerepléséről, illetve arról is, hogy mi szükséges ahhoz, hogy valaki profi játékos legyen. Mint ahogy Szuper Leventétől megtudhatták, elsősorban kitartás, jó adag akaraterő és elszántság. Nem csak az a része van, amit a tévében legtöbbször lát az ember: szuper autó, szép ház, csinos lányok... Ez az, ami látszik, viszont e mögött nagyon sok munka van, mindez sok lemondással jár. Ha valaki ezt az utat választja, nagyon oda kell figyelni az apró részletekre is: például arra, mit és mennyit ehet, hogyan és mennyit pihenjen. Tehát nem tehetjük azt, ami éppen jólesne, sok szabályt be kell tartani ahhoz, hogy az ember a maximumot teljesítse. Az is fontos, hogy az edzéseket korán elkezdjék. Mivel a jég egy teljesen más közeg, alapfeltétel, hogy az illető először is megtanuljon korcsolyázni. A gyerekek motorikus képességei egészen kicsi kortól fejleszthetők, ezért szerencsés, ha minél előbb megismerkednek a jéggel, megtanulnak esni, fejlesztik az egyensúlyérzéküket, ezek mind-mind nagyon fontos dolgok.

A sportoló reményét fejezte ki, hogy ez a nap valaminek a kezdete, aminek lesz folytatása is.

Szabó Árpád, a BMG igazgatója szintén hasonló véleményen volt. Örömmel töltötte el, hogy ilyen magas rangú, közismert vendégek látogattak el a tanintézetbe. Mint mondta, a dolog érdekessége, hogy az esemény összekapcsolódott a magyar kultúra napjával, ugyanis a diákkormányzat szervezésében azon a héten a magyar kultúra hetét tartották, aminek egy napja a sportról szólt. A jégkorong szövetséggel Surányi Dániel hatodikos diák vette fel a kapcsolatot, kérte, hogy ha van rá mód, valamiképpen népszerűsítsék itt is ezt a sportágat. A gyerekek érdeklődést tanúsítanak, többen nagyon jól korcsolyáznak, és szívesen elsajátítanák a jégkorongozást is. A városi jégpálya legalább a téli időszakban biztosít erre lehetőséget.

Hasonlóan gondolja ezt Dániel is, a találkozó elindítója. Szerinte, ha folyamatosan lenne jégpálya a városban, akár hokicsapat is létesülhetne.

A szövetség főtitkára sporteszközöket (futball-labdákat, illetve a jégkoronghoz szükséges felszereléseket) adományozott a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumnak. A delegációval érkezett junior válogatott játékosok bemutatót is tartottak a jégpályán az érdeklődőknek.

Hegedűs Csilla

Tiszteletbeli székely címet kapott Zsukovszky Miklós lelkipásztor

Negyedik alkalommal rendezték meg a Székely Bált Budapesten, a Várkert Bazárban. Annak idején azzal a céllal indították útjára a rendezvényt, hogy sikere, jó hangulata erősítse az összetartozás érzését, szilárdítsa a magyar–magyar összefogást, fejlessze Székelyföld és az anyaország kapcsolatát, és segítse a rászoruló nemzettársakat.

Tarlós István, Budapest főpolgármestere ünnepi beszédében megköszönte, hogy negyedik alkalommal lehet a bál védnöke, s kitért arra, hogy idén már öt külföldi magyar kedvezményezettje van a rendezvénynek. A bál célja az összetartozás, a magyar–magyar összefogás, Székelyföld és az anyaország kapcsolatának erősítése, valamint a rászorulóknak segítése – emelte ki Tarlós István. Rámutatott: Székelyföld több mint 800 ezer lelket számlál, s a székelyek már az államalapításnak is részesei voltak. Ezek mind-mind arra ösztönöznek, hogy az összetartozást természetesnek tekintsék. A magyarság híres székelyeknek lehet hálás, és példaként említtette többek között Benedek Eleket, Tamási Aront, Apáczai Csere Jánost, Körösi Csoma Sándort, Puskás Tivadart, Kányádi Sándort, Márton Aront, Gábor Aront, Orbán Balázst. „Emlékezzünk rájuk – összetartozunk, magyarok voltunk, vagyunk és leszünk” – fogalmazott a főpolgármester.

Szász Jenő, a bált szervező Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke elmondta: csak az a nemzet képes felemelkedni, ahol a jó ügyek megtalálják a maguk jó embereit. A bál több mint egy hiánypótló társasági esemény, a résztvevők belépőjegyeikkel sok jó ügyet tudnak segíteni, s ezzel a nemzetegyesítés és a nemzet egysége mellett tesznek tanúságot.

A szervezők tájékoztatása szerint a korábbi évekhez hasonlóan a bál teljes bevételét – jótékonyági céllal – öt külföldi magyar közösségnek ajánlják fel: az oklándi unitárius közösségnek, a marosvásárhelyi Szent Erzsébet Társulás árváinak, a Mária Rádió Erdély Egyesületnek, a Beregszászi Református Gyülekezet bázisán működő Pulzus Rádióknak, valamint Atyha római katolikus templomának.

Kárpátalja egyetlen magyar nyelven is megszólaló rádiója a Pulzus Rádió, amely

lassan négy éve van jelen az éter hullámain a kárpátaljai otthonokban. A bálon a Pulzus Rádiót Barna György, a Pulzus Információs Központ vezetője, Barta Miklós ügyvezető igazgató és Taracközi Ferenc, a Beregszászi Református Gyülekezet vezető lelkésze képviselte.

A rendezvényen az előző évek hagyományainak megfelelően tiszteletbeli székely címeket is átadtak. Az idei kitüntetettek között volt Zsukovszky Miklós kárpátaljai esperes-lelkész is. Laudációt Taracközi Ferenc mondott, aki kiemelte: Isten szolgálatában állni bátorság, hűség és kitartás kérdése is. „Vannak idők, amikor könnyebb, de vannak idők, amikor próbák által méretetnek meg, ki találta hűségese. Lelkipásztor testvérem életében a próbák súlya nem feladást, hanem odaszánást, szolgálatot eredményezett” – mondta méltatásában a lelkész.

Elismerésben részesült továbbá Zsúráfszky Zoltán táncművész, koreográfus, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes vezetője, György Géza, az Alföldi Nyomda elnök-vezérigazgatója és Naszvadi György, a Pallas Athéné Domus Concordiae Alapítvány vezetője, a jegybank elnöki tanácsadója.

A bál programja és a vacsora menüválasztása egyaránt a székely hagyományokra épített. A rendezvényen levetítették a Babba Mária című rajzfilmet, majd a Magyar Nemzeti Táncgyűttes *Erdélyország az én hazám* című produkcióját tekinthették meg a vendégek, akiknek a talpalávalót az este során Oltyi Attila és zenekara szolgáltatta. Fellépett Keresztes Ildikó előadóművész. A bálon az anyaországi és a határon túli résztvevők együtt énekelték a Székely Himnuszot, majd nemzeti imádságunkat.

A bál fővédnöke Kövér László, az Országgyűlés elnöke volt, jelen volt Schmitt Pál volt köztársasági elnök is.

(Forrás: mti.hu, pulzus.eu)

Támogatás a kárpátaljai turizmusnak

A Miniszterelnökség Kárpátaljáért felelős kormánybiztos, Grezsa István kezdeményezésére Kárpátalja is bemutatkozott a Hungexpo Budapesti Vásárcőzpontban március 2–5. között immár negyvenedik alkalommal megrendezett Utazás kiállításon. A régió természeti szépségeinek, kulturális sokszínűségének és történelmi örökségének bemutatására a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanácsot kérte fel a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének és összehangolt fejlesztési feladatainak kormányzati koordinációjáért felelős kormánybiztos.

A stand tematikája a *találkozás* kulcszó köré épült, hiszen Kárpátalja a „találkozások földje”. Itt érnek össze a Kárpátok zord fenyvesei az alfölddel, itt élnek együtt békességben magyarok, ukránok, ruszinok, lengyelek, csehek és románok. Kárpátalja a Nyugat és a Kelet találkozója is, ahol barátságos környezetet teremt a modernség és a hagyomány kettőssége. Turisztikai vonzerőjét a természet szépsége és a sokszínű kulturális közeg adja.

A rendezvényen Grezsa István kormánybiztos bejelentette: a Miniszterelnökség kormánybiztossága, stratégiai partnerségben a Rákóczi Szövetséggel huszonötmillió forint keretösszeggel pályázatot ír ki kárpátaljai utazások megvalósítására, amelyre magyarországi civil szervezetek, nyugdíjas-egyesületek, klubok, egyházi közösségek nyújthatnak be pályázatot, csoportonként maximum 200 ezer forint támogatásra, kárpátaljai turisztikai lehetőségek megszervezéséhez. A támogatás kiemelt célja, hogy a régió idegenforgalma megerősödjön, és Kárpátalja a térség egyik jelentős turisztikai desztinációjává fejlődhesen. Reményeik szerint a program tovább erősíti a magyar–magyar kapcsolatokat, felhívja a magyarországi közönség figyelmét Kárpátalja természeti kincseire és kulturális értékeire.

Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke a magyar kormány által indított Egán Ede kárpátaljai gazdaságfejlesztési program turisztikai pályázatainak eredményeiről számolt be. A pályázat keretében eszközbeszerzések és turisztikai beruházások megvalósítására vissza nem térítendő támogatást folyósítottak kárpátaljai egyéni vállalkozók, mikro- és kisvállalkozások számára.

(Internetes híradások nyomán)

Jézus fogantatása

(Gyümölcsoltó Boldogasszony, március 25.)

„Ma van a mi üdvösségünk kezdete
És az örök titoknak megnyilatkozása:
az Isten Fia a Szűz fiává lőn,
és Gábor arkangyal isteni kegyelmet hirdet.”

(Az ünnep himnusza)

Jézus származása egyáltalán nem hasonlít a miénkhöz. Ő nem úgy született, mint mi: „nem a vérből, sem a test ösztönéből, se nem a férfi akaratából” (Jn1, 13). Meghozván az emberiségnek a titkot és képességet: hogyan lehet újjászületni a Szentlélekben – szűztől és Isten Lelkétől született.

Milyen érzékelhető és történelmi formában nyilatkozott ennek a Szentléleknek működése Jézus származásánál? Feleletért az evangéliumi írásokhoz kell fordulnunk, mert ezek az ókor egyetlen forrásai, melyek részletesen beszámolnak erről a rejtélyes, alig észrevett eseményről, amely pedig megváltoztatta az egész világ arculatát.

Az első jelenet Galilea fülreeső vidékén történik. Addig ismeretlen neve: Názáret, ami virágot és új hajtást jelent.

Jeruzsálemből jövet, Szamaria végső halmairól már látni a kisvárost, mint fehér pontot a messze távolban, Jizrael síkságát környező meredek magaslatokon. Lapos fedelű, szürke, négyzetes házai két szomszédos dombnak keleti lejtőjén épültek s a dombokat elválasztó szakadék egyúttal Názáret főutcája is. Ott vannak a mosakodó medencék, a műhelyek, a boltok, a piac, a zsinagóga. A várostól keletre keresztben futó völgyben forrás fakad, amelynek most „Mária forrása” a neve.

Olaj- és fügefák, nagylevelű, örökzöld mandula- és citromfák, komor ciprusokkal tarkítva, igazolják a termékeny és virágdiszes kis város nevét.

Fiatal leányok és asszonyok jövés-menése teszi elevenné a forráshoz vezető utakat reggel és este. Lassan mennek, némán és komolyan, kezükkel egyensúlyozva fejükön a korszót, hátravetett fátyoluk szabadon lebeg: meg-elevenedett görög szobroknak látszanak.

Szombaton és ünnepnapokon megtelnek nyüzsgő néppel a mezei utak. Férfiak és nők külön csoportokban járják a halmok lejtőit az olajfák alatt. A földön ülve beszélgetnek szakadatlanul: a férfiak palástban, a nők tarka kötösökben, a homlokuk szalaggal átkötve.

Csöndes békességet áraszt ez a föld: még a halmok hullámos vonalában sincs törés. A Dzsabel-esz-Szikh hegylánc körben övezi és zárja be a szemhatárt. Semmiféle nesz nem zavarja meg ezt a zárt magányt, ahol a szem és a gondolat önkéntelenül fordul az ég felé.

Itt, az egyik csöndes házban él ismeretlenül a fiatal hajadon, akinek Isten legfontosabb nyilvánkoztatását hozza az angyal...

A zsidók reményei végre közeledtek a teljesedéshez. Isten nem törődött a nagyokkal, az írástudókkal, a főpapokkal, sem a gazdagokkal. Alázatos teremtményt választott ki a tö-

megből. Mint aranytartaleket, őrzött a nép tömegében olyan lelkeket, akikben megvolt a bölcsesség s ezeknek soraiból tetszett választania azokat, akik majd megszabadítják a népet.

A fiatal leánynak Mária a neve. Még nincs tizenhat éves. Atyja Joakim és anyja Anna a kislányukat, mivel királyi családból, Dávid véréből származott, három éves korában a jeruzsálemi templomba vették, és ott az Istennek szentelt gyerekek között nevelkedett. Tizenöt éves korában Mária visszatért Názáretbe szülei házába.

Philippe de Champaigne: Angyali üdvözet

Különös, hogy ez a fiatal leány, égi sugallatnak engedve, Istennek ajánlja fel szüzességét: holott népének minden asszonya vágyhatott arra, hogy ő legyen a Messiás anyja s éppen ezért szégyennek tartották a magtalanságot. Mégis, mivel egyetlen örökös volt, a zsidó törvény és szokások értelmében jegyese lett és elígérkezett legközelebbi rokonának, Józsefnek, aki tulajdon nemzetségéből és családjából származott, hogy az vegye át majd az örökséget. Még nem tartották meg a mátkasággal járó első szertartást – a bevonulást férje házába – és még az anyjánál lakott, a kelengyét és kiegészítve, mint Názáret többi hajadonja.

Történt aztán egy napon, hogy Gábrriel, Isten angyala, emberi alakban jelent meg Mária házában. S az Úr angyala így köszöntötte Máriát:

– Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr vagyon teveled, áldott vagy te az asszonyok között.

A zsidó menyasszonyok visszavonultan éltek, és elzárkózva barátnőikkel, kerülték a férfiak társaságát. Mária tehát zavarba jött az angyal láttán és szavainak hallatán. Azon tűnődött, hogy mit jelenthet ez a köszöntés?

– Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. Íme, méhedben fogansz, és fiút

szülsz, és Jézusnak fogod nevezni. Nagy lesz Ő, a Magasságbeli fiának fogják hívni: az Úr Isten neki adja Dávidnak, az ő atyjának trónját, és uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem lesz vége.

A Szűz megértette most, hogy a várva várt Megváltóról van szó: arról, aki örök időkre visszaállítja Dávid ledöntött trónját, aki tehát Izrael dicsősége, a népnek óhajtott Szabadítója és anyjának büszkesége lesz. De hogyan hívhatták meg erre az isteni szerepre éppen őt, aki örök szüzességet fogadott? Meglepetésében egyszerűen csak ezt kérdezte:

– Miképpen leszen ez, mikor férfit nem ismerek?

Az angyal ezt felelte neki:

– A Szentlélek száll rád, és a Magasságbeli ereje megárnékoztéged, azért a Szentet is, aki téled születik, Isten Fiának fogják hívni. Íme, Erzsébet, a te rokonod is fiat fogant öregségében, és már a hatodik hónapban van, Ő, akit magtalannak hívtak, mert Istennél semmi sem lehetetlen.

Mária erre így szólt:

– Íme az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a Te igéd szerint.

És eltávozott tőle az angyal (Lk1, 26-38).

Ez Jézus származása.

Az emberiséghez csak anyja köti, aki Isten fiának új nemzedékét avatja fel, elkerüli a földi származás rendes folyamatát: nem ember nemzi Őt, hanem a Szentlélek hívja életre a Szűz tiszta méhéből.

Beteljesedett tehát az egyik legnagyobb, legcsodálatosabb jövődőlés, mely a proféták szájából valaha elhangzott Izraelben: „Méhében fogan a szűz és fiat szül, akinek neve Emánuelnek fog hívatni, ami azt jelenti: Velünk az Isten” (Iz 7,14).

Majdnem egy századdal később, az agastyán apostol – szent János, aki legjobban be volt avatva Mestere titkaiba – megmagyarázta ezt az eseményt. Magának Platonnak a nyelvét veszi kölcsön s evangéliumának egyik lapján – amely fenségében mindent meghalad, amit a hellén filozófia valaha is tanított Istennről – kioktat bennünket, hogy Jézusban „az Ige testté lőn és miközttünk lakozék” (Jn1, 14).

Az emberiség legmagasztosabb vágya mindent felülmúlva vált valóra. Az Ember Fiában, Isten emberré lett és az emberi természet Isten természetévé lett Krisztusban. Ő lesz ezentúl középpontja minden vallási felekezetnek. Aki fel akar emelkedni Istenhez, Hozzá kell csatlakoznia. Ő a kő, mely Sionban felállítatott, akik megbotlanak benne, azok összetörnek, de akik reá támaszkodnak, soha meg nem inognak – lassanként felépítik Isten házat, a városát és országát: minden teremtnének legfőbb célját, amelyre várakozva epedt, szenvedett és sóhajtozott az egész világ!

Hrabár Tamás
emeritus gör.kat. áldozópap
stavrophor protoierej

2017 – a Reformáció Emlékéve Ukrajnai protestánsok összejövétele

1517. október 31-én Luther Márton ágostai rendi szerzetes, teológus professzor, egyetemi tanár kifüggesztette 95 tételét a wittenbergi vártemplom kapujára. Tételeiben összefoglalta az egyház megújításának szükségességét, s ezzel kapcsolatos gondolatait. Ezzel új korszakot nyitott a történelemben, egyúttal elindította a reformációt. Az esemény emlékére hirdették meg a protestáns egyházak a reformáció emlékévét, amelynek ukrajnai megnyitó ünnepségét január 8-án a Kárpátaljai Megyei Ukrán Zenei-Drámai Színházban tartották. Az esemény öt kárpátaljai protestáns egyház szervezésében jött létre, mottója: „A lelki reformáción keresztül az ország megújulásáig”.

Héder János, a Kárpátaljai Református Egyházkerület főjegyzője a reformáció történetéről tartott előadást, amelyben azt is elmondta, milyen megtiszteltetés számára, hogy arról beszélhet, mit adott a reformáció a társadalomnak, az embereknek, nekünk. A reformáció tanai nagyon korán elérkeztek Kárpátaljára, új gyülekezetek alakultak, így méltán ünnepeljük a reformáció 500. évfordulóját Kárpátalján, Ukrajnában. Kiemelte, hogy a reformátorok nem valamilyen modern, új tanítást akartak hozni az egyházba, hanem vissza akartak tér-

ről ritkán hallunk, kevesen tudnak róla, mint például, hogy Hrihorij Szkovoroda ukrán költő, filozófus és zeneszerző hét évig Sárospatakon hallgatta az igét. Előadása zárásaként a főjegyző úr elmondta, hogy ő nem arra kéri az embereket, hogy változtassák meg a hitüket, hanem arra szeretne rákérdezni, hogyan változtatja meg a hitük személyes lelki énjüket és a társadalmat. Egyházunk továbbra is nem saját meggazdagodását, hanem a társadalom érdekeit tartja szem előtt.

Az előadást követően Kuti László, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának vezető konzulja köszöntötte az egybegyűlteket a reformátusok hagyományos köszöntésével: Áldás, békesség! Elmondta, hogy a reformáció nem csupán szellemi örökségünk, de mindennapjaink része is. Kifejezte abbéli reményét, hogy a reformáció emlékévét Ukrajnában, Kárpátalján közelebb hozza egymáshoz az itt élő különböző felekezetű és nemzetiségű embereket.

Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke (a képen) az egybegyűlteket sokaságára tekintve örömet fejezte ki, hogy a reformátusok nincsenek egyedül, mindannyian testvéreként nézhetünk egymásra. Mindannyian hisszük, hogy Isten szeret minket, elküldte egyszerű fiát, Jézus Krisztust, aki egyedüli Megváltónk. Arra bátorított, hogy továbbra is ebben higgyünk, olvassuk naponként a Bibliát, imádkozzunk, kérjük Isten vezetését.

Ezután az Evangélikus Keresztény Baptista Egyház, a Keresztény Evangélikus Hit Egyház, a Hetednapi Adventista Egyház és a Keresztény Evangéliumi Szabadegyházak Ukrajnai Szövetségének vezetői köszöntötték a jelenlévőket.

Az ünnepség végén rövidfilm mutatta be a reformáció történetét, majd az egyházak összevont énekkara egyházi énekeket adott elő Olekszij Bokocs karmester vezetésével.

Tudósítónk

Gulácsy Lajos-emlékparkot avattak Munkácson

Gulácsy Lajos néhai református püspök és a sztálini terror által hitükért meghurcoltak emlékének szentelt parkot és emlékművet avattak Munkácson, a református templom kertjében.

Az emlékparkavatás ünnepi istentisztelettel vette kezdetét, amelyen Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke méltatta a múlt évben elhunyt, lelkészként hosszú ideig Munkácson szolgált, 1925. január 8-án született Gulácsy Lajos egykori református püspök példamutató életútját. A püspök kiemelte: a hitéért a Gulágon hét évig raboskodó Gulácsy Lajos az „Isten embere, a szegények istápolója volt”, alakja követendő példaként szolgálhat a mai nehéz időkben a kárpátaljai magyar fiataloknak, hogy miként lehet hűnek maradni a szülőföldhöz, a magyarsághoz.

Élete utolsó napján, utolsó óráiban is szolgálatra készült: felöltözött és minden bizonnyal az imádság szolgálatát elvégezve egy kicsit lepihent: így ment haza menyeyi hazájába – emlékezett vissza Taracközi Gerzson munkácsi lelkész. Elmondta, az emlékpark ötlete a Gulág-emlékévvvel kapcsolatosan vetődött fel gyülekezetükben. Egyrészt ott volt a templomuk melletti kis tér, egy gyönyörű virágoskert, amely szépségével hirdette a mellette elmenőknek az Isten dicsőségét. Úgy gondolták, még jobb volna, ha egy kis parkocska lenne ott, ahol akár le is ülhetnek a hívek. A béke szigetévé válhatna a hely a nagyváros forgatagában. Másrészt megjelentek a Gulág-emlékévhöz kapcsolódó felhívások, és a közösség vezetése úgy döntött, hogy tervet készít egy park létrehozásáról, amely a hitükért elhurcoltaknak állítana emléket. Hála Istennek, a Gulág Emlékbizottságtól támogatást nyertek a terv megvalósítására. A munkálatok közepén tartottak, amikor elhunyt Gulácsy Lajos nyugalmazott püspök, a gyülekezet egykori lelképásztora, aki a Gulággal kapcsolatosan maga is egy élő emlékezet volt. Ekkor döntötték el, hogy a park az ő nevét viselje – mondta Taracközi Gerzson.

Az emlékművet Matl Péter munkácsi szobrászművész készítette. Ahogy az alkotó elmondta, a téma szomorú, egyértelmű, hogy nem lehetett vidám alkotást készíteni, mégis megpróbálta megjeleníteni azt, hogy a lélek szabadsága mindig győzedelmeskedik a terror, a gonoszság felett. A négy méter magas emlékjel „egy tölgyfa vihar által kettéhasított törzse, amelynek a börtönrácsokat idéző módon ácskapcsokkal együtt tartott két része a tusakodó ember ég felé nyúló kezeiben végződik”. Az emlékmű organikus anyagát meghagyta eredeti, rusztikus, nyers formájában, ami a Gulágtáborok barakkjainak gyalulatlan deszkáit idézi.

Az emlékparkot a református templom falára rögzített fekete márványtábla jelöli. Ezen három nyelven – magyarul, ukránul és angolul – a Zsoltárok könyve 23. fejezetéből vett idézet mellett „A sztálini terror által hitükért meghurcoltak emlékére. A mindenkor harcai közepette legyen biztatás és reményesség számunkra elődeink hűsége” felirat olvasható.

Tudósítónk

ni a forráshoz, a Szentíráshoz. Elítélték a bűnbocsátó cédulák árusításának gyakorlatát, vagyis azt, hogy az egyház pénzért kínáljon bűnbocsátatot. Ezzel szemben megfogalmazták a reformáció öt hittételét: az egyházi tanítás egyedüli forrása a Szentírás (sola Scriptura); a tanítás központi üzenete, hogy egyedül hit által (sola fide) van üdvösségünk egyedül Isten kegyelméből (sola gratia) Jézus Krisztus által (solus Christus); mindezekért pedig egyedül Istené a dicsőség (soli Deo gloria). Héder János nem csupán a reformáció történetéről beszélt, hanem annak hatásairól is. A reformáció ugyanis a tudomány, a kultúra, a szellemi, gazdasági és erkölcsi élet felvirágzását hozta magával. Különösen színessé tette az előadást olyan történelmi tények említése, melyek-

Szent László-év Kárpátalján is

A magyar kormány Szent László-évet hirdetett 2017-re. Az emlékévé célja: felhívni a figyelmet arra, hogy Szent László a keresztény egység jegyében kapcsolta össze a közép-európai nemzeteket. Életművében a nemzet fogalma is nagy hangsúlyt kapott, hiszen a Magyar Királyság az ő uralkodása alatt tudta megerősíteni pozícióját és szerepét a térségben.

A Munkácsi Egyházmegye Bereg-Ugocsa Esperesi Kerülete is csatlakozott az eseményhez. Beregszászon, a római katolikus templomban január 16-án, hétfőn került sor a Szent László-év megnyitására.

Az ünnepi szertartás kezdetén Molnár János beregszászi esperes-plébános köszöntötte a templomban egybegyűlt híveket. Szent László emlékévének megnyitóján részt vett Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke is.

Az ünnepi szentmise főcelebránsa Böcskei László nagyváradai püspök volt, mivel Szent László a Nagyvárad Római Katolikus Egyházmegye védőszentje. Böcskei László prédikációjában a királypéldaértékű életéről, személyiségéről és szentségéről beszélt.

– Szent László tiszteletére összegyűlve Istent dicsérjük, felfedezzük azt az utat, amelyre Isten valamennyiünket hív és rendelt, azért, hogy mi is helyt tudjunk állni, és célba tudjunk érni. Rendkívüli időnek mondhatom ezt az esztendőt, hiszen Szent Lászlóra emlékezünk, és nemcsak tisztelegni akarunk előtte, inkább tanulni akarunk, megerősödni, felbátorodni azért, hogy Isten útjain járva célba érhesünk – fogalmazott a nagyváradai püspök.

A szentmise után a hívek a Nagyváradról érkezett ereklýe mellett elmondták a Szent László-litániát. A szentmise végén a pápai és a magyar himnusz is elhangzott.

Ezután a nagyváradai püspök a lelkipásztoroknak tartott beszédet a Pásztor Ferenc Közösségi Házban, a hívek pedig a templomban Braun László történész,

a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárának előadását hallgathatták meg Szent László életéről, munkásságáról, emlékének őrzéséről.

Bundáné Fehér Ritától, az egyházközösség rendezvényszervezőjétől megtudtuk: 2017-et azért nyilvánította Szent László-emlékévvé a nemzetpolitikai államtitkárság, mert ebben az évben méltatjuk a „lovagkirály” trónra lépésének 940., illetve szentté avatásának 825. évfordulóját. Egy éven át emlékezünk a királyra, felelevenítve tetteit, értékrendjét, a kereszténységhez való ragaszkodását, példaként állítva azokat a mai nemzedék elé. A Bereg-Ugocsa Esperesi Kerület az év folyamán számos rendezvényt szervez majd, amelyek által feleleveníthetjük szent királyunk életét és tevékenységét.

A programokkal különböző korosztályokat szeretnénk megszólítani, ezért Szent László témájú hittanversenyt, hittantáborot, lovagi bemutatót, színházi előadást, zenei előadást, zarándoklatot, bábelőadást, kiállítást, rajzpályázatot, történelmi előadásokat, lelkigyakorlatot terveznek. Szent László-napi búcsút is tartanak majd az egyházmegye egyetlen, a királyról elnevezett templomában, Nagybakon.

A Szent László-év ünnepélyes lezárására a nagyszőlősi római katolikus templomban kerül sor 2017 decemberében.

Tudósítónk

Elindult a Reformáció Gyermekéi Program

A Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) a közel-múltban együttműködési megállapodást kötött azokkal a szervezetekkel, amelyek támogatják a Reformáció Gyermekéi Program megvalósulását. Az eseménynek a jánosi Helikon Hotel adott otthont.

Zán Fábán Sándor, a KRE püspöke nyitó áhítatában hangsúlyozta, hogy Isten mindaddig megtartott bennünket a nehéz időkben, mert hozzá kiálltunk, mert hozzá fohászkodtunk a nyomorúság idején. A jövőben is erre van szükség, a program sikeréért kell imádkoznunk, hogy valóban megszülethesse azokat a magyar gyermekeket, akik megőrzik majd és továbbviszik hitünket és hagyományainkat.

A püspök úr azon meggyőződésének adott hangot, hogy a résztvevők azért vannak együtt, mert ragaszkodnak Istenhez, és a hozzá való ragaszkodás hűségre kötelezi őket nemzeti, emberi dolgaikban. Olyan utat kell választaniuk, és

lékát, akikhez gyermek érkezik. A program keretén belül megszületett gyermekeknek ünnepi kereszteleési emléklapot és ajándékot adnak.

Ezután Zán Fábán Sándor és a programban részt vevő szervezetek képviselői aláírták az együttműködési megállapodást. Ennek értelmében Magyarország Beregszászi Konzulátusa elérhetővé teszi a program anyagát a konzulátuson, támogatja a reklámkampányokat. A Keresztyén Egészségügyi Központok ingyenes vizsgálatban részesítenek minden áldott állapotban lévő nőt, aki lelkészi ajánlással érkezik hozzájuk, és más orvosokat is bátorítanak a programhoz való csatlakozásra. Az InMedia reklámügynökség

olyan példát kell mutatniuk, amely követésre méltó, amely megtartó erőként tud szolgálni. A Reformáció Gyermekéi Programmal Istenhez szeretnénk kiáltani áldásért, oltalomért. „Úgy hisszük, ehhez a programhoz elsősorban arra van szükség, hogy elkezdjünk imádkozni azért az áldásért, hogy gyermekek szülessenek, gyermekáldás adassék az itt élőknek”.

A programot Menyhárt Nikolett koordinátor ismertette. Elmondta, hogy szeretnék, ha több hangsúlyt kapna ebben az évben a gyermekvállalás és a nagycsaládok életforma. A gyűléseketekben személyesen is megkeresik azokat a házaspárokat, akik fogadhatják a gyermekáldást, a presbitériumokat arra kéri, hogy engedjék el azon családok egyházfenntartói jár-

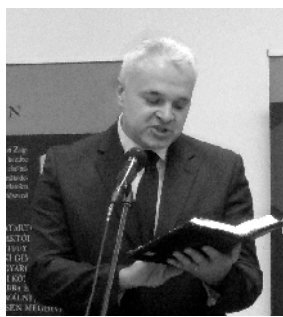
vállalta a reklámanyagok támogatását, az Avant-Beregszász közlekedési vállalat pedig járműveik felületét ajánlotta fel a program népszerűsítésére. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet a rendezvényein, illetve a Kárpátalja.ma hírportálon mutatja be és népszerűsíti a programot, a Genius Jótékonyági Alapítvány felelősséget vállal a reformáció örökségének továbbadásáért. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete (KMNE), a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) és a Gyermekek-Evangélizációs Közösség (GyEK) is mindent megtesznek a program népszerűsítése, illetve a keresztény értékek terjedésének, a család, házasság és magzat védelmének elősegítése érdekében. A Sámuel Alapítvány az árva, ■

Protestáns iskolatörténeti mozaik

Amint az köztudott, 2017-et a protestáns egyházak a Reformáció Emlék-évé nyilvánították annak tiszteletére, hogy 500 évvel ezelőtt Luther Márton ki- szőgezte 95 tételét a wittenbergi vár- templom kapujára, s ezzel kezdetét vet- te a ma reformációként emlegetett fo- lyamat. Az évfordulót Európában és min- denütt a Kárpát-medencében számos rendezvénnyel ünneplik. Beregszászon január 13-án a *Protestáns iskolatörté- neti mozaik* elnevezésű vándorkiállítás ünnepélyes megnyitójával tartották az emlékévi nyitórendezvényét.

A megjelenteket, köztük számos egyházi és világi vezetőt, Tóth László tiszteletes, a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) oktatási bizottsá- gának elnöke köszöntötte.

Az alkalmon Zán Fábián Sándor, a KRE püspöke szolgált igehirdetéssel.

A 78. zsoltár- ra épített pré- dikációjában hálát adott azért, hogy idén vidékünk reformátusai kettős ünne- pet méltathat- nak: a refor- máció 500., valamint a kárpátaljai re-

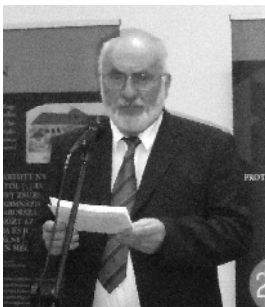
formátus oktatás újraindításának 25. év- fordulóját. Trianon előtt közös volt a tör- ténelmünk, az oktatási rendszerünk Ma- gyarországgal, ám azt követően a diá- kokat egy határ választotta el példának okáért a Sárospataki Református Gim- náziumtól. Az előljáró arra biztatta a je- lenlévőket, hogy figyeljenek a Isten ta- nítására, és elődeinkhez hasonlóan ad- ják tovább azt.

Dr. Grezsa István, Szabolcs- Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja fejlesztési feladatainak kormányzati ko- ordinációjáért felelős kormánybiztos a reformációnak a magyarságunk, anya- nyelvünk megőrzésében az elmúlt fél évezred viszontagságai közepette be-

töltött jelentő- ségéről be- szélt. Abban, hogy itt, a né- pek országút- ján, a Kárpát- medencében, meg tudtunk maradni ma- gyarként, és meg tudtunk szólni ma- gyarul, a református prédikátoroknak, a reformációnak központi szerepe van – hangsúlyozta a kormánybiztos. Ho- zátette: a fél évezred református okta- tását méltató tárlat nem csupán a múlt dicséretét fogalmazza meg, hanem a jövőbe mutatót is, ugyanis nem le- zártuk az első fél évezredet a kiállítá- sal, hanem elkezdtek a reformáció kö- vetkező 500 évét. A kormánybiztos rá- mutatott, Kárpátalján a református is- kolák és líceumok létrejötte igazi ma- gyar sikertörténet.

Nagy Petronella, Magyarország Be- regszázi Konzulátusának konzul asszonya gratulált a szervezőknek a modern kiállítás megtervezéséhez és kivitelezéséhez. Mint fogalmazott, a vándorkiállítás olyan, mint egy fáklaláng, amely állomásról állomásra viszi fényét és világítja meg az 500 év értékét, a pro- testáns iskola szellemiségét, annak je- lentőségét, hasznosságát.

A kiállítás célját, létrejöt- tének történe- tét Győri Jó- zsef, a Debre- ceni Reformá- tus Kollégium Gimnáziuma és Diákotthona igazgatója, a Református Tehetséggon- dozó Alapít- vány kuratóriumi tagja ismertette. Az alapítvány szervezésében és a Refor- máció Emlékbizottság anyagi támoga-

tásával létrehozott interaktív tárlat cél- ja, hogy legalább felvillantsa az elmúlt 500 év református magyar iskolakultú- rájának legfontosabb intézményeit, személyiségeit, törekvéseit, és bepil- lantást nyújtson a protestáns iskolák mai életébe is. A készítőik 37 molinó- val, hét térképpel, néhány régi oktatási segédeszközzel, fotófallal, felpróbálha- tó tógakkal, rajzfilmmel, iskolai kóru- sok hangfelvételeivel, bemutakozó fil- mekkel és modern informatikai megol- dásokkal szeretnék a látogatók számá- ra maradandó élménnyé tenni a tárlatot. A kiállításon látható, a magyar refor- mátus iskolák földrajzi helyeit mutató, időrendi sorrendbe állított térképek utol- só darabján már feltűnnek a kárpátaljai református iskolák is.

Dr. Orosz Ildikó, a kiállításnak ott- hont adó II.

Rákóczi Fe- renc Kárpátal- jai Magyar Fő- iskola rektora is köszöntötte a vendégeket, aki rámutatott, hogy a refor- mációt fiatal, lelkes, önálló gondolatokkal rendelkező lel- készek indították el, mint egy belső in- novációt, azért, hogy az ige, ami a ke- resztényekre hagyatott, közvetlenül és ne közvetve jusson el az emberekhez. Sajnos, erre az innovációra nem voltak fogékonyak az egyházi feljebbvalók, s ebből az ellenállásból született meg egy új egyház, amely ugyanazt az ígét más úton kézbesíti a keresztényeknek. Mint ahogy a rektor asszony köszön- tőjében fogalmazott, a reformáció ré- vén sokkal közelebb kerül a népekhez ez az ige, és beindít egy olyan felgyor- sult modern világot, amelynek köszön- hetően itt lehetünk és beszélhetünk magyarul.

A tárlat anyaga Pécs, Kaposvár és Rimaszombat után érkezett Beregszászra, és egy bő héten át tekinthet- ték azt meg az érdeklődők.

Szemere Judit

Elindult a Reformáció Gyermekéi Program

elhagyott gyermekek örökbe fogadásában, családba kerü- lésében nyújt segítséget. A Kárpátinfó, illetve a Pulzus Rádió saját hírszatórnáin ismerteti a programot. Ebbéli szándékát jelezte a Kárpátalja című lap is. A program támogatásához továbbra is lehet csatlakozni.

– Az 500 évvel ezelőtti reformáció és a tovább élő gondolatok, azt hiszem, igaz magyar nemzeti ügyvé váltak, amit közösen képviselünk. Az együvé tartozást, a közösségérzést megtapasztalhat- tuk az elmúlt szomorú napokban is, amikor a budapesti gimnazis- ták és tanáraik tragikus halála miatt nagyon sok kárpátaljai, köztük sok református ember fejezte ki együttérzését, részvétét. Ma vi- szont ennél jóval örömtelibb eseményen kell hogy érezzük az együ- vé tartozást, hiszen ez a jövőről szól. A megszületendő gyermeke- ről, akiknek érdekében mindazok, akik aláírtuk a megállapodást,

legjobb erőnkkel tenni akarunk – mondta Szalipszki Endre, a be- regszázi konzulátus főkonzulja.

Dr. Orosz Pál, a Munkácsi Keresztyén Egészségügyi Központ vezetője megismertette, hogy bekapcsolódhattak a programba. Kollégáival gondolkodás nélkül elfogadták a felké- rést, hisz ők az élet oldalán állnak. Arra kért mindenkit, hogy fo- gadják örömmel a gyermekáldást, a harmadik, a negyedik, a soka- dik csecsemő érkezését is, hiszen ők is Isten ajándékai. Ahogy fogalmazott: a történelemben mindig az a nemzet győzött, amelyik mert gyermeket vállalni.

Végül Nagy Béla, a KRE főgondnoka mondott köszönetet mind- azoknak a szervezeteknek, amelyek a program megvalósítása mellé álltak.

Tudósítónk

MEGŐRIZZÜK EMLÉKÜKET

A Beregszásziért Alapítvány számos emléktáblát avatott már Beregszász középületein. A közelmúltban a Beregszászi Járási Könyvtár épületének falán helyezték el táblát, amely három helyi kötődésű irodalmár – Bellyei László irodalomtörténész, író, Regöczi Győző költő, publicista és Reichard Piroska költő, műfordító – emlékét őrzi.

Az avatóünnepségre a magyar kultúra napja alkalmából került sor. Az irodalmárok életútját, munkásságát Dalmay Árpád, az alapítvány kuratóriumi elnöke ismertette. Megtudhattuk, hogy három olyan beregszászi születésű irodalmárnak állítottak emléket, akik ugyan nem tartoztak az irodalom élvonalába, de fontos, hogy a helyiek megismerjék a nevüket. Egyrészt, mert Beregszászon születtek, másrészt a 19. század végén, a múlt század elején verseik, könyveik jelentek meg.

Az avatóünnepségen mások mellett részt vett Varga Éva, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat igazgatója, aki köszönetét fejezte ki, hogy épp az ő intézményük falát díszíti az emléktábla.

A képen: Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumi elnöke, Varga Éva, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat igazgatója és Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke az emléktáblánál.

Sz. J.

Bellyei László irodalomtörténész, kritikus, publicista Zapf Lászlóként született Beregszászon 1910. február 25-én. A Bellyei nevet 1938-ban vette fel. A Beregszászi Magyar Királyi Állami Főgimnáziumban érettségizett 1928-ban, majd a prágai Károly Egyetemen magyar-német szakos tanári diplomát szerzett 1934-ben. Diákévei alatt az egyetemista ifjúsági mozgalom magyar munkaközösségi csoportjának egyik

vezetője volt. Hazatérve újságíróként tevékenykedett, cikkei a Magyar Munka, a Kárpáti Magyar Gazda, a Magyar Minerva, a Magyar Írás című lapokban jelentek meg, a kassai Új Magyar Museum pedig önéletrajzi naplóját közölte folytatásokban. 1934-től 1944-ig gimnáziumunk tanára, majd igazgatóhelyettese volt. A Podkarpatszka Ruszi Magyar Kultúregyesület beregszászi szervezetének titkára, majd Beregszász 1938-as visszatérése után a Kárpátaljai Magyar Kultúregyesület és az Északkelet-magyarországi Kultúregyesület főtítkára volt 1944-ig. A Kárpátaljai Közművelődési Egyesületek Szövetségének vezetőségi, a Beregszászi Közjóléti Szövetség igazgatóságának és a Beregszászi Kaszinó választmányának tagjaként is tevékenykedett.

A két világháború közötti csehszlovákiai magyarság jelentős közéleti személyiségeként kárpátaljai magyar irodalomtörténéssel, elsősorban Győry Dezső és Mécs László munkásságával foglalkozott. *Acsehszlovákiai magyar irodalom* című összefoglaló művét 1937-ben írta meg, ebben a kárpátaljai kortárs irodalmat összegezte. Sajnos, a háború idején műve elveszett. Műfordítóként kortárs szlovák költők verseit fordította magyarra. Színműveket is írt: *Tavaszi ébredés*, *Nagy érzések* és *Bujdosók* című darabjait a Felvidéken és Kárpátalján mutatták be.

1944-ben behívták a magyar hadseregbe, rövidesen azonban hadifogságba került. Családja közben Kaposvárra települt át, így szabadulása után Bellyei László követte szeretteit. Kaposváron gimnáziumokban tanított, a Munkácsy Mihály Leánygimnázium igazgatója, 1959-től pedig a Kaposvári Felsőfokú Tanítóképző Intézet, majd a Tanítóképző Főiskola tanára volt. Titkára, majd elnöke volt a Somogyi Írócsoportnak, szerkesztője a Somogyi Írásnak. Irodalmi tanulmányai, versei, novellái, színházi kritikái jelentek meg a pécsi Jelenkor és a szegedi Tiszatáj című irodalmi folyóiratokban is. Főiskolai tanárként főleg az anyanyelvtanítás problémáival foglalkozott. 1995. január 6-án halt meg Kaposváron.

Regöczi Győző eredeti családneve Exner volt. 1864. december 22-én született Beregszászon. Költő, pedagógus és sakkmeister volt. Ő is magyar-német szakos tanári dip-

lomát szerzett. Budapestre költözött, majd a Pozsonyi Kereskedelmi Akadémián a magyar és német nyelv és irodalom segédtanára volt. 1894-ben Székesfehérvárra nevezték ki tanárnak, majd 1910-ben a Győri Főreál-gimnáziumba került. Négy verseskötete, *Réka gyásza* című elbeszélő költeménye, színművei, szépprózai dolgozatai láttak napvilágot. Vegyes tartalmú dolgozatai, költeményei és fordításai számos lapban jelentek meg. Híres sakkmeister és szakíró is volt. 1900-ban a sakkozók világranglistáján a 24. helyen szerepelt. Sakkirodalmi művekben Victor Exner néven említik. 1945. október 14-én halt meg Budapesten. 1946-ban sakkemlékversenyt rendeztek a tiszteletére.

Reichard Piroska 1884. szeptember 26-án született Beregszászon zsidó családban. Miskolcon érettségizett, majd a budapesti egyetemen szerzett középiskolai tanári oklevelet és 1909-ben filozófiából doktori diplomát. Leánygimnáziumban tanított. Első versei a Nyugatban láttak napvilágot; a lapnak 1908-tól rendszeres munkatársa volt, abban 80 írása jelent meg. Tanulmányain, elbeszélésein, novelláin, irodalmi kritikáin kívül angol műfordításaival is hírnevet szerzett. Irodalmi munkásságát 1932-ben Baumgarten-díjjal ismerték el. Verseinek fő témái a magány, a diáklelet, a szerelem, a természet, a lemondás. Önálló verseskötetei: *Az életen kívül*, *Őszi üdvözlés*, *A változó napokkal*. Érzékeny lelke nem tudta elviselni azt a megaláztatást, amelyet a zsidóság jogfosztottságát megalapozó törvények, rendeletek megjelenése jelentett. 1943. január 1-jén öngyilkos lett.

Emlékezzünk rá *Rendületlenül* című versével, amelyet 1942. június 25-én, azaz fél évvel öngyilkossága előtt írt.

Rendületlenül

Még alighogy felértem ésszel,
tudtam már kívülről egészen:
„Hazádnak rendületlenül”...
Gyermekszám buzgón énekelte,
szívem dobbanva ráfelelte:
„Aldjon vagy verjen sors keze”...
Most is megilletődve állok
hallatára s könnyem szivárog:
„Itt élned, élned, halnod kell”
Gyötrött szívvel, de emelt fővel
szembenézek e zord idővel
és vallom: „Rendületlenül”...

Írták, mondták

„Mi a történelem? A múlt visszhangja a jövőben. A jövő tükröződése a múlton.” (Victor Hugo)

„Az elődök tisztelete és emléküknél megbecsülése az alapja a családszeretetnek és egyszersmind a hazafiságnak is.” (Eszterházy Péter)

„A legtöbb, amit gyerekeinknek adhatunk: gyöke-
rek és szárnyak.” (Goethe)

„Minden nemzedék azt képzei magáról, hogy intel-
ligezsebb az előtte járóknál és bölcsőbb az utána követ-
kezőknél.” (George Orwell)

„A történelem arra tanít meg bennünket, hogy az emberiség semmit sem tanul a történelemből.” (Albert Einstein)

„Az emberiség nagyon is komolyan veszi magát. Ez a világ eredendő bűne. Ha a barlanglakó nevetni tudott volna, a történelem másképp alakul.” (Oscar Wilde)

„Könnyen elfeledkezhetünk róla, hogy a történelem jelenleg is zajlik.” (Bill Gates)

„Ha tudni akarod, hogy egy nemzet mennyire becsüli a múltját, nézd meg a temetőit.” (Széchenyi István)

„Málenyikij robot” – a képzőművészet nyelvén

A Gulág-élmék keretében a Gulág Emlékbizottság támogatásával Kárpátalja és a háгон túli Ukrajna, valamint az anyaország számos településén megtekinthetik az érdeklődők Matl Péter szobrászművész *Ötösével* című egyéni kiállítását. A negyven pasztellgrafikából álló sorozat a „málenyikij robot” témáját dolgozza fel. A művészt a Dupka György Gulág-kutató által szerkesztett, a szovjet fogságból hazatért túlélők visszaemlékezéseit közreadó *Vádolnak a kárpátaljai túlélők és a meggyalázott holtak* című gyűjtemény ihlette az alkotásra.

Magyarország Beregszászi Konzulátusának szervezésében a Nagyberegi Középiskolában is bemutatották a tárlat anyagát. A kiállítást Szalipszki Endre főkonzul nyitotta meg, aki elmondta: Kárpátalján sok magyar vonatkozású Gulág-élmék van, ami azt mutatja, hogy a második világháború után nagy veszteség érte a lakosságot. Éppen ezért nagyon fontos, hogy minél többen, különösen a fiatalok, láthassák Matl Péter megrázó alkotásait, s azokon, valamint a képek alatt olvasható visszaemlékezés-részleteken keresztül betekintést nyerjenek a lágerélet borzalmaiba. A beregszászi konzulátus a jövőben kiemelt figyelmet fordít majd arra, hogy a sorozat a többségi ukrán nemzet tagjaihoz is eljusson, ugyanis lényegesnek tartják, hogy ők is megismerjék a teljes igazságot.

A külképviselet tartós együttműködést kezdeményezett Matl Péterrel a kárpátaljai Gulág-élmékek felújítása céljából. Körülbelül 10–15 restaurálásra váró élmék van, amelyeknek egy részét egykor maga a művész készítette. A tervek szerint amint az időjárás megengedi, hozzálát a munkálatokhoz.

Matl Péter felidézte emlékeit, amelyek segítették az alkotások létrehozásában. Megtudhattuk, hogy az első, a témával kapcsolatos szobra még az 1980-as években született. A *Sikoly* című mű azt az

otthon maradt nőt ábrázolja, aki elvesztette a férjét, az apját, a nagyapját, a testvérét. Ezt követte a *Málenyikij robot* szobor, amely Munkácsra, a Rákóczi-kastély udvarán áll. Ezután egymás után születtek az élmékek. A mostani tárlat képeit 2016-ban készítette.

– Nemzeti emlékeztetnek nevezném ezt a tevékenységet, hiszen a nagyapám, ismerőseim elmondása alapján jöttek létre az alkotások – mondta a képzőművész.

Géczi Tihamér, a tanintézet igazgatója megköszönte a szervezőknek, hogy tanintézményük is otthont adhatott a kiállításnak.

Kovács Alexandra és Princ Levente, az iskola tanulói a témához kapcsolódó versek elszavalásával tették meghatóbba a hangulatot. A rendezvény zárásaként a jelenlévők egy tematikus rövidfilmet is megtekinthettek.

Szemere Judit

Matl Péter „Ötösével” című kiállításának margójára

A történész a „málenyikij robot”, a kárpátaljai magyarság számára tragikus történelmi esemény bemutatásakor az általa felkutatott és a már nyilvánosságra hozott írásos dokumentumokra támaszkodva először az időbeli sorrendet tisztázza, majd megnevezi, érintőlegesen bemutatja tevételes részvevőit, végül számszerűsíti. A történetírás megkülönböztethetetlen velejárójának tűnik a táblázatokba rendezett számadatsor. Ennyi és ennyi meg annyi és annyi... Körzetszám, lágerszám, fogolyszám. A távolságból 10 km, 100 km, 1000 km lesz. Az áldozatok számából becslés adat. Vajon pontosan hány haláleset történt: hús, harminc vagy negyvenez? Az őrizettek nem számolták, számolhatták, az őrzők meg mért számolták volna? Többük talán számolni sem tudott, csak ötösével.

Öt. A kéznek öt ujj van, ha magasba emeled, megadod magad. Kapni egy ötöst, pofont jelent. Az ötösével sorakozás a legteljesebb kiszolgáltatottságot. *Popját* hajnalonta, munkába menet a lágerkapu előtt, *popját* szürkületkor, a lágerbe való visszavánszorgáshoz. Kilépés a sorból vagy elmaradás: azonnali, golyó általi halál.

A történelmi tragédiák sajátossága, hogy átívelnek a soron következő korszakokon, és mindig van mának szóló üzenetünk. A történész megvizsgálja állításait hamis vagy igaz voltát, az olvasó pedig eldöntheti, hogy a történész által levont következtetések mennyire helytállóak. A történelemmel ellentétben a képzőművész számára az üzenetek szemlére szövegek: csak neki, csak most. Az ő dolga tehát nem a szempont, hanem a nézőpont megválasztása.

A művész választott. Matl Péter nem illusztrálni akarja a lágerélet leírhatatlan borzalmait, hisz maradt fent róluk fénykép és filmanyag, és nem utolsósorban a túlélők is megpróbálták versben, visszaemlékezésben szavakba önteni átélte szenvedésüket. A kiállított képek fagyos, taszító színei, a lét és a nemlét határán lebegő arctalan és testtelen emberek, számomra, mintegy mementói a hontalanságnak, sorstalanságnak, s legfőképpen annak, hogy mennyire nap- és csillagtalanná tud válni az Istentől elrugaskodott világ.

Bartha Gusztáv

Hős asszonyokra, nehéz időkre emlékezve

Több mint száz esztendővel ezelőtt kezdődött az I. világháború. Nagyanyám és a szüleim elbeszélése alapján próbálom megfogalmazni, milyen hatással volt a viláégés az akkor még a térképen Felső-Magyarország részeként szereplő szülőföldem lakosságára. Ez a föld, amely most Kárpátalja néven Ukrajnához tartozik, mindig is a történelem országútja volt. Taposták hunok, mongolok, tatárok, törökök, románok, lengyelek, oroszok, akik maguk mögött sok mindent felégettek, felforgattak, elnyomítottak.

Azok a földijeim, akik a múlt század elején az Osztrák–Magyar Monarchiában születtek, elszenvedték az első világháború borzalmait, 1918–1938 között a Csehszlovák Köztársaság állampolgárai voltak, az

1938–1944-es években a Horthy-korszakban éltek. 1944–1990-ig kommunista Szovjetunió, 1991-től pedig Ukrajna fennhatósága alá kerültek. Átélték két világháborút, nagyon sok megaláztatásban, elnyomásban, meghurcoltatásban volt részük. Ilyen kíméletlen sors, mint Kárpátalja őshonos népének, más országrészeknek, országoknak nem nagyon jutott a történelem során.

A kárpátaljai magyarok átvészelték sok megaláztatást, de magyarok maradtak! Kárpátalján 1945-ben a magyar, a román, a szlovák és a német nyelv oktatása megszűnt. E nemzetiségeknek 1944-ig voltak iskoláik, amelyekben szabadon gyakorolhatták anyanyelvüket. A ruszin nyelv tanítását és gyakorlását 1945-ben teljesen megszüntették.

Az volt az indok, hogy ilyen nyelv nincs is! A szovjet hatalom igyekezett megsemmisíteni a ruszin öntudatot, amely az Osztrák–Magyar Monarchia idején kialakult. Napjainkban a ruszin nemzetet, a ruszin nyelvet sok országban elismerik – az USA-ban, az Európai Unió országaiban – csak Ukrajnában és Oroszországban nem.

A legértékesebb jellemvonása a Kárpátalján élő nemzetiségeknek a tisztesség, a megbecsülés, a békés együttélés volt. Nem néztek le egymást nemzeti szempontból, sőt egymás között házasodtak is. A felsorolt értékek a háborúk időszakában azonban megromlottak, mivel a folyton változó politikai helyzet ezeknek nem kedvezett Kárpátalján. A fenti bevezetőben megfogalmazottakat az alábbiakban egy frígyesfalvi család életén keresztül mutatom be.

Hős asszonyokra, nehéz időkre emlékezve

Verbovszki Károly művezető volt a vasgyárban, de azon kívül mezőgazdasági tevékenységet is folytatott. Nagyjából 10–12 hektár földön, dombos-völgyes, nehezen megmunkálható területeken gazdálkodott. Az Osztrák–Magyar Monarchia idejében 1898–1914 között ő volt a bíró is Frigyesfalván. A családban hét gyermek született. Három fiú: Károly, István és János és négy lány, Mária, Etel, Emma és Klára.

Károly és István letöltötték a katonai idejüket, megnősültek, a leányok pedig férjhez mentek, és elhagyták a családi fészket, kivéve a legfiatalabb fiút, Jánost és nővérét, Klárát, aki a férjével, Maleta Jánossal a szülői házban maradt.

Gyakran előfordult, hogy összegyűlt a család. Különösen így volt ez húsvétkor, Péter-Pál napkor, karácsonykor, mikor is a szeretet melegében, meghitt hangulatban töltötték az ünnepeket.

Verbovszki Károly és Johanna legfiatalabb lányának, Klárának és férjének, Maleta Jánosnak 1913-ban fiuk született, ifjabb Maleta Jánoska. Ő már a nyolcadik unokája volt az idős Verbovszki házaspárnak. Ha az egész család összejött egy-egy ünnep alkalmával, nagyon szűken fértek el a szülői házban, hiszen huszonhárom főre szaporodott a család. De természetesen ez nem jelentette azt, hogy az egymás iránt addig is érzett szeretetük és megbecsülésük csökkent volna.

Verbovszki Károly 1901-ben kezdeményezte a községbeli templom építését, amit aztán 1904-ben Péter és Pál apostolok tiszteletére szenteltek fel. Nagy ünnepnek számított ez a településen és a családban. Ezt követően minden évben templombúcsút tartottak.

1913. májusa végének egyik vasárnapján szokás szerint harangok hívták a híveket a pünkösdi napi ünnepekre. A mise után Verbovszki Károly az otthonába várta az egész családját, mert a legkisebb unokája, Janika keresztelőjét tartották. Az udvaron, a hatalmas fák alatt az asztalok megerítve várták a vendégeket. Johanna és a legfiatalabb lánya, Klára az asztalokra finomabbnál finomabb ételeket tált fel. Ennek meg is volt az alapja, hiszen az ólban voltak tehenek, lovak, disznók, tyúkok, a kamrában és a padláson füstölt kolbász, sonkák, de zöldségből sem volt hiány. Amikor a vendégek elfoglalták a helyüket az asztal mellett, kiderült, hogy egynéhány hely üresen maradt. Etel a férjével és lányaival 1912-ben

kivándorolt Amerikába, Károlyt és Istvánt pedig behívták katonai kiképzésre. Károly a debreceni, István pedig az egri ezredbe kapott behívót.

1914. július 28-án kitört az első világháború. A faluból és egész Kárpátaljáról a hadra fogható férfiakat behívták katonának. Verbovszki Károly bíró a lovait is magával vitte az orosz frontra. Ottthon maradtak az asszonyok a kis gyermekekkel, a jószágokkal és 2–3 hektár földdel, amit nászajándékba kaptak a szüleiktől.

Ebben az évben a még le nem aratott és le nem szedett termést már az asszonyok voltak kénytelenek emberfeletti erővel learatni, csapófával kicsépelni és a többi termést is betakarítani a mezőkről a tél beálltaig. A következő esztendőben, 1915-ben az asszonyok rákényszerültek, hogy befogják a teheneket a járomba. Aztán férfiak segítségével nélkül szántottak, vetettek, kaszáltak, és betakarítottak. Esetenként a 8–11 éves gyermekek segítségével, akik kötélen vezették vagy legeltették a jószágokat. A 12–17 éves fiúgyerekek a vasgyár-

ban dolgoztak.

A legfiatalabb Verbovszki János 12–13 éves korától dolgozott a vasgyárban, ahol 1916 januárjában jégtorlasz zárta el a vizet a turbinához. A törlasz elhárítása közben Verbovszki János a vízbe, a jégtorlasz közé zuhant, és 18 éves korában életét veszítette. Ez nagy csapás volt édesanyjának és Klára nővérének. Am ez még nem volt elég, ugyanis az asszonyok a termés egy részét kötelesek voltak beszállítani a katonaság részére.

Többen is küldtek a frontról levelezőlapokat a feleségüknek. Sok asszony azonban ez idő tájt már olyan értesítést kapott, hogy a férje elesett. Idősebb Verbovszki Károly 1916. augusztus 8-án súlyosan megsebesülve jött haza az orosz frontról, és hamarosan meghalt.

Abban az időben az orosz frontról a holtakat vonattal hozták át a Vereckei-hágón és a Podhering – Munkács

közi sorompótól 100–150 méterre a vasúti sínpar mellett gödröket ástak, és a tehervagonokból a gödrökbe – közös sírokba – dobálták be az elhunytakat.

Klára a férjétől – Maleta Jánostól – több éven keresztül várta a levelezőlapot vagy az értesítést, de nem kapott róla semmilyen hírt. Időközben sokszor érdeklődött, amikor vonat jött a frontról, vagy amikor a holtakat hozták. Főleg az utóbbi alkalmakkor ment ki állandóan, hogy nem találja-e a férjét is a holtak között, amikor a tehervagonokból közös sírhalmokba dobálták a tetemeiket. Borzasztó látvány volt ez egy asszonynak, aki pár hónappal ezelőtt vesztette el az apját, miközben szeretett férjét, a kisfia pedig az apját várta haza.

Azt a borzalmas látványt soha nem tudta elfelejteni, még álmaiban is sokszor látta, hogy egyes katonáknak megmozdul a keze, megrándul a lába, azután leöntik oltott hig mésszel, és beföldelik a gödröt...

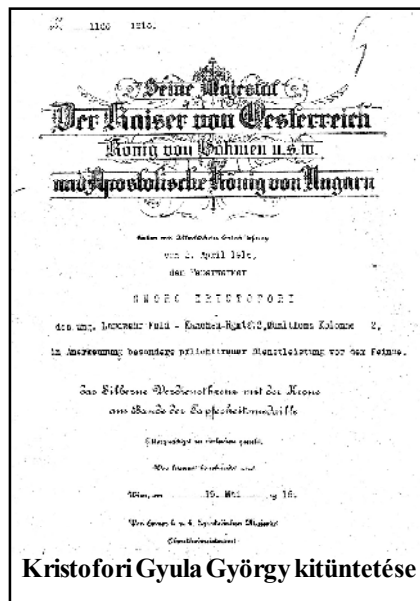
Verbovszki Istvánnak az orosz fogságból, a Moszkva környéki Kudinovó községből 1917. szeptember 16-i dátummal írt levelezőlapja a karácsony előtti napokban érkezett meg a szülői házba. 1917. december 25-én, Jézus születésének és a szeretetnek az ünnepén a család asszonyai kézzel kézre adták a levelezőlapot. Miközben olvasták, bánatukban sírtak. Édesapjukat siratták, aki súlyosan megsebesült a haza védelméért folyó harcban, és hősi halált halt. A többi asszony viszont férjéről még semmit nem tudott, fogalmuk sem volt, hogy mi vár rájuk...

1918. november hónapban vége lett az I. világháborúnak. Ifjabb Verbovszki Károly, és Kristofori Gyula György, Emma férje hazajött. Verbovszki István csak 1919 augusztusában tért haza az orosz fogságból. A legfiatalabb Verbovszki lány, Klára férje, Maleta János és idősebb lánytestvére, Mária férje, Birstain László nem jöttek haza. Talán valahol odavesztek a Belorusz mocsarakban, és a hamvaik orosz földön porladtak el...

Maleta Jánosné Verbovszki Klára hat évig várta haza a férjét. 1920-ban aztán polgári házasságot kötött Hudák Istvánnal, aki a szerbiai és az albániai harcokban vett részt. Mivel Klára nem kapott semmi hírt az első férje, Maleta János holléte vagy halála felől, ezért templomban nem tudott megesküdni Hudák Istvánnal. Így aztán a római katolikus egyházhoz engedélyért folyamodtak. Ezután Klára első férjét halottnak nyilvánították, majd azt követően kapták meg az engedélyt a római pápától a római katolikus szertartás

Maleta Jánosné Verbovszki Klára hatéves fiával, Janikával 1919-ben

Kristofori Gyula György kitüntetése

Hős asszonyokra, nehéz időkre emlékezve

■ szerinti házasságkötéshez. Erre majd csak 1925. március 15-én került sor.

Kárpátját 1919 májusában Csehszlovákiához csatolták. Csehszlovákia államelnöke T. G. Masaryk (1850–1937) lett. Masaryk álláspontja a harcok alatt a következő volt: „Ha ennek a szörnyű háborúnak van valami értelme, úgy azt csak a kis nemzetek felszabadításában találjuk meg”. Abban az időben az a legenda járta, miszerint Masaryk tanácsot kért Lev Tolsztoj írótól, hogy milyen országot építsen, ha hatalomra kerül? Tolsztoj állítólag azt mondta: tanuljon az Isten tíz parancsolatából, de hozzátette, hogy sehonnan bitang emberek sokszor az érdekeiket a vallás, az erkölcs és a hazafiasság maskarájába bújtatják, ezt pedig ne tegye!

Állítólag a felesége vagyonos amerikai nő volt, aki anyagilag támogatta férjét és Csehszlovákiát. Elnöksége alatt Masaryk nem törekedett magánvagyonának gyarapítására, sőt katonai vaságyon aludt, és azon is érte a halál 1937-ben.

A kárpátjai lakosok és politológusok többsége a mai napig azt állítja, hogy az akkori Csehszlovákia a legdemokratikusabb állam volt abban az időben az egész földgolyón.

Ez idő tájt Kárpátja lakosságának kétharmada a ruszin volt. A mezőgazdasági termelés kedvezőtlen adottságai miatt és a kereskedelmi kapcsolatok hiányának következtében az I. világháborúig Magyarországnak az egyik legelmaradottabb, leginkább magára hagyott régiójának számított ez a vidék. A nép körében az a mondás járta, hogy ez „az Isten által elfelejtett föld”. Az I. világháború kezdetéig tömegesen vándoroltak ki innen az emberek, főleg a ruszin nemzetiségű lakosok az USA-ba, Kanadába és más országokba. Az analfabetizmus az ő körükben volt a legnagyobb mértékű. Problémát jelentett, hogy kevés volt a tanító és az iskola, emiatt velük főképpen a görögkatolikus papok foglalkoztak. Tegyük hozzá, már amelyik faluban volt pap egyáltalán. Mert egy papra akár 3-4 falu is jutott, így aztán fizikai lehetőségük sem volt arra, hogy minden faluban megtanítsák a gyereket legalább olvasni és írni. Az analfabetizmus térhódításában az is közrejátszott, hogy kevés faluban volt iskola, másrészt pedig a ruszin szülőknek és a gyerekeiknek sem volt érdekük, hogy egyik faluból a 10-20 kilométerre lévő másik falu iskolájába a 7-8 éves gyermekek gyalog járjanak át. Mert aki el is végezte a ruszin nyolcosztályos iskolát vagy gimnáziumot, nem tudott vele érvényesülni. Bár akkor is voltak ruszin származású tehetséges, ismert emberek. A csehszlovák fennhatóság idejében kezdett fejlődni Kárpátján az infrastruktúra. Utak, kórházak (ungvári, munkácsi, beregszászi, huszti stb.) épültek, ruszin iskolák, gimnáziumok, gyárak nyíltak, közigazgatási épületeket (például az ungvári közigazgatási épület) emeltek. Nagymértékben javultak az életkörülmények is.

Az Osztrák–Magyar Monarchia többnyelvű állam volt. Nemzetiségei között az osztrákokon, németeken és a magyarokon kívül különböző szláv népek, lengyelek, ruszinok, ukránok, csehek, szlovákok, horvátok, szerbek, illetve olaszok és románok is

A hős katona unokája

Száz esztendővel ezelőtt, 1916. április másodikán a kassai 3. honvéd tábori ágyúszred löszeroszlopán dicsőn harcolt a tüzemester, keresztapám, Emma nagynéném férje, Kristofori Gyula György. A legnagyobb ellenséges tűzben hősként védte a magyar hazát! A kötelesség átlagon felüli teljesítéséért mellére került a Bronz Vitézségi Érem, de még a Koronás Ezüst Erdemkeresztet is kiérdemelte.

Az unokája, dr. Kristofori György nem volt háborúk katonája, ő életmentő „tábornoknak” született. Vörös diplomát szerzett az orvosi egyetemen, majd Kárpátján a klenoci kórházban igazgató főorvos lett. Anyámat is ő kezelte. Szerették, mert minden beteget értőn gyógyított.

Dr. Kristofori György feleségével, Ildikóval és unokaival

Történt aztán, hogy Magyarországon, a méltán híres debreceni virágkameválnon találkozott egy Ildikó nevű lánnyal, akit megszeretett, és feleségül vett. Ennek okán települt át Magyarországra. Immár sok esztendeje háziorvos Sirok községben. Magyarországon is megbecsült orvos lett. Munkájához a mottó egy régi mondásból választotta: „Adj vért, és ments meg három életet!” Ő maga is 45 alkalommal tartotta karját túla, ezek szerint vérével 135 életet mentett meg. Nem számolva azt a sok ezer esetet, amikor a rendelőben, és otthoni környezetben kellett akár éjszaka is tanácsokat adni és gyógyítani.

A Sirok községben és a környéken előkért végzett gyógyító munkáját magas kitüntetéssel, a Magyar Köztársaság Ezüst Erdemkeresztjével ismerték el, Sirok település közönsége pedig díszpolgárává avatta.

A nyugdíjas kort elérve dr. Kristofori György helyét, tudását és sok-sok éves tapasztalatát örömmel adná át egy fiatal orvosnak. Csak az a probléma, hogy az ifjú doktorok kicsi falvakba nem szívesen mennek, a magyar haza kínálta lehetőségeket inkább külföldre cserélik. Hiába kinnál nekik az őket tanító hon 10 milliós támogatást, nem vágnak háziorvosnak mégsem.

éltek. Ausztria hatékonyan integrálta a politikai rendszerbe a kisebbségeket, az olaszokat, a cseheket, a lengyeleket, sőt külön miniszterük is volt. Viszont Magyarországon a nemzetiségi vezetőket teljesen kiszorította a belső berendezkedés. Ennek az lett a vége, hogy az I. világháború után az Osztrák–Magyar Monarchia nem két államra bomlott fel 1918-ban, hanem területén új államok sorajött létre. Ezáltal a magyar ajkú lakosságnak több egyharmada új államokban, kisebbségben találta magát.

E történelmi okok miatt a csehek is a magyarokra „orroltak”, és elnyomták őket. Habár a magyar iskolák megmaradtak: Csehszlovákiában, így Kárpátján is a magyar nyelvet szabadon gyakorolhatták. T. G. Masaryk magyarbarát volt, nem hagyta, hogy bántásuk az egyszerű magyar embereket. De a grófokat, földbirtokosokat, és az egykori hivatalnokokat háttérbe szorították. A köznyelvben ismert mondásnál fogva: „kölcson kenyér visszajár!”, ami mind a mai napig érezhető az összes szomszédos országban a magyarokkal szemben. Magyarországon azonban sokáig nem vették észre, hogy nem csak Romániában, Csehszlovákiában, Jugoszláviában éreztek és cselekedtek így a magyarsággal, hanem a Szovjetunióban is. Az ukrán állam Kárpátján a ruszinokkal szemben még súlyosabb intézkedéseket fogantatosított.

Napjainkban, a XXI. század elején hasznosabb lenne azonban már másképpen viszonyulni a dolgokhoz, nem a múlt sebeit felszakítanunk, hogy tovább „vérezzenek”, hanem azokat közösen kellene ápolni és gyógyítani. Valami talán elindult, azonban van és lesz itt még bőven feladat az illetékesek számára! A kárpátjai lakosok többségének az a véleménye, hogy összefogva, egyetértve az Európai Unió nemzeteivel, határokon nélkül, megtartva minden nemzetnek az identitását, békében és jólétben lehetne élni. Mert ha a nemzet, és benne az ember nem képes feldolgozni a múltját, a jövőjét sem tudja problémamentesen építeni. Erre számos példa áll rendelkezésre a történelemben.

De folytassuk tovább a hős asszonyokra való emlékezést. 1939. március 18-án Kárpátját a magyarok foglalták el. Asoknemzetiségű Kárpátja örömmel fogadta vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó urat, aki a munkácsi vasútállomástól fehér lován megérkezett Munkács központjába, majd Beregszászba ment. Az életkörülmények azonban évről évre nehezebbek lettek.

1941. június 21-én aztán Kárpátjára is elérkezett a második világháború szele. Ezzel egyidejűleg minden, amit nyomorúságnak, bánatnak és borzalomnak hívnak, előlről kezdődött. De sokkal borzasztóbb, rosszabb kivitelben, mint az első világháború idején! Az épkézláb férfiakat megint besorozták katonának, és elküldték őket a háborúba, a halálba! A zsidókat pedig családotól haláltáborokba szállították. Mindkét esetben ártatlan emberek mil-

Hős asszonyokra, nehéz időkre emlékezve

liói pusztultak el és az országok romba dőltek. Sokak esztendőn át bánat és nyomor uralkodott.

1944. szeptember 2-án a Vörös Hadsereg és a Cseh Légio Szloboda tábornok vezetésével elfoglalta az első kárpátaljai falut – Verbjázt (Verebes), és október végére már egész Kárpátalját. Sokan a ruszinok közül önkéntesnek jelentkeztek a Cseh Légióba. Az volt az álmuk, hogy Kárpátalja a csehszlovák fennhatóság alatt autonómiát biztosít a ruszinoknak, vagy Magyarországhoz csatolják.

Szólnunk kell arról is, hogy 1944. novemberében Kárpátaljáról „malenykij robotra” hurcolták a 18-50 éves magyar férfiakat, illetve a német nemzetiségű férfiakat és nőket. A lágerekben sányuló férfiak helyett ismét a hős

asszonyokra hárult a család-fenntartók szerepe, nekik kellett elvégezni minden munkát a mezőkön és a ház körül. Sok özvegy és árva soha nem tudta feldolgozni az akkor történeteket. A rendszerváltozás után a kárpátaljai falvakban emlékműveket építettek mementóként, amelyeken hosszú sorokban fel vannak írva, hányan és hányan pusztultak el a sztálini munkatáborokban. Ez is történelem...

1945. június 29-én Moszkvában aláírták a Kárpátalja bekebelezéséről szóló szovjet-csehszlovák egyezményt. 1945. november 22-én ratifikálták az Ukrájnához való csatlakozást.

És az akkor kezdődött bánat és nyomorúság mostanáig sem fejeződött be Kárpátalján, de nemcsak a ruszinok, hanem az összes őslakos érzi ezt.

Felvetődik a kérdés, hogy Kárpátalján mikor jön el az idő, hogy a jólét, a fejlődés, demok-

rácia és a béke olyan színvonalra álljon vissza, mint egykor, a csehszlovák fennhatóság alatt? Lesz-e még az életben olyan államelnök, aki katonai vaságyon alszik majd, és hal meg, mint T. G. Masaryk volt, vagyonának

gyarapodása nélkül? Inkább a felesége vagyonát felhasználva az ország gyarapodására. A ruszin nép fogja-e még hangoztatni a magyarok alatt gyakran elhangzott közmondást, amely akkor került előtérbe, amikor javult valamennyire az életlehetőség Kárpátalján. Ez a mondas a következő volt: „Szoro tuj ták bude, ják pri cseháh bulo”. Vagyis magyarra fordítva: „Itt az élet hamarosan olyan lesz, mint a csehek idejében volt.”

A II. világháború után a Szovjetunió különböző részeiről kb. félmillió ember költözött be Kárpátaljára. Ezek közül sokan lenézően rászóltak főleg a magyar lakosokra: „magyar vagy?” A válasz nemegyszer meglepte őket: „Igen, és büszke vagyok magyarságomra!” Viszont az őslakosok közül az ezt követő időszakokban, ha lehetőségük nyílt rá (főleg az 1990-es évek után), sokan áttelepültek Magyarországra, Németországba, Szlovákiába, az USA-ba, Kanadába.

A Verbovszki, a Maleta és a Hudák családok utódai túlnyomórészt Kárpátalján maradtak, azonban a család néhány leszármazottja megtalálható szinte az egész világon. Néhányan Magyarországra is áttelepültek, akik között vannak orvosok, zenészek, közigazdászok, televíziós munkatársak, vállalkozók.

**Hudák Rudolf,
Napkor**

Verbovszki István

Kristofori Gyula György

Kárpátaljai ötvenhatosok: a beneiszovjetellenes csoport Három ifjú Budapestre indul

Úgy indult minden, mint a mesében. Három fiatal benei legény – miután több mint két héten át a rádióból először azt hallották, hogy Magyarországon kitört a forradalom, majd, hogy annak leverésére orosz katonákat küldtek –, gondolt egy merészet, és útnak indult a magyar testvérek megsegítésére. Reggel iskola helyett felültek a Beregszász felé tartó vonatra, majd onnan irány gyalog a határ menti kistelepülés, Asztély. Alig félóra alatt oda is értek.

November 16-át mutatott a naptár, így nem meglepő, hogy továbbra is nagy volt arrafelé a mozgás. Tankot nem nagyon láttak, inkább ponyvával letakart rakterű teherautók vonultak konvojban a határ felé. A három fiatalember úgy tervezte, hogy ezek egyikére felkapaszkodva jutnak el a magyar fővárosba. Nappal kockázatos lenne megközelíteni az amúgy lassan haladó, többször megálló járműveket. Arra alkalmasabb lesz az éjszaka. De most még alig múlt dél. Úgy határoztak, hogy a falu elején épülő félkész házak egyikében húzzák meg magukat.

Mindösszesen egy kenyérük van. Annak elfogyasztását későbbre tartogatják. Szerencsére az egyik udvaron – kerítést egyelőre nem húztak a porták közé gazdáik – van egy ásott kút, így tudják a szomjukat oltani. Laci, aki a legidősebb közülük, nemrég talált a kertben két karalábét, Józsi a magával hozott törkessel ezeket meghámozta és felszeletelte. Most éppen azt rágc�álják. Majdhogynem ennyi az összes felszerelésük. A táskákat az iskola faskamrájában dugták el. Ja, s hogy el ne feledjük, Sanyinál van még egy üvegcsce jódtinktúra, ha sebeket kellene ellátni...

De ki is ez a három fiatalember, akik közül kettő akkorigiban a benei hétosztályos iskola tanulója, idősebbik társuk pedig azt az előző évben fejezte be, s '56 őszén a beregszászi bútorgyárban az asztalos szakmát tanulja és gyakorolja is egyben.

– A három jó barát közül a bátyám, Váradai Sándor volt a legfiatalabb. 1956-ban mindössze 14 éves – emlékezik vissza Váradai János, aki hat évvel volt fiatalabb testvérénél. – Egy délután Sándor bátyám nem jött haza az iskolából, s estére sem került elő. Édesanyám nagyon sírt. Közben megtudtuk, hogy két barátját, a vele egy osztályba járó Holozsai Józsefet és a nála háromévvel idősebb Suló Lacit szintén nem találják. A falubeliek közül egyesek látni vélték, hogy reggel mindhármán felszálltak a Beregszász felé tartó vonatra. Három napig hírt sem kaptunk felőlük, majd értesítették szüleinket a járási milíciáról, hogy menjenek a fiukért, s amúgy is beszélni szeretnének velük. Később tudtam meg, hogy a KGB munkatársai hosszasan kérdezték őket, s végül írásban megígértették velük, hogy felelősséget vállalnak gyermekeik magavi-seletéért. Persze azok mindent megígérték, de még az a jókora verés is elmaradt, ami pedig eleinte kinézett. (Édesapám, aki megjárta a

sztálini lágereket, attól tartott, hogy kiteszik az állásából, akkor ugyanis már a helyi kolhozban brigádvezetőként dolgozott.) Látták a szüleim, hogy a három fiú erősen meggyötört állapotban van. A fejmosás per-se nem maradt el, nemcsak otthon, hanem az iskolában sem. Az egész iskola növendékei és pedagógusai előtt újra el kellett mondani, hogy mi is történt.

Amúgy bátyám később többször is beszélt azokról a napokról. Kiváló focista volt, ►

Kárpátaljai ötvenhatosok: a benei szovjetellenes csoport

Három ifjú Budapestre indul

Életemben a labdarúgás központi szerepet töltött be, s akinek a tehetségére a járási központban is felfigyeltek. Éveken át sikeres játékos edzője volt a benei futballcsapatnak. Úgy vélem, hogy ez az eset semmiféle negatív hatást nem gyakorolt a további életére. Mindvégig megmaradt magyar érzelmű, a nemzetét forrón szerető embernek. 2000-ben temettük el.

A Budapestre induló három fiú közül bátyám, Sulkó László, a maga 17 évével, volt a legidősebb – kezdi a visszaemlékezést Holozsiné Sulkó Aranka, aki akkoriban töltötte be tizenkettedik életévét. – Édesapánk ugyan szlovák volt – 1934-ben költöztek ide Pozsonyból, hat hold földet vettek, meg egy nagyobb parcella földet, s azon gazdálkodtunk –, de Lacinak később a személyi igazolványába azt írták be, hogy magyar. Bátyám többször emlegette Petőfi Sándor családját – ugye, köztudott, hogy a nagy költő édesanyja, Hruz Mária, szlovák volt. Amúgy a nagymamánk szlovákul szólt hozzánk, mindketten megtanultuk édesapám anyanyelvét. Laci nagyon szeretett olvasni, főként a történelmi regényeket bújta, később rengeteg ilyen tárgyú könyvet vásárolt meg. Asztalosinaként kezdte, majd éveken át vagonkísérőként dolgozott, családja nem volt. Tavaly, hetvenhat évesen halt meg. Csendes, halk szavú ember volt, az ötvenhatos kalandjukat nem nagyon emlegette, de hogy a lelkében mit érzett, azt elárulta a következő eset.

Néhány évvel ezelőtt magyarországi szakemberek segítségével került felújításra a falu református temploma. Bátyám többször is megsejmelte, miként haladnak az ottani munkálatok, összebarátkozott a magyarországi építőkkal, akiknek elmesélte, mi történt velük azokban a napokban. A magyarországiak arra biztatták, hogy álljon a nyilvánosság elé ezzel a történettel, s talán még azt is elérheti, hogy szegényes nyugdíját a magyar állam kiegészíti. De erre ő csak legyintett, s azt mondta, úgy cselekedett, ahogy a szíve diktálta, ezért nem vár el senkitől semmiféle ellenszolgáltatást.

Hogy mit éltek át szüleink, amikor megtudták, hogy a három fiút Beregszászon tartják fogva, azt jellemzi a következő akkori eset. Édesanyám kétségbeesve kérdezte a közelben lakó Maruszja nénit, aki családjával Oroszországból a háború után költözött a falunkba, hogy ugyan mi lesz most.

– Hogy mi lesz? – kérdezett vissza az

oroszas asszonyság. – Rasztrel. Agyonlövés.

A három Magyarországra induló ifjú szabadságharcos-jelölt közül ma már csak Holozsai József él. Neki aztán volt oka gyűlölni a szovjet rendszert. 1944 őszén édesapját és nagybátyját a lágerbe hurcolták, ahonnan egyik sem tért haza. De mondja el ő, mi történt azon a nevezetes délutánon és az azt követő napokban.

Kerültük a feltűnést, mégsem voltunk eléggé óvatosak. Amikor Beregszász felől a város iskoláiból hazatérő lánycsapat elment az előtt a félig kész ház előtt, ahol meghúzódtunk, közülünk ketten is kint voltunk az udvaron. Éppen vizet húztunk a kútról. Nem gondoltuk – ez csak később derült ki –, hogy a lányok között van a határőrség parancsnokának a lánya, meg két-három itt szolgáló orosz tiszt gyermeke, akiket szülei éberségre neveltek. Ők hazaérve nyomban jelentették, hogy idegeneket láttak a falu szélső házainál. Csakhamar terepjárók vagy húsz katonák érkezett kutyákkal. Körbefogták az épületet, s felszólítottak, hogy adjuk meg magunkat. Aztán a sok katonai határőrkutyáikkal végigkísért bennünket a főutcán, a falu szélén álló határőrlak-tanyába. Az emberek kint álltak a kapuban és nem értették, hogy mi történt, s hogy miért kell három gyerek őrzésére ennyi katonák. A lak-tanyában egy-egy fához kötözték bennünket, és egyesével – tolmács segítségével – megkezdtek a kihallgatást. Főként az érdekelte őket, hogy a környezetünkben élő felnőttek közül ki volt a felbujtó, ki beszélt rá bennünket, hogy elinduljunk Magyarországra. Netán a pap? Vagy más magyar érzelmű felnőtt? Talán éjfélig tartott a kihallgatás, amikor mindnyájunktól azt a választ kapták, hogy saját elhatározásból döntöttünk így. Kihallgatóink megnyugodtak valamelyest, és bezártak bennünket a kapucszárítóba. Eddig nem emeltek kezét ránk, de a kapucszárítóba benyitó katonák közül egyik-másik durván ránk förmedt és belénk is rúgott. Mások csillapították őket, mondván: nem látjátok, hogy gyerekekkel van dolgunk?

Csöppet sem bántak kesztyűs kézzel velünk a KGB beregszászi nyomozói. A városba másnap reggel vittek be bennünket, s a kihallgatások közötti időben a milícia fogdájában azok közé zártak bennünket, akiket különböző bűncselekmények miatt előzetes letartóztatásba helyeztek. Itt bizony már elcsattant néhány pofon. Kihallgatóink sok mindennel rémisztgettek bennünket, többször azt hangoztatva, hogy sohasem látjuk szüleinket, testvéreinket. Őket is legfőképpen az érdekelte, hogy ki biztatott bennünket arra, hogy nekiinduljunk a hátnak. Ezek a nyomozók még inkább nem akarták elhinni, hogy egyetlen felnőttel sem beszéltünk tervünkről, hogy szüleink sem

tudják, merre indultunk. Ennek, gondolom, gyorsan utána is jártak. Mindezek ellenére három napig tartottak fogva bennünket. Folytatódott a kihallgatás és a megfélemlítés. Ma is úgy érzem, pokoli rémálom volt az egész. Amikor végre hazaértünk, arcunk annyira meggyötört volt, és testtartásunk is erről árulkodott, hogy a velünk együtt érző falubelieinknek, ha velünk találkoztak, az volt az első dolguk, hogy vigasztaltak és bátorítottak bennünket. Jól emlékszem a Fekete Veronika néniével való találkozásra. Amikor az idős asszony látta, hogy időnként még mindig beleborzongok abba, amit az előző napokban átéltem, azt mondta többször is: „Józsikám, ne félj, nem jön már érted senki, nem fognak bántani”. A nyilvános megszégyenítés azonban még hátra volt. Összehívták az egész iskolát, és mindenki előtt részletesen el kellett mondanunk, hogy mi történt. A városból ez alkalomra kiszállt bőrkabátos emberek vezényelték le az egész gyűlést. Igyekeztek negatív színben feltüntetni mind a magyar forradalmat, mind a mi, úgymond, meggon-dolatlan tettünket, mellyel nagy bajba sodorhattuk volna nemcsak magunkat, hanem egész családunkat. Egyértelművé tették, ha sikerül átjutnunk a határon, egészen más elbírálásban lett volna részünk. A gyűlés összehívásával azt érték el, hogy a faluban mindenki tudomást szerzett a dologról, az eset sokáig beszédtéma volt. Mint ahogy időnként én is felelevenítem a történeteket a fiaimnak, unokáimnak. Végül is csak azt tettük, amit a szívünk diktált, amit minden rendes magyar megtett volna, ha hasonló helyzetbe kerül.

Idős Molnár László, a KMKSZ helyi alapszervezetének elnöke beszámolt róla, hogy a forradalom közelgő évfordulója kapcsán többször szóba került a három bátor fiú tette. Döntés született arról, hogy az ötvenhatos szabadságharcnak az iskola udvarán korábban kialakított történelmi emlékhelyen olyan emlékjelet állítanak, amely felidézi a község ifjú szabadságharcos-jelöltjeinek cselekedeteit, hősiességét.

Kovács Elemér

A képeken: Váradi Sándor (háttal) húszévesen a virágzó benei szülőhegyen; Sulkó László mint szovjet katonák; régi fényképek nézegetve – Váradi Sándor öccse, János, Vince István benei polgármester és Holozsai József.

KVIT-hírek

* 2017. január 20. Az Együtt irodalmi-művészeti-kulturális folyóirat szerkesztőbizottsága a lapban megjelent színvonalas írásokért az idén Marcsák Gergely irodalmárnak, tagtársunknak ítélte a folyóirat nívódíját. A kitüntetést a magyar kultúra napján, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) rendezvényén adták át a díjazottnak. Marcsák Gergely irodalmi munkásságát Csordás László, az Együtt olvasószerkesztője, a KVIT elnöke méltatta. Részlet a laudációból:

„A fiatal irodalmár az elmúlt egy évben több műfajban is figyelemre méltót alkotott. Az Együttben például több versével is találkozhattunk (Kaland, Örök fogság, Tiborc panasza). Ezeket olvasva feltűnhet a tematikai változatosság mellett, hogy a korábbi próbálkozásokhoz képest egyértelműen formai szigorra törekszik. Emellett egy jól átgondolt

kritikát írt Lőrincz P. Gabriella Szürke című kötetéről (Újabb árnyalat a szürkéhez), és egy alapos tanulmányt is közölt a folyóiratban, amely Vári Fábán László életművének azokat a részeit elemzi, amelyek a málenyikij robot kérdéskörével hozhatók összefüggésbe (A sztálini elhurcolások témája Vári Fábán László műveiben). A szövegek minősége és sokműfajúsága miatt egyértelmű volt, hogy idén Marcsák Gergelyt jelölöm az Együtt folyóirat nívódíjára. Örülök, hogy a szerkesztőbizottság többi tagja is egyetértett velem a díjazott kilétét illetően.

Remélem, ez a díj nem lezárása lesz valaminek, hanem egy hosszú pálya első mérföldköve, ahonnan egyenes út vezet majd a saját kötetig. Vagy kötetekig.”

* Január 28-án ényvítő közgyűlést tartott a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT). A 2017-es év első találkozója székhelyünkön, a beregszászi Európa–Magyar Házban került sor. A megbeszélésen részt vett Csordás László, Csornij Dávid, Gálfi Dezső, Kertész Dávid, Kovács Eleonóra, Marcsák Gergely, Nagy Tamás, Shrek Tímea és Varga Nikolett, így a közgyűlés határozatképes volt, vagyis érvényes szavazással dőlhetek el a szervezet további munkájával kapcsolatos fontosabb kérdések.

Csordás László Kovács Eleonórát ajánlotta honlapunk felelős szerkesztői posztjára. A jelöltet a közgyűlés megszavazta. A következő napirendi pont a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság megüresedett alelnöki posztjának betöltése volt. A társaság elnöke erre a tisztségre Marcsák Gergelyt javasolta. A jelölést a fórum egyhangúlag jóváhagyta. Ezt követően az egybegyűlteket megszavazták, hogy a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság tiszteletbeli tagjává választja Dupka Györgyöt.

A közgyűlés a szervezettel kapcsolatos kommunikációs feladatok ellátását az elnökségre ruházta. A megváltozott tisztségek miatt új összetétele lett a KVIT etikai bizottságának is: ennek munkáját ezentűl Kovács Eleonóra, Varga Nikolett és Nagy Tamás végzi.

* 2017. február 11-én tartotta idei első műhelymunkáját a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság. A találkozó első felében az egybegyűlteket a fantasztikus irodalmat vették górcső alá, a beszélgetést Kertész Dávid moderálta. Az ajánlott irodalom: Neil Gaiman *Narancs* és E. A. Poe *Fekete macska* című novellája, valamint J. R. R. Tolkien *A woottoni kovácsmester* című kisregénye volt.

A műhelymunka második felében Dupka Györggyel, a *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján* című könyv szerzőjével beszélgettek a jelenlévők, majd átadták neki a tiszteletbeli tagnak járó emléklapkettét.

Marcsák Gergely

az első napon

minden slukkodba beleremegtem
míg szádon meg nem halt a dohány
és szerettem volna nikotingőz lenni
az Ung-parton aznap délután

és nem tudtam másra figyelni
utólag már mondandód sem rémlett
mert a pontból hol összeért vállunk
elárasztott a vég nélküli élet

a sétány virágai nyakadba
bújtak és bódultan illatától
fel sem tűnt hogy körbezár minket
a jéggel verő tavaszi zápor

Tiborc panasza

Simándy József emlékére

Magába roskad alattunk a színpad.
Fejünk fölött kihunynak a fények.
És mi, utódjai szegény Tiborcnak,
a sötétben keresünk most téged.

Elmondanunk már nem maradt kinek,
hogy mindennek fölment az ára,
naponta járunk temetésre, meg
hetente kemoterápiára.

Hogy Melinda Ottó ágyasa lett,
és „pénzért bármit” már a jelszava.
S a háborúból, mi mindent elvett,
a király többé már nem jött haza.

Színház a világ, de drámába hajlott.
Bár sötét librettót ír a végzet,
elcsukló hangunk tán ma is meghallod,
időtlen bánatunk ma is megérzed,

s ha így van, jöjj még a túlvilágról
kínzó bajaink tetőzésekor.
E rút század baljós darabjából
nagyon hiányzik már egy hőstenor.

Lombok alatt habok fölött

S. Quasimodo emlékére

Emlékszem még Balatonfüredre
és az antik istenek kezéből
ömlő nyárra
hogy Vergiliusnak jó volt a kedve
s az ívelt sétány ezer mosolyára

Hogy ott én egykor kibékültem
e megunhatatlan
földi léttel
s a kínért mitől menekültem
Füred volt az elégtétel

Ahol felhő-sárkányt ereget az ég
feszült zsinórai selyem
napsugarak
jaj nem látott Palermo se még
oly bájokat mint az ottaniak

Most újra a lombok alatt időzöm
Füred áldás és béke
– mi amore
gondolkodom a letűnt időkön
és Tihanyt nézem ahogy Tagore

Shrek Tímea

Nagyanyám

Iszonyú fejfájás gyötört, hazaszöktem az iskolából. Egész úton szédültem, az a nyolc-száz méter, amit a házunkig kellett megtenni, egy örökkévalóságnak tűnt. Senki sem volt otthon. Anyám a piacon dolgozott, öcsém iskolában, nővérem az egyetemen. Apámra nem emlékszem, merre járt. Gyógyszert vettem be, és lefeküdtem az ágyra.

Kisírt szemmel, ordítva ébredtem arra, hogy anyám rángatja a karomat.

– Ébredj fel! – szólt rám anyám.

– Mama rosszul van.

– Tessék?

– Azt álmodtam, hogy térdel az ágy előtt, és nem kap levegőt.

Nagyanyám asztmás volt, nehezen lélegzett, zsebében vagy táskájában mindig ott lapult a pipa. Az álmom annyira valóságosnak tűnt, hogy fájós fejjel biciklire ültem, és elindultam a város másik végébe megnézni őt.

Hosszan nyomtam a harmadik emeleti lakás csengőjét. A szomszédok azt mondták, otthon van, a kutya is ugatott rám bentről. Nem sokkal később megérkeztek a szüleim, valamelyik lakó hívta őket. Túl hangoosan dörömböltem.

– Schová sem megy a kutyája nélkül – mondta apám, és vállával nekifeszült az ajtónak.

Kétszer rugaszkodott neki, mire a felső zár roppant egyet, és megadta magát. Az ajtó kinyílt. A konyha üres volt, a kutya ott csaholt a lábunk alatt. Beléptünk a szobába, nagyanyám az ágy előtt térdelt. Fejét a markába hajtotta, mint aki imádkozik. Anyám a jobb karja alatt ragadta meg, de ő csak intett a fejével, hogy ne tegye. Apám mentőt hívott. Hosszúnak tűnt az idő, amíg meghallottam a sziréna hangját. Anyám a szekrényhez ment, ruhákat és törölközőt szedett ki belőle. Én addig segítettem nagyanyámnak felállni. Átöltöztettük.

A mentősök felértek a lakásba. Megmérték a vérnyomását, a szívhangot is ellenőrizték. Aztán injekciót adtak neki, amitől hamarosan jobban lett.

– Be kell jönnie a kórházba megfigyelésre – mondta a felcser.

Nagyanyám rám nézett, majd rá. A tekintete szűrös volt.

– Ha én bemegyek, nem jövök ki – válaszolta dühösen.

– Anyu! Ne beszélj hülyeségeket, indulj, mert itthon nem lesz jó vége – csattant fel anyám, és már tessékelte is ki az ajtón. Láttam rajta, hogy csak erősnek akar tűnni, de nagyon meg van rémülve.

Nagyanyám lehajolt, megsimogatta a kutyáját. Beszálltak a mentőautóba, mi apámmal hazamentünk.

Még aznap este meglátogattam a kórházban. Anyám egy széken ült mellette. Az éjjeliszekrényre raktam a vacsorát, nagyanyám levest kért. Nem tudtam kinyitni az üveget, a forró levestől rászorult a fedő, sokáig bíbelődtem vele, mire az öreg kifakadt:

– Olyan vagy, mint apád!

Kinyílt az üveg, kanalat raktam bele, odaadtam neki. Megfordultam, és halkan sírni kezdtem. Tudtam, hogy sohasem szerettem apámat. Ezzel a mondattal azt is mondta, hogy engem sem.

– Jó éjszakát – búcsúztam el tiszteletudóan, de már indultam is az ajtó felé, le a lépcsőn, ki a bejárati ajtón, keresztül a kórházkertben, egészen az autóiig. Apám már várt rám.

– Ne foglalkozz vele, tudod, hogy beteg. Holnapra el is felejt – nyugtatott.

Hamarosan követett minket anyám is, hazamentünk.

Korán ébredtem, anyám már reggelit készített. Bőven pakolt a betegnek is. Öcsém iskolába indult, mi pedig a kórházba. Anyu kiszállt az autóból.

– Te nem jössz? – fordult felém.

– Nem akarok.

– A tegnapi miatt?

– Is. Ha olyan vagyok, mint apám, akkor nem hiányzom oda.

Anyu felment a lépcsőn. Be a terembe. Tíz perc sem telt bele, láttam kijönni a bejárati ajtón, kezében a tegnapi összecsomagolt holmival. Arca kifejezéstelen volt.

– Hazaengedik? – kérdeztem.

– Azt mondták, hajnalban kiment rágyújtani. A csomagja össze volt pakolva az ágy végében.

– Mondtak még valamit?

– Csak annyit, hogy holnapután jöhetünk érte. Addig el kell intézni a temetést.

Csornyij Dávid

Kontrollcé és kontrollvé

Miskolc felé a vonaton izgatott a földet érni akaró lenyomat.

Még egy megálló, másolatok mindenhol, tükrök.

Ajtót nyitó csattanó, s lépcsőn gurul az önarckép.

Ezt is földkép őrzi, fején díszlevegő a bazaltkoszorú.

Hányan mászkálnak még a belőlem születő ének?

Önmagam sorozatgyilkosa válik telefonatanúvá, egyedivé.

Nagy Tamás

Frekvenciazavarok

arcod rengéseitől bizonytalan lettem, tetteimet már skálán mérted, mely az idegenség első jeleként mutatkozott. Akkor és ott, ezt akartam elhitetni magammal, de a rengések törmelékei szavakká alakultak, így könnyebben elkezdődhetett a végeláthatatlan építkezés törésvonalaink talaján, a bőrön.

cigiszünetnyi újjászületés. majd igent jelentő nemek, borízú rúzsoltok és harapások következtek. kint a felhők lehulló kristály-tollait, bent az összefonódó karok sziluettjét bújtatta az éjszaka.

a rezonancia különös játéka zajlott – először láttuk együtt a felkelő napot, s közben úgy meséltél, mintha a hasonlatok csak akkor lennének valóságok, ha a testhez idomulnak.

tiszínú szalag. Sapkáját valahol elhagyta.

– Jó napot kívánok, tanár úr, az oroszok befordultak két utcával lejjebb, legyen szíves adni egy tucat kézigránátot és egy táska lőszert, hogy fel tudjuk őket tartani.

– Parancsolj, Ferikém! Na, látod, Jóska, így kellett volna kezdened neked is. Menjete, fiúk, jó szórakozást.

* * *

– Te, mi vót ez az előbb?

– Jah, a Pista bácsi? Hit és erkölcs tanított azelőtt a gimiben, már ott tudtuk, hogy lehet vele beszélni, csak ismerni kell a módját.

Kertész Dávid

Egy úr a pokolban is úr

– Pista bá', adjon má' vagy hat gránátot!

– Na de fiam, miféle hangnem ez?

– Ne csinálja má', Pista bá'. A ruszok...

– Oroszok fiam, oroszok. Attól, hogy momentán az ellenségeink, még nem kell őket degradálnunk. Tehát az oroszok?

– Itt vannak, Pista bá', tessék má' adni vagy hat...

– Hol itt, fiam? Nem látom őket a szobában. Ha kritikus helyzetben vagy, mindig le-

gyen elsődleges a helymeghatározás. Nem kezdhettek egymás között lövöldözni csupán azért, mert pontatlanul jelöltük meg az ellenség tartózkodási helyét.

– Ne csinálja má'...

– Már megint ez a hangnem, drága Józsiám, hát így akarsz te Európába jutni?

– Pista bá', ha így folytatja, hót biztos, hogy nem oda fogunk.

Tizenéves forma suhanc rohan a lőszer-raktárba, golyósinge szakadt, karján nemze-

„Kislány korom óta színész szeretnék lenni...”

Vidékünk bővelkedik tehetséges fiatalokban, akik kitartásuknak, szorgalmuknak köszönhetően már tizenévesen ismertté váltak. A nagydobronyi Balogh Marianna is közéjük tartozik. Marianna elsősorban szép hangjának köszönheti az ismertséget, ám az igazi hírnevet egyértelműen a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban előadott *Hubertusz* című darab női főszerepe hozta meg számára. A közelmúltban vele beszélgettünk.

– Tizenhat éves voltam, amikor a szüleim és barátaim bátorítására jelentkeztem az X-Faktorba. Úgy vélem, ekkor vált a nevem egy kicsit ismertté, főleg Kárpátalja fiatalsága körében. Ahelyi lapokban is írtak rólam, és a Facebookon is sokat szerepelt a nevem. Emlékszem, amikor édesapám felvitt Budapestre, nagyon megijedtem, hiszen ott álltam

egy bőrönddel a kezemben, semmiféle élettapasztalattal, senkit nem ismerve. Hamar be kellett illeszkednem, és sokat kellett tanulnom. A tizenöt-ezer jelentkező közül bejutottam a táborba, majd bekerültem a legjobb ötven közé, de aztán – sajnos – kiestem. Egyébként hatalmas csalódás volt számomra az egész, az, hogy be akartak skatulyázni, minden résztvevőt egyformává akartak gyúrni.

– *Milyen műfajban énekelsz?*

– Ajazz a mindenem, de egy ideje népdalokat is éneklek a Sodró zenekarban. Soha nem gondoltam volna, hogy idővel meg fogom szeretni az autentikus népzene-t. De így lett. Egyébként már korábban is sokan mondták, hogy ezzel kellene foglalkoznom, mert a hangszínem megfelel a népdalénekléshez. Mára annyira megszerettem a műfajt, hogy ugyanolyan odaadással és tisztelettel foglalkozom vele, mint a jazz-zel, amiben valóban otthon érzem magam. Ez utóbbi sokkal összetettebb és szabadabb műfaj, és nem is könnyű, de én mindig is szerettem a kihívásokat. Egy ungvári zenekarban – amelynek tizenheten vagyunk a tagjai – énekelek jazzt. Fellépéseinken rendszerint sikert aratunk. Tavasszal lesz két éve, hogy tagja lettem a Sodrónak, ennek köszönhetően még többen ismerték meg a nevemet.

– *Úgy tudom, a legnagyobb kihívást mégis a színészet jelenti számodra...*

– Ez így igaz. Kislány korom óta színész szeretnék lenni, ez az álomom, és nagyon remélem, hogy meg is valósul. Gál Natália színművész társulatában játszom, nagy öröm, hogy részese lehetek, és színészi segítséggel tanulhatom a szak-

mát. Hatalmas lehetőség nyílt számomra azzal, hogy megkaptam a Hubertusz női főszerepét. Kétszer jelentkeztem eddigi Budapesti Színművészeti Egyetemre, sikertelenül, de nem adom fel, harmadszor is megpróbálkozom. Most viszont úgy érzem, a beregszászi színészek között olyan alapot kapok, ami hatalmas pluszt ad ahhoz, hogy az idén végre felvételt nyerhessek.

– *Ha az álmod teljesül, és színész leszel, van-e olyan szerep, amit szívesen eljátszanál?*

– Konkrét alak eddig nincs, viszont nagyon szeretnék egyszer egy örült nőszemélyt eljátszani, akiről a nézők nem tudják levenni a tekintetüket, annyira szórakoztató, figyelemfelkeltő és bosszantó személyiség.

– *Legyünk optimisták. Befejezted a színművészeti egyetemet. Hazajönnél-e, vagy Magyarországon folytatnád az életed?*

– Jelen pillanatban az az álláspontom, hogy visszajövök ide dolgozni. Nagyon szeretem Kárpátalját, ez a hazám, hiszen itt születtem, és egyébként is gyönyörű vidék, csodálatos hagyományai vannak, amelyeket kötelességünk ápolni. Remélem, ha visszajövök, itt játszhatom a beregszászi magyar színházban.

Hegedűs Csilla

Tizedik születésnapját

Talán nem is akad olyan ember Kárpátalján, aki ne hallott volna már a Kokas Bandáról: sok helyen hallhattuk őket zenélni, láthattuk táncolni, hallhattunk híreket arról, hogy külföldre is viszik a magyar népzene-t és néptáncot, ezáltal pedig öregbítik Kárpátalja jó hírét.

A Kokas Bandát 2006 szeptemberében alapította Kokas Károly harmonikás és Szilágyi Csaba hegedűs. Céljuk a magyar népzene és népdalok mint nemzeti örökségünk megőrzése, népszerűsítése és továbbadása. E cél elérésében pedig segítők is akadtak, a hozzájuk nem sokkal később csatlakozó Kokas Erzsébet énekes, Szilágyi Gergely hegedűs, Botos Tamás és Király András brácsás, valamint Lakatos Dávid nagybőgős személyében, akik mind a Tiszapéterfalvai Művészeti Iskola tanárai és növendékei voltak. Az együttes az első évben csak zenéléssel foglalkozott, ám a később csatlakozó Kokas Krisztinával és Kokas Károllyal bővülve már a magyar néptánc is repertoárjukba került. Az évek alatt változott az együttes létszáma. A mostani felállásban négy éve játszanak, a hét tagból hatan családtagok is. Az elmúlt tíz évben sok munkával, színvonalas előadásaikkal méltán szereztek jó hírnevet maguknak térségünkben és a határon túl is. Egy évben átlagosan 100–120 rendezvényen vesznek részt, táncházzal egybekötött előadásokat tartanak. Ezek során igyekeznek bemutatni azt az örökséget, amely a zenében és táncban maradt ránk.

A Kokas Banda tizedik születésnapja alkalmából ünnepi koncertet szervezett a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet, ami egyúttal megnyitotta az idei kulturális évadát is. Az előadásra január 21-én Beregszászon, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán került sor. Az eseményen számos kárpátaljai és anyaországi előljáró vett részt, köszöntőt mondott Bacskai József, Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériumának helyettes államtitkára, az est fővédnöke, dr. Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora, valamint Szalipszki Endre, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja.

Bacskai József köszöntőjében hangsúlyozta: a kárpátaljai magyarság jó példa arra, hogy idegen környezetben is meg lehet maradni, és otthon lehet teremteni. Az itt élő emberek megkeresték az értékeket és megteremtették annak lehetőségét, hogy fenntartsák és továbbadják azokat. Ezt a célt szolgálja többek között a főiskola és a Kokas Banda is.

ünnepelte a Kokas Banda

Dr. Orosz Ildikó elmondta, hogy az együttes a kárpátaljai közönség szeme előtt alakult, fejlődött. Amellett pedig, hogy ők maguk sokat tettek a magyar népzene és néptánc megőrzéséért, arra is ügyeltek, hogy a következő nemzedék tagjait is neveljék, oktassák. A jubileumi ünnepségen egy lépést tettek annak irányába, hogy ezt a nevelést a jövőben intézményes keretek között folytassák.

Szalipszki Endre megköszönte a Kokas Banda eddigi munkáját, majd a magyar népzene és néptánc magas szintű műveléséért és átörökítéséért a konzulátus oklevelét adta át Kokas Károlynak.

A köszöntők után az ünnepeltek színes műsorukkal a Kárpát-medence minden területére elkalauzolták a nézőket. Legelőször szatmári muzsikát, botlót és csárdást adtak elő, majd a felvidéki Kürt faluból származó dallamokat hallhattunk tőlük. Felszendültek a kalotaszegi, szászcsávási muzsika hangjai, láthattunk mezőségi, széki négyest, sűrűtempót, csárdást, palatkai korcsost, lassú csárdást, szőkóst. Azonban szűkebb hazánk népi kincséből is kaptunk ízelítőt: az együttes tagjai nagydobronyi csárdást és viski táncokat is előadtak. A koncertet kalotaszegi népzenevel zárták. A fináléban színpadra lépett a jövő nemzedéke, a Napsugár Hagyományörző Gyermekcsoport ötvenifjú növendéke, ezzel is megmutatva, hogy hagyományaink valóban élnek, hiszen vannak, akik továbbviszik azokat.

Az ünnepi koncerten felidéztek a Kokas Banda múltját, mindazt, ami már mögöttük van, koncerteket, előadásokat. Kokas Károly elmondta, hogy minden fellépésükre büszkék, de a legmegtisztelőbb az összes közül a brüsszeli bemutatkozásuk volt 2011-ben.

Az évforduló azonban nem csak a visszatekintés alkalma, hiszen előre is kell tekinteni. Az együttes munkája ugyanis új partnerekkel folytatódik. Kudlotyák Krisztina, a Pro Cultura Subcarpathica igazgatója elmondta, hogy a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola a civil szervezettel közösen, a Kokas Banda szakmai koordinációjával elindította az I. Kárpátaljai Népi Zenedét, majd ismertette ennek programját.

A bejelentést követően megérkezett az elmaradhatatlan születésnap tortája, amellyel a Pro Cultura Subcarpathica kedveskedett az ünnepelteknek.

Sz. J.

Kárpát-medencei népviseletek

Kiállítás az ungvári néprajzi múzeumban

Büszkének lenni rá, megőrizni az utókor számára, és népszerűsíteni azt. Akár ez is lehetett volna a mottója a Kárpátaljai Megyei Néprajzi Múzeumban ünnepélyes keretek között megnyitott tablókiallításnak, amelyen a Barna György gyűjteményéből származó Kárpát-medencei ünnepi népviseleteket mutatták be.

Elsőként Vaszilij Kocan, a múzeum nemrég kinevezett igazgatója szólt a vendégekhez. Örömeinek adott hangot abból az alkalmából, hogy a miskolci Herman Ottó Múzeummal, az általa irányított intézménnyel és a megyei művelődési főosztállyal közösen Csernyivci után második állomásként Ungváron láthatóak a népviseletek.

Az Európában egyedülálló gyűjtemény Barna György magángyűjtő munkájának eredménye, aki közel harminc év alatt felkutatta és összegyűjtötte a Kárpát-medencében élő népcsoportok, tájegységek, falvak többnyire feledésbe merült, 100-150 évvel ezelőtti viseleteit a fejdísztól a csizmáig, a bocskorig, a gyermekviselettől a menyecske, a legény, az időskori viseletig. A kiállításon a többi közt kalotaszegi, széki, csíkszentkirályi, szász, lészpedi csángó, mezőkővesdi, szentistváni, tardi matyó, rimóci, martosi, hollókői, kalocsai viselet látható.

Olekszandr Petyik, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal elnökhelyettese érdekes és kiemelkedő eseménynek nevezve a kiállítást, elmondta, hogy példaértékű, ahogyan megőrizték az autentikus ruhadarabokat. S nem csupán megőrizték az utókor számára, de büszkén népszerűsítik is azokat. – Láthatjuk, hogy az Európába való törekvés nem jelenti azt, hogy bele kell olvadni a közegbe, hanem értékeinkkel gazdagítani kell a közös kincstárat. Büszkének lenni rá, felelősséggel megőrizni az utókor számára és továbbadni. Lenne mit tanulniuk az Ukrajna keleti részén élőknek arról, hogyan kell jószomszédságban élni – zárta gondolatait az elnökhelyettes.

– Ez a kiállítás szervesen kapcsolódik a Kárpátalján 28. alkalommal megünnepelt magyar kultúra napjához. Sokaknak erről az ünnepről nemzeti imánk s a költészet jut eszébe. Ám a kultúra zenéből és képzőművészetből is áll, a hagyományokról is szól, amelyek kapcsolódnak mindennapi életünkhöz – mondta Buhajla József, Magyarország

Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja. – Népművészetünk fontos része a nemzeti kultúrának. Ezt a kiállítás is bizonyítja. A szomszédos népek pedig gazdagítják egymást.

Tóth Arnold, a Herman Ottó Múzeum igazgatóhelyettese három gondolatot osztott meg a jelenlévőkkel:

– A kultúra összeköt. Szimbolikus ez anap a miskolci múzeum és az ungvári skanzen számára. Tudtunk egymás létezéséről, de ezzel a kiállítással magasabb szintre lépett a kapcsolatunk. Bízom abban, hogy ami most indul, folytatódni fog.

A kultúra sokszínű. Mindenki másképp gondolkodik a kultúráról – folytatta Tóth Arnold. – Mi, néprajzosok három részre osztjuk: az országban élő magyarok, a határon túli magyarok és a szomszédos népek kultúrájára. Az itt látható népviseletek szintén három csoportra tagolhatóak: a Miskolc környéki, a Kárpátalja–Miskolc párhuzamot bemutató, végül az erdélyi, a romániai s a felvidéki darabokra.

Érdemes támogatni a kultúrát! Csúpan húsz fényképet hoztunk el a háromszázból, amelyeket Barna György gyűjtött össze élete során és ajándékozott múzeumunknak akkor, amikor megértette, hogy hozzátartozói számára nem jelentenek értéket. Még életében közösen elhatároztuk, hogy utazó kiállítás formájában mutatjuk be a különleges kincset – zárta gondolatait a miskolci intézmény igazgatóhelyettese.

Viszóczky Ilona, a miskolci Herman Ottó Múzeum etnográfusa hozzátette, hogy a kárpátaljai kollégák igyekeztek a fényképeken látható népviseletekhez hasonlókat keresni a helyi viseletekben, ez látható néhány bábun.

A megnyitót a megyei filharmónia Magyar Melódiák kamaraegyüttesének műsora tette még hangulatosabbá.

Rehó Viktória

Egy „mindenevő-értékfogyasztó”

Beszélgetés Kátainé Szil-Vay Ingriddel

Kátainé Szil-Vay Ingrid zongoraművész, tanár, költő, műfordító Ungváron született. Ma Szentendrén, a Pismány-hegyen él férjével, a Munkácsy-díjas Kátai Mihály festőművésszel. Az alkotóval Lengyel János beszélgetett.

– Sokoldalú művész vagy, de úgy tudom, először a zene, az ének hatott rád igazán. Arra kérlek, mesélj a kezdetekről!

– Legkorábbi gyermekkori élményem, hogy mennyire lenyűgözött az emberi énekhang (minden hangszerhez hivatott utánozni). Óvodás koromban szokatlanul mély csengésű alt hangom volt, és az orosz óvodában a Szovjetunió minden népének nyelvén énekeltem, anélkül persze, hogy értettem volna, miről is dalolok. Áldott emlékü kolléganőm, az Ungvári Zenei Szakközépiskola énektanára, Hrabár-Bachorszky Györgyi néni, akinek fiával óvodatársak voltunk, meg volt győződve róla, hogy belőlem énekes lesz. Aztán, amikor hatévesen édesanyám választás elé állított, a rajz és a zongora közül az utóbbit választottam. Ennek oka az volt, hogy dédanyám szecessziós faragású bécsi zongorája ott állt az ebédlőnkben, és szigorú nagymamám szerint, aki szépen tudott rajta zenélni, „csak úgy” nem volt szabad kinyitni. Aztán a sors egy csodálatos emberrel hozott össze, Scsoka-Tomcsányi Gabriellával, aki az első zongoratanárom lett. Az ő szeretettel, derűs, nemcsak egyénisége a fő oka zenei pályára lépésemnek. Mai napig szívbéli barátság a miénk.

Örök hálával tartozom édesanyámnak, dr. Szulincsk Margitnak azért, hogy bár nem értette muzsika iránti vonzalmamat, mégis támogatott mindenben. Ő még úgy próbálta gyermekkoraiban elbálcizni a kötelező zongoraórákat, hogy az akkor már nagyothalló, valaha híres zongoraművész-tanár, Lengyel Zsiga bácsi ajtaján szándékosan csöndesen kopogtatott. De az előzményekhez sorolhatom szépapámat, geszterédi Szilvay Antalt, aki a fáma szerint azért lett görögkatolikus pap, mert az apja elkártyázta a családát vagyont, így a továbbtanulásra más lehetőség nem adatott. Nos, ő úgy tartotta, hogy aki élete folyamán legalább egy hangszeren nem tanul meg játszani, hiába élt. Fuvolázott, hegedült, Ovidiust és Vergiliust szavalt.

– Az iskoláid elvégzését követően zenetanárnéként kezdted el dolgozni Ungváron. Milyen volt a Szovjetunióban nemzeti kisebbségként élni?

– Nagyszüleimnek hálás vagyok azért, mert sokat és tárgyilagosan meséltek nekem az átélt dolgokról. Volt több olyan tagja a családnak, aki megélte a Gulág borzalmait, a félelmet, az alávetettséget, az alávalóság tobzódását. Megtanultunk nem panaszkodni, kitartani, harcolni, látni, nemcsak nézni. Amikor a tél kellős közepén a

szürkemarha megelli borját, és az odafagy a földhöz, majd az anyja nyalogatásától kis idő múlva lábra áll – így vagyunk mi is, kisebbségi sorba beleszületett emberek. Bennünk is megvan a talpra állás adottsága. Más kérdés, hogy nem elég lábra állni, jó esetben talán sikerül megtapasztalni a függőleges dimenziót is. Az emberi léthez ez is kell: a vízszintes és függőlegesség egyidejűségének megélése, aminek szimbóluma a kereszt. Jómagam ahhoz a nemzedékhez tartozom, amely az 1980-as évek végén diplomázott. Ekkor már a birodalmi létnek voltak pozitív velejárói is. A Baltikumból, ahol zeneakadémista voltam, elrepülhettem a hétvégén a Kaukázusba, akkoriban fillérekért. Az, hogy ismerem azokat a nyelveket és kultúrákat, mindenképpen előnyként életem meg, például a műfordításban. Erre mondják: ha a sors citromot küld, csinálj belőle limonádét.

– Aztán jött egy sorsfordító döntés, kitelepültél Magyarországra. Mire emlékszel ebből az időszakból?

– Mekkora dolog, hogy az anyanyelvemen beszélhetek, csak a sokáig idegenben élt ember értheti meg. Egyszer majd megírom a memoárjaimban, milyen volt 1993-94-ben külhoni magyarként letelepedésért folyamodni. Milyen volt hat órát állni sorban havas esőben, az Izabella utcában, ahol előttem ért véget az ügyfélfogadás, ahol különben sem volt kíváncsi senki arra, ki vagyok, ahol én voltam többedmagammal a 33. fogás a lakomán a hivatali ügyintéző szemében. Akkor még a külhoni magyaroknak inkább negatív diszkrimináció járt letelepedési, munkavállalási ügyekben. Túlél-tük. Ugyanakkor bármennyire is nehéz ismeretlenül, 30 évesen, „hátszél” nélkül eligazodni és helytállni egy új közegben, a munkahelyemen csak arra voltak kíváncsiak, szakmailag és emberileg mit képviselek, ezért minden további nélkül integrálódni tudtam. Ezen a helyen tanítok már 23 éve. Drága Nagymamám, aki 96 évig élt, mondogatta, hogy amibe nem halunk bele, attól megerősödünk.

– A családot örömi gyökerekkel rendelkezik, ami az évtizedek során egyre fontosabbá vált a számodra, már Magyarországon egy ideig kisebbségi képviselő is voltál. Hogyan lettél rá ezekre a gyökekre?

– Nem hiszek a véletlenben. Életünk – jelek, szimbólumok sora, előbb-utóbb összeáll a mozaik. Még diákként jártam először Örményországban. A de ja vu érzésen túl, minden, még a negatív dolgok is érthetőek és elviselhetőek voltak, a pozitívaktól pedig szárnyaim nőttek. Hazaérkezésem után tudtam meg egy családfakutatással foglalkozó idősebb rokonomtól, hogy apai dédanyám erdélyi örményszármazású volt. Már itt, Magyarországon találkoztam először az

Erdélyben a XVII. század folyamán letelepült, mára magyar identitásúvá vált örmények leszármazottaival, akik méltán büszkék gyökereikre, és méltóképp éltetik hagyományait sok évszázad után is. A kultúrák összefonódásai mindig is érdekelték, így csatlakoztam hozzájuk. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület színeiben több cikluson keresztül nemzetiségi képviselő voltam. A tanítás mellett ekkor lettem a régi zenét játszó szentendrei Kecskés-együttes tagja, ekkor kezdtem el népi éneket tanulni. Most, visszatekintve, nem is tudom, hogy győztem a családi, háztartási, gyermeknevelési feladatokkal együtt ennyi helyen helytállni. De hát az embernek arra van ideje, amit szeret.

– Kezdetben volt a zene és az ének, majd jött a vers, a líra. Mit jelent számodra a költészet?

– A költészet szimbóluma időtlen idők óta a lant és a líra. Ezek zeneszerszámok, melyekkel a költő kísérte énekét. Ahhoz, hogy egy vers énekelhető legyen, lüktetése, ritmusa, tagolása, formája kell, hogy legyen. A verssorokba szedett próza, amit ma „szabadvers”-nek neveznek, szerintem erre nem alkalmas, így nem is nevezhető versnek. A mondanivaló tartalma és a vers formája szerves egységet képez, akár a zenében. A fölösleges ütemek „kilöködnek”, de a hiány is azonnal nyilvánvalóvá válik. A vers koncentrációs, azaz sűrítmenny: tömör, mégis szárnyalóan szabad megjelenítése az örök lelki történeteknek, amelyek gyökerei visszanyúlnak a meghatározó, megkerülhetetlen, kitörölhetetlen gyermekkorba. A gyermekkor örök. Az az állapot, amelyben még nem olyan erős a gravitáció, amelyben még minden lehetsé-

Egy „mindenevő-értékfogyasztó”

Beszélgetés Kátainé Szil-Vay Ingriddel

ges és igaz. Jó esetben bármikor előhívható ez az alkotáshoz szükséges „függőleges” és játékos létállapot. Ahhoz, hogy egy műalkotást le tudjunk fordítani, nem elég a nyelvismeret. Ki is mondta, hogyha a mű egy ház, a szavak a téglák, az igazi vers a ház belső levegője lesz. Az a bizonyos megfoghatatlan, aminél nincs is valóságosabb. A jó műfordító elsősorban szerelmese kell legyen a műalkotásnak ahhoz, hogy egy kívülállónak el tudja magyarázni, át tudja adni annak minden szépségét. A tömörség, a nemes egyszerűség nem mindenki sajátja. Kallimakhosz, a híres alexandriai könyvtár ókori katalógizátora mondta, hogy: TO MEGA BIBLION ISZON TOIMEGALOI KAKOI. Ez magyarul annyit tesz, hogy a terjedelmes könyv nagyon gonosz dolog. Én is úgy érzem, hogy amit el lehet mondani pár mondatban, arról nem jó vastag köteteket írni. Aki így tesz, az egyéb galádságokra is képes.

Örmény szonett

Nahapet Kucsak emlékére

Kagylószín lebegés, köd, Ararát,
Örményhon üzen az időkön át,
Régenvolt ösök, időtlen hősök
Nézik és látják fiuk fiát.

Sült bárány, gránátbor, szőlő, dió,
Minden mi csábító s ín্যunknek jó,
Mélábús duduk, pergő dob, zurna,
Szevánnak taván sikló hajó.

Mandula-szemed mély tüze éget,
Hét napja teszed nekem a szépet,
Oltalmul ajánlod vasát,

Cserébe ezért – szerelmem kéred.
Nem nyílik könnyen szíven a zár
Annak, kit otthon kedvese vár!

– 2012-ben a pomázi Kráter Kiadónál jelent meg az első versesköteted, *Újjászületés* címmel. Mikor írtad az első versedet? Kik inspiráltak, vannak példaképeid, kedvenc költőid?

– Mint sokan mások, én is kamasz koromban írtam először verset. Aztán egy hosszú szünet következett, majd hétszer hét évesen kirobbant belőlem az *Újjászületés* anyaga. Talán az „emberélet közepének sötét erdeje” volt az oka e „robbanásnak”. Mindenesetre mindenkinek szívből tudom ajánlani a versírást krízishelyzetekre. Engem mindenki csodálattal tölt el, aki önazonos, azaz meg tudja őrizni azt a belső fénymagot, amivel ide született, külső-belső harmóniára törekszik, értéket hoz létre, legyen bármi is a foglalkozása. Bámulom azokat, akik a legembertelenebb körülmények között is

Emberek tudnak maradni, akik bemezsednek a „Nagy kérdések” sűrűjébe, és éppen tudnak kijönni, akik a tudatalattijukkal élő kapcsolatot ápolnak, ugyanakkor a hétköznapiakban is helytállnak. Példaképeim, akiknek művészete nem „izmusoknak” való görcsös megfelelés, nem azok illusztrációja, hanem igazi lelki táplálék. Neveket szándékosan nem mondom, mert a művészetekben „mindenevő-értékfogyasztó” vagyok. Akivel a mindennapokban kölcsönösen inspiráljuk egymást, az a férjem, Kátai Mihály Munkácsy-díjas festőművész, a növendékeim, és mindenki, aki hiteles életet él.

– 2013-ban 101 hajren: középkori örmény szerelmes versek címmel jelent meg köteted, ahol Nahapet Kuchak örmény költő verseinek fordításait adtad közre. Talán az olvasók többségét érdekelné, ki volt Kuchak, és mi is a hajren. Szeretném, ha erről beszélnél!

– Nahapet Kuchak személye megosztja az irodalomtörténeti közvéleményt. Egyesek úgy gondolják, hogy a XVI. században élt, és nem maradt utána más, mint néhány jelentéktelen költemény, így a 101 hajren sorozat nem az ő műve, hanem egy gyűjtemény, amely több költő verseit tartalmazza. A másik vélemény, Levon Mkrtchyan örmény irodalomtörténészé, aki azt állítja, hogy e nyolcosoros versek a XIII–XIV. századra datálhatók, és stílusuk annyira egységes, hogy kétség sem férhet ahhoz, hogy ezek a mai napig népszerű, énekeltek versek a középkori trubadúr, örmény nyelven „asug” művei. A „haj” örményt jelent, Örményország neve ma is Hajasztán, így a hajren egy tipikus örmény versforma, ugyanakkor szerkesztésében a mezopotámiai-perzsa-ind-pártus költészeti vonulatnak. Tartalmukat tekintve ezek a nyolcosoros, drágakő tömörségű versek a szerelem témáját járják körül, de vannak olyanok is, amelyek az elmúlással foglalkoznak. A hajren-kötet a Romanika Kiadó gondozásában jelent meg. Mindkét verseskötetnél fontos szempont volt az esztétikum. Az *Újjászületés*hez az illusztrációkat középkori örmény kódexekből válogattam, a címlapja egy XVII. századi perzsa női sál részlete. A fordításkötethez is egy örmény „sárkányos” szőnyeget választottam címlap-illusztrációként. A hajrenek számozásához a keretet az örményországi Zvartnoc-székesegyház romjainak egyoszlopfő-részlete adja. Szerintem szép lett mindkét könyv, az olvasók is azt jelzik vissza, hogy jó kézbe venni, mert a külső és a belső összhangban van.

– Köszönöm a beszélgetést, további sikereket, eredményes alkotó munkát kívánok!

Lengyel János

Figyelem: pályázat!

A Beregszászárt Alapítvány Beregszász szabad királyi városi rangra emelésének 770. évfordulójára pályázatot hirdet Percjuk Ljubov mellékelt versének magyarra fordítására. A legjobb fordítás írója jelentősebb összegű könyvvagyipénzjutalomban részesül, művét közli a *Kárpátaljai Hírmondó* is.

A fordításokat a Beregszászárt Alapítványhoz kérjük eljuttatni (levélcím: 4481 Nyíregyháza-Sóstóhegy, Gyula u. 33.; villámposta: beregszaszert@gmail.com).

Beküldési határidő 2017. november 1.

Любовь Перцюк

ГОРОД МОЕЙ ЮНОСТИ

В Природе всё так хрупко и так зыбко...
Напоминая сердцу о былом
Ещё грустит, ещё тоскует скрипка...
Но в то, что было – верится с трудом.

Раскрыв ладони, горы отступили,
Чтоб Человек приют устроил свой...
И люди землю эту – оценили –
С водой прозрачной, сочною травой...

Струилось время... медленно, не скоро,
Где только горы радовали глаз –
Для нас с тобой воздвигли этот город –
Назвав его с Любовью – БЕРЕГСАС...

Был тополями Верке путь отмечен,
Чтоб дать прохладу в полуденный зной,
И, чтоб всю жизнь, Торжественные Свечи
С любых дорог манили нас домой...

С нагретых Солнцем каменных ступеней
Смывалась пыль прозрачною водой...
Сберечь старались столько поколений
Весь этот чудный мир для нас с тобой...

У ив плакучих, над забытым пляжем,
Слезой с ветвей стекает в воду грусть...
Мы детям обо всём с тобой расскажем,
А внуки нас потом рассудят пусть...

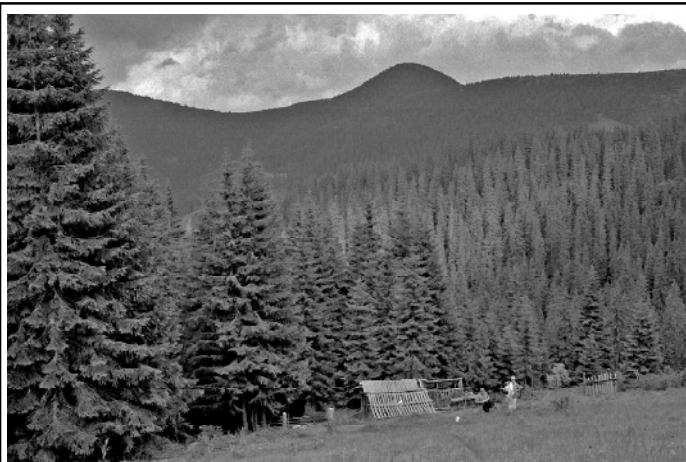
Ты помнишь город – праздничным, лучистым,
Когда смеялся Солнцу каждый дом.
А мы, в витринах отражаясь чистых,
После дождя бродили босиком?!

Деревья в центре, в буйном цвете мая,
Во всей красе встречая первый гром –
Нас, как детей своих, благословляя –
Спускали ветви розовым шатром...

Увиты были склоны виноградом,
В нём пряло Солнце праздничную нить,
А нам с тобой всего-то было надо –
Всё это чудо – детям сохранить...

Мой юный друг, пока цветут каштаны,
Ты не гадай, что ждёт нас впереди,
А залечи Природе эти раны –
Спаси наш БЕРЕГСАС – и возроди!!!

Не дай же в сердце умереть Надежде,
А если только любишь Край Родной –
Ты сделай город наш, каким был прежде –
Цветущим, над прозрачною водой.

A fenyvesek világa háttérben az Asztaggal

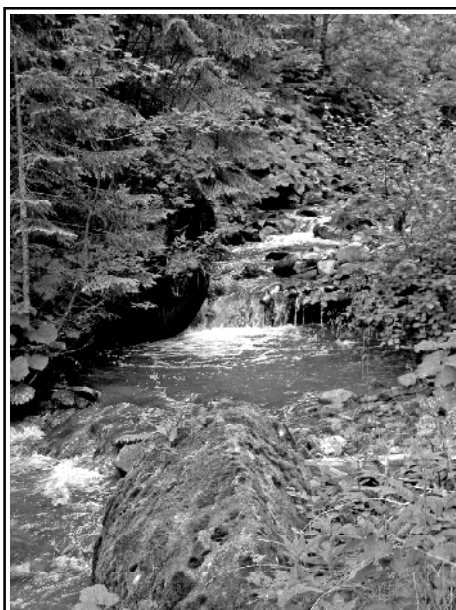
A Fehér-Tisza völgye

Az utóbbi időben második legnagyobb folyónkkal több könyv, tanulmány, film is foglalkozott. Furcsa azonban, hogy ezek zöme mellőzi a Tisza forrásvidékének bemutatását, mintha a Tisza a jelenlegi országhatárokon kívül nem is létezne. E kiadványokban szinte szó sem esik a magyarság folyójának tartott Tisza első 200 km-es szakaszának vidékéről, a partján élő emberekről. Az ezredforduló két nagy árvízének idején a pusztítások kapcsán a napi híradások előterébe került a Tisza kárpátaljai szakasza, de igazi bemutatását mindig mellőzték. Pedig a táj csodálatos szépségével, történelemben betöltött szerepével, a partján élő, hányattatott sorsú nép életével, kirándulási és túrázási lehetőségeivel rászolgál figyelmünkre. Ezért egyfajta figyelemfelkeltés, csábítás gyanánt mutatjuk be lapunk jelen és következő számában a legmagyarabb folyó két forrását.

Amikor még Attila és hunjai bírták e földet, a Máramarosi-havasok között két vár állt: az egyik Tiszáé, a délceg ifjú bajnoké, a másik egy csapodár özvegyé, Izzáé. Az özvegy szemet vetett a daliás ifjúra, de Tisza egy pásztorleányba volt szerelmes. Izza vetélytársát titkon elraboltatta, és föld alatti börtönbe záratta. A pásztorleányt mindenki halottnak tartotta. Ezután Izza minden asszonyi fondorlatát bevetette, hogy elhódítsa a deli vitézt. Igyekezete nem maradt eredménytelen, Tisza nem tudott ellenállni a büvöletes csábításnak. Elfeledte a pásztorleányt, és nőül vette a büszke özvegyet. De a kikapós nő a mézeshegyek után nagyon gyorsan hűtlen lett férjéhez. Mialatt Tisza a csatamezőn tette kockára életét, ő új kedvességgel töltötte napjait. A havasok mindenható ura, a rémkirály előtt nem maradt titokban a dolog. A nagy hegyek között a csatából hazatérő Tiszának elmondta az igazságot: neje hűtlenségét, s a még életben levő hű pásztorleány sorsát. A bajnok szívébe fájdalom hasított, de nem tudott sírni. A rémkirály megszánta, és kősziklává változtatta. Elfojtott fájalmát könnyek özönében, vízforrásban engedte folyni. A Máramarosi-havasokban e forrásokból ered és csörgedez még most is a Tisza. A hűtlen özvegyet is forrásos kősziklává változtatta, de büntetésből az Iza folyó a Tisza kebelébe ömlik. A havasi rémkirály börtönéből megszabadította a pásztorleányt, s méltatlan szenvedése miatt Tisza és Izza várával ajándékozta meg.

Az ismeretlen Fehér-Tisza

A legendából megismert forrásoktól kiindulva most egy képzeletbeli utazásra invitáljuk a Kedves Olvasót. Követjük az iradatlan, helyenként 2000 m magas hegyek között utat törő erecskék egyesülését, csermellyé, patakká majd folyóvá válását. Az ősfenyvesek illata, a patakok csobogása, a madárdal és az érintetlen természet elkápráztatja az agyonurbanizált embert, és egy letűnt kort varázsol elő. Azt a kort, amikor

A bártortalan Fehér-Tisza

honfoglaló őseink megtelepedve a Kárpát-medencében, ugyanúgy, mint vándorlásuk során számtalanszor, két folyam ölelésére bízták

magukat. A viharvert évszázadok folyamán a Duna és Tisza közül a Tisza lopta be magát minden magyar ember szívébe. Hajdanában őseinknek nem csak a lét egyik legfontosabb elemét, a szomjat oltó kristálytisza vizet adta, nem csak fodrozó hullámai között ficáncoló halait kínálta fel táplálékkul, hanem Attila hunjai, Árpád honfoglalói, Rákóczi talpasai, a besenyő, tatár, szláv betörésektől agyongyötört egyszerű nép mind-mind nyugalmat, békességet, felüdülést talált hús árnyat adó partján. Eredetétől a torkolatáig minden embert egy közösségbe forrasztott. Fiatalos lendülete, fékezhetetlensége pedig a magyarság szabadságvágyának kifejezője lett.

A két ágából eredő Tisza egyik ága, a Fehér-Tisza, mind a mai napig mostohán kezelte: kevesebbet foglalkoznak vele, leírásokban csak áttételesen említik. Forrását az ezredfordulóig nem is firtatták. Végül dr. Tóth Imre kezdeményezésére a szegedi GEO-ENVIRON Környezetvédő Egyesület vállalkozó szellemű felfedezői a rahói Kárpáti Bioszféra Rezervátum támogatásával vállalkoztak a forrás meghatározására. A fellelő éreztetéhez hasonlítható patakrendszerben keresték a Fehér-ág legtávolabbi állandó forrását. Így jutottak el oda, ahol a Csornahora 2000 méteres hegygerince végét ér, a hegyek, megszelídülve, 1700 m alá kúsznak, és egy 1650 m magas csúcs, az Asztag (Sztih, Stog) hívja csalogatóan a vándor túrázót. A trianoni határok megrajzolásánál az Asztag fontos szerepet játszott.

szott. Az ezeréves országhatáron, valamint Máramaros vármegye Visói és Tiszavölgyi járásainak határán magasodó hegyorom három ország – Csehszlovákia, Lengyelország és Románia – határhegyévé vált. Az Asztag 1939-ben, Kárpátalja anyaországához történt visszatérése után, egy rövid időre magyar-lengyel-román, majd magyar-szovjet-román hármashatárrá módosult. A háború után szovjet-román, ma pedig ukrán-román határhegyggyé vált. Az országhatárt képező Asztag délnyugati vonulatának oldalában a szegedi környezetvédők a Fehér-Tisza eredetét 1999. augusztus 4-én az erdő-sáv felső határán, 1481,4 m magasságban, egysziklaüregben, az É. sz. 47°57'54,312", K. h. 24°31'56,658" pontján határozták meg. 2000. október 7-én a forrás vizét egy fából készült csurgatóval emelték ki, a sziklaüregtől jobbra pedig kétnyelvű táblával szentesítették a Fehér-Tisza forrását.

Az egykori hármashatároszlop magyar címertáblája

Sajnos a tábla néhány év múlva elkallódott. Színesfémoltvajtás vagy valami más okból – nehéz megmondani...

2009. július 7-én Popovics Péter rahói túravezető új, kétnyelvű, fekete márvány-

Az ismeretlen Fehér-Tisza

táblát helyezett az eredeti helyébe. Ez hirdeti ma a Fehér-Tisza eredetét.

Keljünk hát útra a forrástól, járjuk végig azt a mintegy 40 km-es utat, amelyet a forrásból előbukkanó cseppek a Fekete-Tiszával való találkozásukig megtesznek!

Lefelé ereszkedve, hegyi pásztorok esztenái mellett haladunk el. Az erdő-sáv felső határára utalnak azok az elhaló fenyvesek, amelyek a magassági szint miatt már nem tudnak korlátlanul fejlődni. Aszinte kör alakú Asztag oldalában lévő füves, bódító virágillatú tisztásról szép kilátás tárul elénk: az ősfenyvesek susogó tengere, a havasi legelők tar rétteinek egyhangúságát megbontó pásztorkunyhók és a távolban fenségesen kiemelkedő legmagasabb hegyvonalat, a Csornahora. Legdélebbi csúcsán, a 2028 méteres Csornahorai Pop Iván előbukkan egy erődszerű építmény. A csillagvizsgáló és meteorológiai állomást 1936–38 között a Lengyel Tudományos Akadémia francia segítséggel építette. A kelet felől két-, nyugatról ötemeletes épület földszinti részének falai 1,5 m vastagságúak, az emeletké eléri az 1 m-t. Délről az épülethez csatlakozik egy kör alakú szárny, amelynek 6 m átmérőjű, forgatható kupolatermében helyezték el az angol gyártmányú teleszkóp-asztrográfot. Amásodik világháború kitörése után a berendezéseket leszerelték, Budapestre, majd Bécsbe szállították, és csak a háború után kapta vissza a lengyel állam. Lengyelország felosztása után az épület szovjet kézre került. Magyarország hadba lépése után, 1941 őszétől a magyar honvédség légvédelmi és tüzérségi figyelpontjául szolgált. A háború után az épület mozdítható értékeit a lakosság széthordta, és a romos állapotban lévő egykori obszervatórium ma csupán a bakancsos turisták számára nyújt menedéket.

A méregzöld fenyvesek övezetéből induló erecske a helyenként égeresekkel és magaskórósokkal tarkított hegyoldalba gaz-

dag növényzetű, szűk patakvölgyeket vágott. A víz partján megannyi erdei virág bújik ki a sohanem látott nagyságú lapulevelek és páfrányok közül. Az erdőségek között sok helyen ki-villannak az irtással kialakított, s a távolból asztalkendőnyinek tűnő hegyi rétek, legelők. Ha szerencsénk van, találkozhatunk békés szarvasokkal vagy kisebb vadakkal, ha elhagy a szerencsénk, akkor egy medvével, esetleg vaddisznóval, farkassal, hiúz-zal vagy vadmacskával.

Az első tábla

Az újabb tábla

A folyóvölgyben, az óriási szótlan hegyek, a bárányfelhős kristálytisza kék ég-bolt alatt jobbról egy bővizű patak, a Roscsolij duzzasztja fel a még bátorta-

Az Asztag oldalában

A Balzatul-gát maradványai

Hoverla faluban

A Fehér-Tisza egyesülése a Tarkás-patakkal

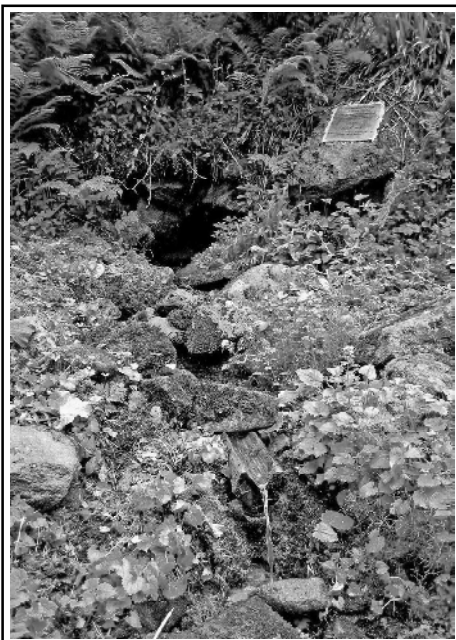
lanul csörgedező Fehér-Tiszát – vagy ahogyan még itt nevezik, a Kanuszyankát. A víz csobogása egyre inkább felerősödik, amikor balról a Holló-csúcs (*Korbul*, 1696 m) felől a hegy nevét viselő patak csatlakozik a fehér ághoz. A kialakuló, képzeletbeli levélerezet fő erét képező patakot a csúcs nevével is illetik: Sztohovec (*Asztog*). Az egyre inkább növekedő Fehér-Tisza harsány csobogással ölelkezik balról a Cserepikkal, jobbról pedig a Fluérással. A sebes folyású, kidőlt fákkal, zuhogókkal tarkított kanyargó patak völgyébe balról a Kis- és Nagy-Pereszlip, majd jobbról a Krivjanka hozza vizét. A hegyoldal fakitermelésre szolgáló csúszdái, az elszállításra felsorakoztatott szállfák már az ember jelenlétére és a természet zárt igazságába való beavatkozásra utalnak. Innen már terepjáróval is folytathatjuk utunkat.

A fenyvesek övezetéből induló, hatalmas köveken és zuhogókon átbukó, átlagban 10 m/km esésű, helyenként 7 km/h sebességgel is rohanó, sistergő, fortyogó víz szinte magába szívja a levegőt, a finom, fehér színű hordalékot pedig a felszínen szállítja. A pezsgő-habzó víz nem véletlenül érdemelte ki a fehér elnevezést.

A következő jobb oldali mellékágnál, az Uhorszkij-pataknál az egykori Hűvös-gát (*Sztohovec*), a fausztatás céljaira épült víztároló nyomai bukkannak fel. A Fehér-Tisza vízgyűjtőjében egykor 8 víztároló épült. Ezek a vízfogók a fausztatási szerepük mellett az árvizek megelőzését szolgáló vízsabályozás funkcióit is betöltötték. A gátórházak mellett gyakran turistaszállás is épült. Talán el sem tudjuk képzelni, hogy a múlt század 60-as éveiben a Tisza-összefolyástól a gátig, 32 km-en át erdei, keskeny nyomtávú vasút vonal is vezetett. A fővonalba a mellékágak völgyeiből szárnyvonalak is csatlakoztak. A kisvasutak érdekes kiegészítői voltak a hat helyen megépült siklóvasutak. Sajnos, ezeknek ma már csak nyomait láthatjuk.

Az ismeretlen Fehér-Tisza

Hamarosan elérjük a Csornahorai Pop Iván oldalában eredő, jobb oldali mellékágot, a 10 km hosszúságú Tarkás-patakot (*Balzatul*, *Balcatul*). Völgyében terepjáróval is megközelíthető az egykori Balcatul-vízfogó zuhogója. Mellette az egykori menedékházból átalakított, de mára már lepusztult állapotban lévő munkásszálló, amely a favágók és a hegyi pásztorok szálláshelye volt. A vasút egyik szárnyvonal a Tarkás-völgyben felvitt a víztárolóig, sőt, a másik mellékág, a Vaszkul-patak völgyében épült gátig egy szárnyvonal is vezetett. Régen a Sztohovec és a Tarkás összefolyásától nevezték a folyót Fehér-Tiszának.

A Fehér-Tisza forrása az első táblával

A következő jobb oldali patak, a Lemszkij a Kökörscines-csúcs (*Brebeneszkul*, 2035 m) vizét szállítja a Fehér-Tiszába. A buja vegetációjú patak völgyek csodát csodára halmoznak. A folyóban már pisztrángot is felfedezhetünk, a madárdal pedig a remek, ózondús levegő mellett kárpótól minden nehézségért, feledtetni a hegymászás fáradalmait. A megfáradt vándornak a megszámlálhatatlan ásványvízforrás nyújt felüdülést. A borvíz, vagy ahogyan a helyi ruszinok nevezik, a borkút fogyasztása szertartásos: a nyári hőségtől felhevült testet először le kell hűteni, egyúttal megadni e fontos lételemnek a tisztelet, vagyis először megmosni kezünket, majd arcunkat, és ezután három kis korty borkúttal emésztőszerveinket hozzá kell szoktatni a jéghideg hűsítőhöz.

Az egyre duzzadó, rohanó folyó utunk első településére, a közigazgatásilag Láposmezőhöz (*Luhi*) tartozó, 380 lakosú Hoverla faluba ér. A Fehér-Tisza völgyében nagyon barátságos, vendégszerető ruszin nép él, méltánytalanul számkivetett sorban. Munkahelyeket gyakorlatilag csak az erdészet biztosít, ezenkívül csak a szolgáltatási szféra nyújt némi kereseti lehetőséget. A ruszinság hecul népcsoportjához tartozó embereken megélhetését alapjában véve a saját maguk által megtermelt javak biztosítják. A mostoha hegyi viszonyok között táplálékuk a burgonya, a bab, a tehénészetből származó tejtermékek és hús, valamint az erdő gombái, bogyói. Mégis, szegénységben is nemes lelki ez a nép. Bátran fordulhatunk hozzájuk segítségért, tanácsért, mindig meleg szívvvel segítenek. Hoverla falu központjában, jobb oldalról, a vidék legmagasabb csúcsából, a Hóváról (*Hoverla*, 2061 m) eredő, 12 km-es patak siet a Fehér-Tiszába. Voltak olyan vélemények, amelyek a Hoverla-patakot tartották a Fehér-Tisza eredő ágának. A patak völgyében az 1950-es években épült, mintegy 8 km-es erdei vasút, sajnos, ma

■ már csak az emlékekben él. A Hoverla-völgyben volt az egyik legnagyobb víztároló, romjai közelében ma a Kárpáti Bioszféra Rezervátum ellenőrző kapuját találjuk.

A Hoverla-pataktorkolatánál a vidék egyetlen jelentősebb gazdasága, az itt élő huculság nagyrésznének megélhetést biztosító Fehértiszai Erdészeti Hivatal épülete áll. Innen a 2000-es években felújított aszfaltúton akár személyautóval vagy menetrend szerinti autóbusszal is tovább tudunk haladni. Az önkormányzat székhelyét adó Láposmezőn 992-en élnek, ketten hivatalosan is magyarnak vallják magukat. Afaluban dél felől a folyóhoz társul a Lesul-patak.

Láposmezőt elhagyva a Tiszabogdányhoz tartozó, 708 lelket számláló Bértelek (*Breboja*) falucskában balról a Breboja-patak torkolatát érjük el. Tiszabogdányánál három patakot is felvesz a Fehér-Tisza: balról a Sós-kás-hegyről (1759 m) eredő, 8 km-es Sós-kás-patakot (*Scsaul*), majd jobbról a Rohonyeszka és Hermanyeszka összefolyásából kialakuló, 10 km hosszú Bogdány-patakot, illetve újból bal kéz felől a Máramarosi Pop Ivánról (1937 m) 17 km-en át kanyargó Borvíz-patakot (*Kvasznij*). Valamennyi patak völgyében valaha erdei vasút üzemelt, a faúsztatást pedig vízfogók segítették: a Sós-kás völgyében a Scsaul, a Bogdány völgyében a Lolin, míg a Borvíz csodálatos völgyében a Kvasznij. A nagy faúsztatási és idegenforgalmi múlttal rendelkező Tiszabogdány nem is olyan régen még több falut egyesítve városi típusú település volt. Ma a falvak egy része különvált, és Bogdány csillaga is leáldozott, községgé „fokozták le”. Atelepülés 3277 lakosa közül 104-en magyarok. A faluban, a Tisza bal parti hegysíkján, a Borscsovica tisztáson turisztaszálló, fölötté pedig sífelvonó üzemel.

Az ismeretlen Fehér-Tisza

Tiszabogdányi idill

Az 1940-es években – amikor a visszacsatolt Kárpátokban megkezdődött az országerődítés modern kora – épült ki az Árpád-vonal. Mivel az ellenség jelentősebb erővel csak a járható hágókon képes átkelni, ezért az Árpád-vonal a völgyek lezárására összpontosított védelemre épült. Anyílt tüzelőállások, a harcokcsik mozgását megakadályozó akadályok, betongulák, támfalak, szögesdrótakadályok, aknamezők és a tüzéségi támadás esetén óvóhelyül, vala-

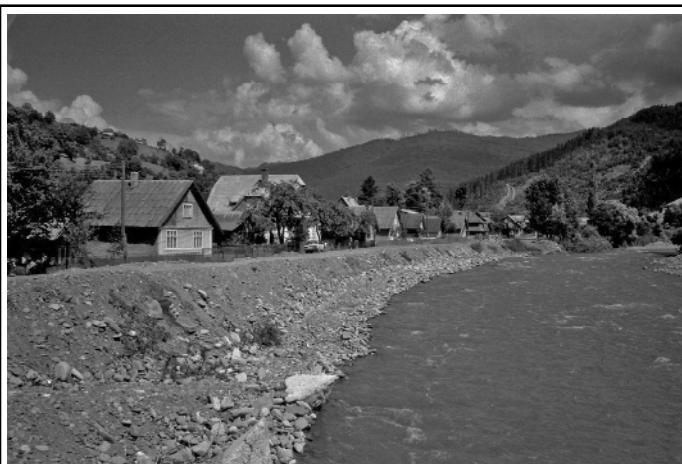
mint a lőszer és élelem tárolására szolgáló, lörésnélküli betonbunkerek egész rendszere épült ki. Tiszabogdány határában a Fehér-Tisza völgyét védő alakulat központja volt, erről tanúskodnak a völgy mindkét oldalán található betonbunkerek, a folyóban és partjain található harcokcsikasztó betongulák, de a Fehér-Tisza jobb partján, a házak mögött megtaláljuk a parancsnoki betonbunker maradványait is.

Tiszabogdány teljesen összeesett Vidrás-patak (*Vidricska*) községgel. A két falut a 6 km-es Farkas-patak (*Vovcsij*) vonala választja el egymástól, amely a Fehér-Tiszával bal oldalról egyesül. A külön önkormányzattal rendelkező falu lakóinak száma 2297, ebből 23-an magyarok. A Sesul (1727 m) vizét 12 km-en át kigyózza a jobb oldali mellékág, a Pál-patak (*Pavlik*) jutatja a Fehér-Tiszába. A Fehér-Tisza-völgyi erdei vasút első szakasza a Pál-patak völgyébe vezetett, és már 1928-ban üzembe lett helyezve. Később a völgyben 24 km hosszúságú kisvasutat építettek, amelyet az 1970-es árvíz után számoltak fel. A patak-völgy Pavlik tisztásán egykor vízduzzasztó funkcionált. A Pál-patak torkolatával majdnem szemközt a falu nevét adó Vidrás-patak (*Vidricska*) siet a főágba.

A Fehér-Tisza utolsó települése a 2754 lakosú Nyilas (*Rosztoki*). A Tisza-völgy jobb oldalán még egy kis patak, a Berendai hozza az Ösztövér (*Stevjora*, 1242 m) hegycsúcs vizét a Fehér-Tiszába.

A falu és az út végén Tiszaközkhöz érkezőnk, ahol napról napra szakadatlanul, igazi testvérként öleli keblére a fehéres árnyalatú vizet a másik folyóág – a Fekete-Tisza. A Fehér- és a Fekete-Tisza összefolyásánál ér véget utazásunk első szakasza, amely a Fehér-Tisza forrásától a szőke Tisza kialakulásáig vezetett.

Kép és szöveg Kovács Sándor

A Fehér-Tisza Tiszabogdányánál

Tiszaköz

Feltámadás a hegyek ölelésében

Az asszony fásult közönnnyel ült a buszban a feljáró melletti első ülésen. Nem kívánt tudomást venni a fojtogató melegről, a szellőztetés teljes hiányáról, a lépcsőkön egymáshoz préselődve, füllábon álló, feje fölött a fémrúdka kapaszkodó férfiak és nők hóna aljából áradó penetráns, mindent betöltő izzadságszagáról, amit az olcsó dezodorok édeskés illata még elviselhetetlenebbé tesz. Ahogyan az elszibbadt, megmerevedett lábáról is igyekezett megfélekedezni. Lassan már egy órája nem tudja kinyújtani, utoljára akkor mozdította meg, amikor a mögöttük maradt városban, a megállóban néhány utas leszállt a buszról, és a lépcsőkön megrikkult a falként összezáródó tömeg.

Lehunyt a szemét, és magában némán fohászkodva arra gondolt, hogy egyszer csak vége lesz ennek a rémes utazásnak, és ki fogja bírni az ezzel járó megpróbáltatásokat most is. Hisz oly sok mindent túlélt, elviselt már az életben...

– Lassan elmaradnak minden nyári kirándulásaim az égig érő hegyek ölelésében meghúzódó kedves városkába – gondolta szomorkásan. – Különben sem sokan vannak, akik még várnának rám, az odautazás körülményei pedig rémálomba illőek... Nem olyan egyszerű, amilyen egykor volt. Amikor még nem jelentett gondot senkinek, hogy autóval felszaladjon velem, nem volt terhes, hogy megtegyék, és fele ideig sem tartott az utazás... Hát, azok az idők elmúltak... Ezután mentem már többször autóbusszal, és a távolsági buszok valóban tágas, kényelmes, járművek voltak... Megszerettem a buszozást... Ám ez a szétesni készülő, ütött-kopott járgány, amelyen most utazom, szégyenne az államnak! Néhány évvel ezelőtt még az ukrán sztyeppéken szétszóródott tanyák között sem igen járhatott volna, oda sem felelt volna meg! Most pedig az országutakon a távolsági, expressz-járatokat pótolja. Olyan negyven fő szállítására tervezhették egykor, de legálább hetven-nyolcvan ember szorong benne, és az egykori viteldíj háromszorosát fizetjük az utazásért...

A lépcsőn álló utasok moco-rogni kezdtek, mintha leszállás-

hoz készülnének. Visszatérve a jelenbe, kipillantott az ablakon, és csodálkozva állapította meg, hogy a hegyek közelebb jöttek, alig egy kéznyújtásnyira vannak tőlük, a Tisza romániai oldalán épp úgy, mint itt. Már el is érték az itteni, első románok lakta települést, Alsóapsát.

Nehezen, a vállra felett, elnézett az úttól jóval beljebb eső, a hegyek lábainál meghúzódó nagyközség felé. A busz soha nem megy be odáig, a falu szélén, az országút mellett áll meg. Ismerősként köszöntötte Apsát. Valamikor fiatal kora hajnalán – úgy száz évvel ezelőtt – ebben a faluban kezdték el közös életüket a férjével... Ugyanis frissdiplomás férjét a tanulmányait befejezve ide, ebbe a nagy lélekszámú községbe irányították dolgozni. A településnek nagy kórháza, rendelőintézete, fogászata van... A férje már kezdőként is nagyszerű fogász volt, a távolabbi településeken élő románok is mind hozzá jártak aranyfogat csináltatni. Pedig az cseppet sem volt olcsó mulatság... Az emlékek hatására elmosolyodik. Felé a körülményeket, a szűkös ülhelyet, a meleget, a bűzt és a minden pillanatban szétesni készülő, zörgő testű roncsjárgányt – az akkori életükre, a múltira emlékezik.

A nagyobbik fiukat néhány hónaposként hoztuk magunkkal, aztán később itt tanult meg jární, beszélni. Aranyos, okos gyerek volt, mi persze magyarul beszélünk vele, de ő a gyerekektől a román nyelvet is hamar megtanulta és tudta. Akárcsak én...

Úgy elgondolkodott, hogy észre sem vette, mikor állt fel mellőle a vastag húsú, természetes asszonyság, aki miatt alig fért el az átforrósodott ülésen.

Egy férfihangra riadt fel, aki mellette állva ukránul érdeklődött tőle, leülhet-e a megüresedett helyre. Az asszony bólintott, és magában elkönyvelte, hogy az idős férfi, bár ukránul szól hozzá, román nemzetiségű. A szájából kivillanó aranyfogak beszéd közben elárulták a kilétét. Amúgy tiszta, jólöltözött, vékony, szikár ember volt, s a nő magában örvendezett, hogy ha ő ül le ide, nem foglal el sok helyet.

Ahogy a busz tovább indult, azon kapta a férfit, hogy az több-

ször is feléje fordul, és kutató szemmel, cseppet sem titkolt érdeklődéssel nézi. Közben elgondolkodva, balkezevel, az ujjait szétterpesztve, bele-beletúr sűrű, ősz hajába. Ez a jellegzetes, gyakran ismétlődő mozdulat, és a férfi összeráncolt, derecsedő szemöldöke alatt meghúzódó, éberen figyelő madárszem az asszonyban régen elfelejtett emlékeket ébresztett. Lassan csitulni kezdett benne a kellemetlen érzés, amit az ember szűnni nem akaró, tolakodónak tűnő tekintete váltott ki belőle.

– Én ismerem magát – szólalt meg határozott hangon a férfi váratlanul. Az asszony bólintott: nekem is úgy tűnik, hogy már találkoztunk, de nem tudom hova tenni... Az ember felvidult: akkor én segíték! A háta mögé intett: nem mond magának semmit a mögöttünk maradt falu? Itt éltek. Albérletben laktak a húgomnál, maga volt a fogász felesége... Nem sokat változott, úgy is mondhatnám semmit... Alig hittem a szememnek, hogy tényleg maga az... Ne tiltakozzon, inkább örülnie kellene, hogy így van... Sok év eltelt azóta, hogy találkoztunk. Emlékszik még a húgomra? Hát rám?

– Igen, hogyné! Hiszen maga Juon! Sokszor jött hozzánk, erdész volt, a férjemmel jártak vadászni... Az ember ajka nevetésre húzódott az örömtől, a szájából előcsillanó aranyfogak vidámmá tették az arcát, elfeledték a korát, még a szája mellett húzódó mély barázdákat is, egyszerűen az egykor jól ismert férfiarcot látta maga előtt. – Látja, még megvannak az aranyfogaim mind, amit a férje rakott be a számba... Hítte volna?! Bizony, ő nem akárhogyan dolgozott, a keze is aranyból volt, nemcsak a fogak, amiket csinált! El sem akartam hinni, hogy olyan fiatalon meghalt... Hány éve is annak? Az asszony halkan felelt, olyan csendesén, mint aki maga sem akarja elhinni, hogy azóta annyi év eltelt. – Szomorú... Egyedül él, nem ment férjhez, mivel foglalkozik?

A nő előbb némán, hosszan nézte a mellettük szaladó házakat, azután válaszolt: soha nem vagyok egyedül... éltetnek az emlékeim, és írogatok... Juon bólintott: szép pár volt maga meg az ura, nagyon szép! Ugye, jól hiszem, hogy most a férje szülővárosába utazik? Az ura szülei nagyon rendes emberek

voltak, megérdemlik, hogy emlékezzen rájuk. Egyszer, egy húsvétban, igaz, az ünnep harmadnapján voltunk náluk az öcsémmel, akkor ő is a városban lakott, nem messze az öregektől. Abban az évben egyszerre volt minden keresztény felekezetenek a húsvétja. Mi elmentünk kellemes ünnepeket kívánni a férje szüleinek, és ott találtuk magukat is. Vagyis csak az apósa volt otthon a gyerekekkel, mert maguk az anyóssal elmentek a Hárbák családhoz, kézfogóra. Mivel elmúlt a nagybőjt ideje és a húsvét, a feltámadást követő harmadik napon már megengedett volt megtartani a lányuk eljegyzését.

– Igen, az anyósom volt a keresztanyja Hafijának, neki illett ott lennie. Apósom nem akart menni, és mivel minket is meghívtak, hát elmentünk vele. De mondja csak, hogy lehet az, hogy maga erre még emlékszik? – nézett Juonra a nő elkerekedett szemmel. Ezhihetetlen...

Az ember elmosolyodott: magának köszönhetem, hogy olyan emlékezetes lett ennek a kézfogónak emléke. Még most sem tudja, miről beszélek? Nem? No, akkor én eszébe juttatom!

– Arról a kézfogóról maga olyan csodát látó szemmel tért haza, amelyet én megjegyeztem magamnak örökre. És amit akkor elmesélt nekünk az ott tapasztalt szokásról, arra nemcsak nekem, mindenkinek jó lenne emlékezni. Most, ebben a mindinkább megváltozott, elidegenedett világban meg különösképpen. Bizony – mondta nyomatékosan –, mindnyájunknak, akik itt születünk, és ma is itt élünk a Kárpátok tövében... Nem volna szabad elfelejteni, hogy mi, akik e földnek születtünk, és az idegen betolakodók ellen, amikor erre volt szükség. Nem számított, kik voltunk: magyarok, románok, ruszinok vagy huculok, ahogy a hegyek között élő emberek mégma is oly büszkén nevezik magukat. Mint az a Hárbák család, ahová meg voltak hívva eljegyzésre azon a húsvéton. Igen, akkor még fontos szerepe volt az emlékeknek az emberek életében, megőrizték és kincsékként adták tovább a családon belül évszázadokon át. Kár, hogy az idő és a közöny

Feltámadás a hegyek ölelésében

■ mélyen maga alá temette a történelem legszebb emlékeit, a hagyományokat, aztán betakarta a rohanó évek hordalékával, amely a „modemné” lett emberek elsőkélyesedő lelkéből, elferdített világnézetéből táplálkozik!

A nő kíváncsian várta a folytatást, még mindig nem tudta, hogy miről beszél az ember.

– Nos, akkor ott, abban a hegyoldalhoz simuló, fából ácsolt kis házban, a megterített asztalnál ülve magára olyan feledhetetlen élmény várt, amilyennel addig sehol nem találkozott, amelynek jelenlétével egyszerűen nem tudott betelni. Ugye, most már maga is emlékszik?!

A nő, bölintva, csak magában mondott igent, és a múlt emlékeiben lapozgatva lehunyta a szemét. Már nem a rozoga buszon utazott, hanem egy padokkal körülvett, színes szőttessel leterített asztalnál ült. Az előttük sorakozó tányérok mindegyike más volt, színben és formában is eltérő. Tudta, hogy kölcsönödének, amit a szokásnak megfelelően a szomszédok hordtak össze erre az alkalomra. Mindenki elé sörösuveg volt téve, meg egy-egy üveg limonádé, pohár csak előttük állt, ahogy villa és kés is a tányérjuk mellett. Az anyósa gondoskodott róla, hogy ne kelljen kézzel enniük. Aztán bejött az ifjú pár, Hafijka vadonatúj zapaszkában pompázott, ami elől hátul megköthető szépséges szőtt kötény, hucul nemzeti viselet, amelyet a gyöngyhímzéses, népi motívumokkal díszített, fehér ing fölött viselnek. A lábán hófehér bárángyapjából készült kézi kötésű zokni, kapcsúra volt, behúzáva puha bocskorkájába. Mellette állt a vőlegénye szintén talpig népviseletben. Az asztalhoz ültetett vendégek meg a fal alatt körbefutó padokon és a kemencepadkán üldögélők is valamennyien nagy tapsal, ujjongással fogadták a fiatalokat.

Ő meg volt róla győződve, hogy a jegyepár az asztalfőre fog ülni. Az asztalon ott volt az egyedüli tökéletes teríték.

A gyönyörű kékmázás tányér alá az abroszra búzavirágkéssel himzett varrottas kendőt terítettek. A tányér mellé kanál, kés, villa és kristálypohár volt készítve. Biztosan közösen, egy tányérből esznek majd, lehet, hogy így szokás – gondolta magában.

Aztán a fiatalok velük szemközt ültek le az asztalhoz. Az asztalfőn a hely üresen maradt, pedig ott szék is volt, kényelmes, puha karosszék. Lehet, hogy a papot várják, majd ő ül a főhelyre, vagy a polgármester... Az idő haladt, ám oda csak nem ült le senki. Nem hagyta nyugodni a kíváncsiság, ezért amikor Jusztina néni a töltött káposztás tálal odakínálta nekik, halkán megkérdezte tőle, ugyan mikor jön már az a vendég, akinek az asztalfőn van megterítve? Az asszony hozzáhajolt, és titokzatosan a fülebe súgta: hát azt bizony nem tudja senki, akármikor eljöhét, mert igen nagy úr! Ő a mi fejedelemünk, Rákóczi Ferenc! Egykor az őseink, a ruszinok, vagyis a huculok a magyarokkal együtt vonultak harcba a fejedelem felhívására, és kibontott zászlaja alatt harcoltak a szabadságért! Mi ezt sosem feledjük el, és a Nagyságos Fejedelem emlékének ma is megadjuk a tiszteletet. Neki mindig van helye nálunk az ünnepi asztalnál!

A busz nyitott ablakán át simogató fenyőillat szökött be az utasterébe. A nő maga elé sóhajtott: Istenem, hogy felejthette el ezt a csodás történetet?! Hálásan fordult a csendben üldögélő emberhez: köszönöm, Juon, hogy eszembe juttatta ezt a régésrég, mesébe illő, ám valós eseményt. Lassan el kell búcsúsznom, megérkeztem. Örülök, hogy találkoztunk, hála magának, ismét gazdagabb lettem egy emlékkel! Azt mondja, írjam le? Igen, talán leírom. Látja, az lenne az igazi feltámadás a hegyek ölelésében, és nem csak húsvétkor, ha az emberek újra egymásra találának, és tudnák értékelni a történelmi múltjuk közös emlékeit!

Weinrauch Katalin

Április 11. – a magyar költészet napja

Füzesi Magda

Táj gesztenyékkel

I.

Avarba rejtem a nyarat,
hogy új tavaszra megtaláljam.
Ki álmot gyűjt, ki aranyat,
én csak maréknyi csöndre vágytam.

Ringatja lányát a halál
bazzalikomos kert ölében,
a táj lózungos őszre vár
és elvérzik kegyetlen télben.

Fellobog néhány dália,
hiszi, érdemes hinni még.
Közös sorsért, közös HAZÁÉRT
síkoltznak a gesztenyék.

Avarba rejtem a nyarat,
tán lesz, ki újra felébreszti,
ha tél múltán a csontfejú
szikéjével szívem kimetszi.

II.

Fekszem a sárban temetetlen,
varjak intézik sorsomat.
Nincs megváltás, sem megbocsátás,
sem ég, sem föld, mely befogad.

Isten palástja betakarna,
hó hullna, hűtené sebem.
A világ vérrrel áldozott,
koldus vagyok, reménytelen.

A homályon túl este van,
a homályon túl harangoznak.
S mintha csillag is intene
valami kóbor pásztoroknak.

A homályon túl este van,
mint a gyertya, elfogy a fényem.
Öríz, örízda lángomat,
és válts meg engem, az Úr nevében.

III.

Csak hó, csak sár, csak füst, halálad,
Dickens-világ, széthull az Éden.
Csak köd, szemét, hiába várod,
nem nyílik nyár ebben a télben.

Mert ez a táj már nem valódi,
csak krétarajz, vásárfia,
penésztől fénylő ócska holmi,
Isten kezében Biblia.

Csak jég, csak hó és lázadás,
amíg az ég hajnalra éled,
istentelen feltámadás,
örök kárhozat és ígérlet.

Isten kezében Biblia,
s mert elhagyott hitetlenül,
míg mormolja a Miatyánkot,
elkínzott arcunk felderül.

Vári Fábián László

Ady alkonya

Elhagy az árnyam, elmegyek,
Csillag sincs velem,
E homályt át nem ütheti,
Megpihen szemem.
Sorsomhoz szabott síri ágy
A felnégyelt Haza,
Testemnek tüzet csillapítsd,
Tisza és Duna.

Az alkony biborszínre vált,
Hitem erősítem.
A pokol az, mely így üzen,
Nem az Urísten.
Kegyetlen szél kerekedik
Holnap ilyenkor,
Kidőlt serlegből elfolyik
Az úrasztali bor.

Ím, most e vers is meggyötör,
Alig létezem.
Áldani készül s visszahull
Ölembe kezem.
Írhatta volna magyarul
Akárki fia,
Parancsba kapván, hogy házat
El kell hagynia.

Bartha Gusztáv

Április

Tenyérnyi csodával
házal az alkony,
szíve lüktet a tűzfalakon:
orgona bokra
perge szoknya,
szellő bokázik fesztelenül.

Szaporá repkény
levelei lengén
ringnak a pelyhes árnyakon:
szarka farka
csörgősapka,
kötös rikácsol éktelenül.

Bogárral vállán
selype falombok
közt a pirongó est onon:
illatos nárciszok
szirmai jáspisok,
legény udvarol szertelenül.

„Ars poeticám: meríteni csak tiszta forrásból”

Beszélgetés Matl Péter szobrászművésszel

Az Északkeleti-Kárpátokban a Latorca és az Opor völgye között 841 méter magasan van egy ősidők óta használt átjáró, a Vereckei-szoros, amit inkább hágónak hívunk. Számunkra, magyarok számára ez egy sorsfordító esemény helyszíne. 895 tavaszán Árpád fejedelem a magyar fősereggel a Vereckei-hágón átkelve kezdi meg a Kárpát-medence birtokba vételét, a honfoglalást. Erre emlékezve a Magyarok Világszövetsége pályázatot írt ki egy emlékmű elkészítésére, illetve felépítésére a Vereckei-hágón. A pályázat nyertese Matl Péter munkácsi szobrászművész lett, így ő kapott megbízást a mű megtervezésére és a munkálatok kivitelezésére.

Ha az éles kanyarokkal teletűzdelt, nem éppen biztonságos, nem éppen jól karbantartott úton felérünk a Vereckei-hágóra és a honfoglalási emlékmű előtt találjuk magunkat, megilletődünk, lelki megindultság vesz erőt rajtunk, és gondolataink a múltba révednek. Valahogy úgy érezzük magunkat, mint ahogy Árpád vezérünk érezhette, amikor letekintett lováról a szeme elé táruló sík vidékre, és így szólhatott főembereihez: „Na, most már itthon vagyunk, de még hosszú út áll előttünk, és sok munka, nagy feladatok.”

Mit jelent számunkra, mai magyarok számára a vereckei honfoglalási emlékmű? Aki már hallott, olvasott róla, látta közelről, távolról, körbejárta és megpróbálta megfogni az emlékműben rejlő mondanivalót, rájön, hogy ez morális üzenet a múlt és kódolt üzenet a jövőnek. Matl Péter munkája lassan nemzeti kincsünkkel váló szimbólum lesz, ami tükrözi múltunkat és erősíti jövőbe vetett hitünket. Az emlékművet egyre többen keresik fel. Kárpátaljai magyarok (és nem csak magyarok), anyaországiak, az elszakított területeken élők, távoli országokba szakadt hazánkiai vagy azok utódai. Nincs kizárva, hogy a Vereckei emlékmű előbb-utóbb az összmagyarság zarándokhelye lesz, akár csak Csíksomlyó. Az emlékmű méreteivel, monumentálisával azoknak is felkelti az érdeklődését, akik csak átutazóban járnak arra, és megállnak pihenni. Jömagam többször is voltam ott, és nem csak magyarokkal találkoztam. Egyik alkalommal ilyen átutazókkal szóba is elegyedtem, akik éppen találgatták, mit ábrázolhat az a nagy építmény. Rövid magyarázattal felvilágosítottam őket, amit szépen megköszöntek, aztán még kérdezték múltunkról, jelenünkről, meg arról is, kik, mikor emelték az emlékművet.

Az emlékmű létrejöttének története, körülményei engem is érdekelt, felkerestem hát a mestert, és amit tőle hallottam, továbbadom. Íme a történet rövidített formában. Előjáróban megjegyzem, hogy Matl Péterrel ismerősök vagyunk, így tegeződünk.

– Péter, mesélj valamit gyerekkorodról, pályád kezdetéről, az indulásodról a művészet sokszor nagyon rögzös útján!

– Azzal kezdeném, hogy 1960-ban születtem Munkácsra pedagógusszülők gyermekeként. Szüleim és nagyszüleim életére rányomta bélyegét a háború, illetve az utána következő évek eseményei. Családunk sok más családdal együtt az új hatalom intézkedéseinek kárvallottja lett. Sok mindentől megfosztottak minket. Elkobzott ingatlanunkat a politikai változásoknak köszönhetően mostanában vásárolgatjuk vissza.

A manuális tevékenység, a rajzolás már gyermekkoromban vonzott. Rajzfüzetem nem lévén, a házukban található könyvek üres vagy félig üres oldalaira rajzolgtam, firkálgattam.

Iskoláimat szülővárosomban, Munkácsra kezdtem, majd Ungváron az Erdélyi Béla Képzőművészeti Szakközépiskolában folytattam kerámia szakon. Ezt elvégezve visszatértem Munkácsra, és egy festőiskolában kezdtem el tanítani. Akkor húszéves voltam. Következő munkahelyem az ottani képzőművészeti vállalat volt, ott dekoratorként dolgoztam. Onnan vittek el katonának a szovjet hadseregbe.

A katonaságnak ugyan semmi köze a szobrászathoz, mégis meghatározó szerepe volt pályafutásom alakulásában, ugyanis ott kezdtem el faragni. Ez úgy történt, hogy ahol szolgáltam, oda farönköket hoztak tüzelőnek. Felettesünk, a tiszt tudta, hogy honnan jöttem, milyen iskolát végeztem, mivel foglalkoztam otthon, biztatótt, hogy faragjak ki neki valamit egy rönkből. Hozzá is fogtam, megcsináltam. Úgy látszik, tetszett neki a „művem”, mert újabb munkákat adott. Így aztán egyre jobban belejöttem a faragásba és leszerelése után már ebbe az irányba indultam el.

A fa után hozzányúltam a kőhöz, a márványhoz, a bronzhoz és ezekből az anyagokból készültek újabb munkáim. Az iskolában tanultakat azonban nem felejtettem el. Ha olyasmit akartam megcsinálni, amit kerámiával lehet a legjobban kifejezni, akkor az agyaghoz nyúltam, ha úgy kívánta az eltervezett tárgy, akkor ötvös

anyagokból készült el, ha olyan elképzelésem volt, amihez gránit kellett, akkor abból faragtam ki és így tovább. Szeretek kísérletezni is, újabb és újabb anyagokkal dolgozni, így rajzolok is, grafikákat készítek, ha van rá időm. A zene és az irodalom sem áll tőlem távol. Régebben több zenekarban is játszottam, és az olvasás szinte mindennapi szükségletemmé vált, de sajnos nem mindig tudok rá időt szakítani.

– A képzőművész, tudvalevő, nem magának dolgozik, hanem másoknak, mindenkinek, aki látja és megismeri munkáit. A nagyközönségnek bemutatkozni kiállításokon szokás, ott van rá lehetőség. Nálad ez mikor, mivel kezdődött?

– Szorosabb kapcsolat a művészettel 1970-re tehető. Első munkáim még iskolás koromban kerültek kiállításra, és a tárlatokon azóta is szerepelek. Csak az önálló kiállításokat tartom számon, ezekből idáig volt vagy tizenöt. Az első 1985-ben Munkácsra, a legutóbbi tavaly Budapesten a Forrás Galériában. A legtöbb önálló kiállításom Magyarországon volt, de volt Ukrajnában és Svédországon is.

– Úgy tudom, külföldön nem csak bemutatkoztál, de dolgoztál is.

– Igen, a rendszerváltozás után Ukrajnában nem volt munkám, hát külföldre mentem. Magyarországon kívül dolgoztam Ausztriában, Svájcban, Franciaországban, sőt Brazíliában és más országokban is, ahol felkérésre szobrokat faragtam. De a gondviselés pont jókor vezért haza, mert akkor írták ki a pályázatot a Honfoglalási Emlékmű elkészítésére a Vereckei-hágón. A pályázatom én is indultam és megnyertem.

– Hány szobrot és egyéb képzőművészeti alkotást készítettél idáig?

– Minden elkészített munkát nem tartok számon, mert azt nem is lehet. Eddig elkészült köztéri szobraim száma 100 körül van, de ez a szám gyarapodik, mert ma is sokat dolgozom. Egyik szobromat, amely a „málenkij robotra” elhurcolt honfitársainknak állít emléket, októberben avatták fel Sztarij Szambor városában. A szobrászaton kívül restaurálási munkát is végzek. Én restauráltam

„Ars poeticám: meríteni csak tiszta forrásból”

Beszélgetés Matl Péter szobrászművésszel

▶ például apodheringi 1848-as emlékművet, a huszti református templom szökéének koronáját és más egyebeket.

– *Mit tükröznek szobraid, mi a mondanivalójuk, és mi az ars poeticád?*

– Szobraim először gondolatban születnek meg, gondolataim pedig leginkább a máról szólnak, arról, ami bánt, ami fáj, ami örömet okoz. Mai életünkéről, küzdelmeinkről, vágyainkról. Irodalmi olvasmányaim is megihletnek. Így született meg például Julianus barát szobra Kodolányi János regénye nyomán, vagy az Ennyi-nek elnevezett szobor Saint-Exupéry irodalmi alkotásától megihletve. Ars poeticám: meríteni csak tiszta forrásból.

– *A vereckei honfoglalási emlékmű eddigi munkásságod legjelentősebb alkotása. Sokat hallhattunk róla a híradásokból, olvashattunk az újságban. Nagyport vertek fel körülötte, ami már nagyobb részt elült. Mondd el röviden az emlékmű történetét!*

– Mint már említettem külföldi útjaimról hazatérve értesültem róla, hogy a Magyarok Világszövetsége pályázatot írt ki a magyarok bejöveteleének milicenténáriuma alkalmából egy emlékmű elkészítésére a Vereckei-hágón. Beadtam a pályamunkámat, és elfogadták. Egy szobrász számára a nagy munka nagy vonzerő, mert bizonyítani akarja, hogy képes rá. Ezenkívül a nemzet tudat is nagy késztetés volt. Történelmünket megismerve munkált bennem a vágy, hogy bebizonyítsam, kisebbségben is lehet nagyot alkotni, ha nem csüggedünk, ha erőt merítünk elődeink példájából, tetteiből. A teljes magyar népesség bevonulása a Kárpát-medencébe az akkori felszereltséggel és a körülmények között párját ritkítóan nagy és sikeres vállalkozás volt.

– *A honfoglalási emlékmű addigi munkáidhoz viszonyítva tényleg nagy alkotás. Nyolc méteres magassága, a beépített 40 köbméter beton és ugyanannyi terméskő magáért beszél. És az odavezető út, a szállítás a hegytetőre, ahol sem víz, sem villany, semmilyen közmű nem volt. Hogy tudtátok úrrá lenni a nehézségeken?*

– Hosszú lenne felsorolni, mi mindent kellett megszerveznünk, megoldanunk és elviseelnünk. A fizikai nehézségeket azonban többszörösen meghaladták azok a problémák, akadályok, amelyek a különböző hatóságok, szervezetek, rosszhindulatú, gánccsozkodó csoportok, személyek gördítettek elé. Ezek elhárításához sokszor óriási erőfeszítésekre, kitartásra volt szükség. Mindez komolyan próbára tette fizikai teherbíró képességünket, megviselte idegeinket. Ha nem is regénybe illő, ami kísért az emlékmű építését, de lehet, hogy egyszer majd ír róla valaki egy tanulmányt, esetleg egy diplomamunkát.

– *Az emlékművet 1996-ban kezdték építeni, és még abban az évben szertették volna fölavatni. Ez miért nem sikerült?*

– Az említetteken kívül nagy politikai ellenszél is akadályozta munkánkat, hosszú ideig szüneteltetni is kellett. Az itteni újságokban rendszeresen lehetett olvasni helyi nemzeti (nacionalista) szervezetek hangos tiltakozásáról, mindenféle akciokról. Nem szeretnék pártokat, csoportokat, személyeket felsorolni, még csupán annyit, hogy az emlékművet idáig több támadás, rongálás érte, és mindenféle igaztalan vádat, politikai rágalmaikat zúdítottak rá. De ahogy Tamási Áron, a nagy erdélyi író mondta, az igazságot is meg lehet szokni. Reméljük, egyszer a történelemhamisítók is megszokják majd.

– *Tudjuk, hogy az általa elkészített emlékműnek volt egy „elődje”, arról is illene megemlékeznünk.*

– Igen, a magyarok bejövetele ezredik évfordulójának, a millenniumnak megünneplésére készülve állítottak egy hat méter magas emlékoszlopot a Vereckei-hágón, rajta a magyar címerrel és feliratokkal. A cseh időkben ezeket leverték róla, és úgy állt 1936-ig, amikor is részeire bontva a Kárpátok keleti oldalán, a szomszéd megyében lévő Tuholka faluba vitték, és ott II. világháborús emlékművet készítettek belőle. Egy darabjára valószínűleg már nem volt szükségük, ezért azt az ott folyó patakba dobták. A Szovjetunió felbomlása után az emlékművet lebontották. Kovács Sándor író, aki a régi emlékműveink kutatója is az elszakított területeken, elment Tuholkába, és ott megtalálta az emlékoszlop hiányzó darabját. Miután meglelt mind a hat rész, a teljes emlékoszlopot Árpád fiam restaurálta. Meg egyeztünk a helyi önkormányzattal, hogy a millenniumi emlékoszlopot Magyarországnak adományozzák. Felállítására és újraavatására Ópusztaszeren került sor. Ma is ott látható.

– *A vereckei honfoglalási emlékmű eddigi történetét nyugodtan nevezhetjük vi-*

harosnak. Mennyire viseltek meg téged ezek a viharok?

– Nem mondanék igazat, ha azt mondanám, hogy nem viseltek meg. Egy házépítés is sok munkával és vesződséggel jár. De egy embernek minden nehéz, soknak viszont semmi sem lehetetlen. A mi munkánkat sokan segítették és támogatták különböző szinteken. Illesse őket köszönet érte. A közvetlen fizikai munkát egy odaadó, lelkes kis csapat végezte. Sokszor áztunk, sokszor fáztunk ott fenn a hegytetőn, sokszor melegünk volt, sokszor nagyon fáradtak voltunk. Sokszor egy-egy éjszakai vihar, zápor vert fel nem éppen nyugodt álmunkból. Sokszor úgy éreztük ott magunkat, mint egykor a pionírok a Vadnyugaton. Mi Vadkeleten voltunk. Volt egy jó kutánk, az vigyázott ránk. És a jó Isten.

– *Az emlékművet nézve úgy érezzük, hogy belőle az ősi hun lélek szól hozzánk. Monumentálisával erő sugároz, a múltba és a jövőbe mutat. Az alkotó hogy érzi?*

– Én egy olyan, összefogást és egységet szimbolizáló építményt képzeltem el, ami egyedülálló az elszakított területeken és időtálló lesz. Olyan, ami békeidőben lerombolhatatlan, és jelképe lesz annak a küzdelemnek, amelyet a magyarság job-bik fele évszázadok óta folytat fennmaradásunkért és megmaradásunkért a Kárpát-medencében.

– *Mint szobrász, hogy állsz hozzá egy munkához, lévén hogy a kő, a gránit kemény anyag, hogy bánasz el vele?*

– Az anyagot nem legyőzni kell, hanem barátságot kötni vele, rávenni, hogy úgy viselkedjen, ahogy én szeretném. Az anyaggal úgy kell bánni, mint ahogy egy jó házasságban a férj bánik a feleségével és fordítva. Ennek lényege, hogy mind a kettő enged. Én nem erőszakolom meg az anyagot, és az emberekkel szemben sem vagyok erőszakos. Ez az életfilozófiám. Idáig még mindig bevált.

– *Mit szeretnél zárszónak?*

– Ady Endre egyik közismerten nagy versének a címét és az utolsó négy sorát, ami így hangzik:

Góg és Magóg fia vagyok én

De addig sírva, kinban, mit se várva
Mégis csak száll új szárnyakon a dal
S ha elátkozza százszor Pusztaszer,
Mégis győztes, mégis új és magyar.

– *Köszönjük az interjút, áldozatos munkához erőt, egészséget és további sikereket kívánunk tevékenységed minden területén!*

**Gortvay Gábor,
a Kárpátaljai Szövetség
Bercsényi Miklós Alapítványának
titkára**

„Vége van már a lakodalomnak...”

A szennyestánctól a cokipohárig

Akárhogy is nézzük, a jó falusi lakodalmak ideje Kárpátalján lassan lejár. A házassulandók számára szerencsés esetben egy egész életre szóló jeles esemény helyszíne fokozatosan megváltozik. Elegáns éttermekbe, külön erre a célra épített esküvői termekbe tevődik át. Faluhelyen a sátorállítás szokása egyelőre ugyan megmarad, de után itt gyülekezik a násznép, innen indulnak kikérni a menyasszonyt, megejteni a fényképezkedést, illetve vonulnak a polgári és a templomi esküvőre.

Estére viszont a sátor elnéptelenedik, lakat kerül a kiskapura. Ha pedig maga a lakodalom az étteremben zajlik, akkor a folytatás is egészen más. Például nem kötelező másnap visszahívni a vendégeket. Hogy mire is?

Kárpátalján a falusi lakodalom után a legtöbb helyen morzsára invitálták a közeli rokonokat, jó szomszédokat, akik aztán néha úgy belemelegettek a mulatozásba, hogy jókedvük időnként olykor felülmúlta az azelőtti napit. Pedig a zenészek annak rendje és módja szerint már hajnalban összehajoltak, legfeljebb egy árva harmonikást kerítettek valahonnan a mulatozók. Vagy CD-ről szól a gépzene. Csap, Eszeny, Szalóka környékén nem morzsapartit tartottak, hanem *beszégőt*. Jelezve ezzel is, hogy a parttalan jókedvnek hamarosan vége szakad, ha nem is azonnal, de késő éjszaka mindenképpen. Beszédes nevet adtak a csonkapapiak is ennek az alkalomnak. A *visszavágó* valószínűleg azt jelzi, hogy a másnapi buli intenzitása és hőfoka megközelítheti az esküvőn megtapasztaltakat. Alakodalmat követő napon zajló vidám összejövetelt Akli-hegyen és a környékbeli falvakban *konytolónak* mondták. No nem azért, mivel a fehérszék – gondoljunk csak a szakácsasszonyok, a felszolgálók, ahogy egyes helyeken mondják, a fennlébasok egész esti elfoglaltságára – előző nap nem mulathatott eleget. A konytoló elsősorban a menyasszony hajviseletében történt radikális változásra utal. A menyasszonytánc végéig az ara szétbontva vagy vakorcsba fonva hordta haját, mára azonban konytba tűzte. Szó se róla, a menyecskek, asszonyok számára ez az igazán praktikus viselet. Így könnyebb a tűzhely körül forogni, vagy a mosóteknő mellett állni, görnyedni órákon át...

Rögtönzött közvélemény-kutatásunk során aztán hallottuk azt is, hogy Szőlősgyulán egyszerűen visszahívásnak nevezik a másnapi együttlétet, ám volt olyan adatközlőnk, aki morzsaszedegetésről tud.

Egyébként Dercenben egészen a legutóbbi időkig szokásban volt, hogy ilyenkor főleg az ifjú pár szolgálta ki a vendégeket. Olyan is akadt a téma jó ismerői között, aki *vőlegénytáncnak* nevezte a

másnapi alkalmat, mondván, hogy náluk így különböztetik meg azt a tegnapi mulatságtól, amelynek egyik csúcspontja kétségkívül a menyasszonytánc.

Péterfalván figyeltünk fel a *cokipohár* kifejezésre, amely szintén arra utal, hogy mint minden jónak, egyszer ennek is vége szakad. Búcsút kell venni a lánghullámú nedűvel megtöltött pohártól, a mulatozástól. Valószínű, hogy a cokipoharat másféle társas alkalmaktól kölcsönözték elterjesztői. Tudós férfiak ugyanis azt állítják, hogy a bányászok, erdészek stb. zenés-táncos összejöveteleiken a búcsúpoharat (Szent János áldása) időnként így nevezték.

Ha lassan feledésbe merül a morzsaparti meg a beszegő, természetesen kimegy a divatból a falusi lakodalmak másik jellemzője, a *szennyestánc* is. Főként a tóhát falvakban az volt divat, hogy azok a fiatalok, akiket különböző okok miatt nem hívtak meg a lagziba – főként a szűkös férőhellyel magyarázták ezt –, a kapun kívül figyelték, mi zajlik odabent. A menyasszonytánc végeztével aztán eljött az ő idejük, ekkor ugyanis az ifjú pár őket is behívta, hogy ropják együtt velük. No, ezt nevezik arrafelé szennyestáncnak. Amely többnyire addig tart, míg néhány számot eljátszik a zenekar. Utána egy gyors kinalás következik, főleg koccintás, és a hivatalnokok jólehelten távoznak.

Kérdezősködésünk során óhatatlanul szóba kerültek a lakodalmat megelőző és az azt követő más összejövetel is. Ilyen például az eljegyzést követő hétvégén a fiú házánál megtartott nászbed. Másutt meg a komaebéd sem ment ki teljesen a divatból, amikor a menyasszony és a vőlegény a szűk családi körben étkezik. Megtudtuk, hogy számos szokás kötődik mind a legény-, mind a leánybúcsúhoz, hogy ezek egyike sem volt ismeretlen nagy- és dédszüleink korában.

A másnapi mulatság végén több ungviedéki faluban az a szokás járta, hogy megjelentek a *kutyahúzó*k. Őket aztán valóban nem hívta senki, nem álltak sem rokon, sem baráti kapcsolatban a menyasszonnyal vagy a vőlegénnyel. Ők voltak a falu mindenkor szegényei. Nekik az volt a feladatuk, hogy minden maradékot – természetesen főleg ételről, süteményről volt szó – eltakarítsanak. Abban az ántivilágban, amikor még nem volt hűtőszekrény és fagyasztóláda, a készlet – különösen a nyári, korá őszi hőségben – gyorsan megromlott. Ám a kutyahúzóknak köszönhetően semmi sem ment kárba. A kutyahúzóknak egyébként megvolt a maguk szerepe. Ők vitték hírül a környéken, milyen ügyesek voltak a szakácsasszonyok, milyen gazdag volt egyik vagy másik lakodalom.

Kovács Elemér

Népi anekdoták

Vers a lába-kelt szűrről

A beneiek akarva-akaratlanul irigyelték, hogy Petőfi a menyasszonyához Koltóra igyekeztén Badalón haladt át, nem pedig az ő falujukon. Elvégre a dolog így is megeshetett volna. Továbbá a beneiek joggal vélték úgy, hogy ha a poéta valahol egyszer megfordul, illik, hogy egy verset – ha csak egy nyülfarknyit is – írjon az ottani élményéről. Merthogy élménynek is kell lenni, még ha negatív is. Kitalálták hát, hogy Petőfi bizony egyszer az ő településükön is keresztülhaladt. S amíg a költő a Borzsán közlekedő kompra várva a folyóparton elszundított, a szűrőnek bizony lába kelt. Így született az alábbi négy sor:

A Borza partján van egy falu,

Annak neve Bene.

Ott lopták el a szűrőmet,

Ette meg a fene.

Jó napja volt

Jó napom volt, mint az asztélyi lánynak – emlegetik még ma is a beregszászi öregek. S ha valaki rákérdezne, hogy ugyan mire is céloznak ezzel, akkor rendszerint a következő történetet mesélik el.

Az asztélyi lánynak elfogyott a lisztje, így reggel a kis kézi szekerére felpakolt egy zsák búzát, és elvitte a beregszászi malomba. S míg a malomkövek örölte, ő addig régi szerelmével, az egyik molnárlegénnyel enyelgett. Mikor elkészült a liszt, a leánykézi szekerével elindult hazafelé. Jó napom volt, mondogatta útközben, és a városból kiérve a tűző nap elől behúzódott pihenni az út mellett álló egyik terbélyes fa alá. Eppen csak letelepedett, látja, hogy egy fejsze van a fának támasztva. Mondom, hogy jó napom van, kiáltott fel az asztélyi lány, amikor valaki rászólt a fa tetejéről: no-no, a fejsze az enyém. Kiderült, hogy az erdész mászott fel a fára kikémleni, hogy a fatolvajok nem dézmálják-e a közeli erdőt. Az asztélyi lány otthagyt a fejszét, s elindult hazafelé, s arra gondolt, hogy mégiscsak jó napja volt.

Kádár, nem Isten...

Visken már nagyon régi időktől fogva élnek Pál családnevűek. Többféle foglalkozással, sorssal. Az egyiket, mivel hordókészítő (kádár) volt, Dongás Pálnak keresztelte el a lakosság. Sok mindenhez értett a Dongás család egyik tagja: jó beszélőkéje volt, gazdálkodott, de a Bibliát is ismerte, mégpedig nagyon. Azt azonban, hogy a tanult mesterségét kitől és hogyan sajátította el, nem nagyon tudta a falu népe, s hogy kétélyei jogosak voltak tudományával szemben a következő anekdota bizonyítja.

Egyszer egy viski atyafi beállított Dongáshoz, s rendelt nála egy hordót annak rendje és módja szerint. Az előleget is kifizette, majd a megbeszélte időben eljött a hordóért és hazavitte. Másnap azonban visszajött, és panasszal élt, miszerint a hordó folyik, és kártérítés jár a megrendelőnek, vagy csinálja át a mester, hogy ne folyjon. Minderre a mester a következőket felelte: Uram, én nem vagyok Isten, hogy megállítsam a vizek folyását. Tartson benne krumplit!

Közreadta: Szépreményi Kristóf

Diákkori emlékeim a kormányzó feleségéről

Serdülő koromból jó és rossz emlékek maradtak meg bennem. A háború alatt gyönyörű filmeket is nézhettünk, gyönyörű színésznőkkel, de a Híradóban gyakran láthattuk Horthy Miklósnét, Purgly Magdolnát is, akit a tanító bácsink egy szép verssel is köszöntött. Negyedik elemista voltam, amikor a pedáns, sportosan is elegáns tanítónk, Szatur Zoli bácsi felolvasta a kormányzó feleségéről írt versét, amelyben Madonnának szólította őt, és kifejezte, hogy amilyen gyönyörű, olyan ragyogó, gyémántlelkű.

Később családunknak is nagy örömet okozott a kormányzóné gyors és emberséges segítsége. Édesanyám – akit Mamukának szólítottunk – könnyezett, amikor sógornője levelét olvasta. Az történt, hogy elsőszülött bátyját szigeti Komáromy Lászlót, aki a negyvenes években főszolgabíró volt, egyik napról a másikra váratlanul értesítették, hogy leminősítették szolgabíróvá, és Zala megyébe helyezték át. Indok: panasz érkezett a felsőbb szervekhez, hogy Munkácson istápolja, pártfogolja a zsidókat és a ruszinokat, felesége is a görögkatolikus templomba jár, holott az édesanyja római katolikus, az egykori szolgabíró lánya.

Felesége nem esett pánikba, nyomban kérelmet írt Horthy Miklósné öméltóságának, jellemezve férje jóakarátát, segítőkészségét, aki nem tekinti a rászorulókat vallási, illetve nemzeti hovatartozását, hiszen Munkács lakossága a keletkezésétől fogva vegyes vallású és nemzetiségű volt. 1930-ban a városnak több mint 26 ezer lakosa volt: 45% zsidó, 55% magyar, német, szlovák és ruszin. Közös virágoztatták fel a város gazdaságát, kultúráját, iparát, kereskedelmét.

A lényegét is megírta, hogy mivel a férjét Zala megyébe helyezték, most órá járul a ház körüli munka, beteges apjával és az egyetemen tanuló Komáromy Istvánnal való törődés, akinek 11 éves kora óta anyja helyett anyja. (A fiatalember édesanyja 1922-ben, gyermeke születésekor a magas láztól megbetegedett, és 11 évig tolókokocsra szorult.)

Ami a görögkatolikus templomba való járást illette, Oroszvégen olyan helyen laknak, ahol csak a görögkatolikus férfi szerzetesrendnek van temploma. (Oroszvég ma Munkács része, a Latorca folyó jobb partján, ahol görögkatolikus templom van.)

A kormányzóné válasza gyors, megértő és határozott volt. Nagybátyámat visszahelyezték Munkácsra, persze nem fő, hanem szolgabírónak.

Sokkal szomorúbb volt Szatur Zoli bácsi esete. 1944 októberté végén, amikor bejöttek az oroszok Szolyvára, az óvónő azonnal feljelentette őt a kormányzó nénak írt verséért. Szatur Zoli bácsit 25 évre ítélték. Igaz, Szibériából előbb hazaengedték. Itthon betegesen, de boldogan élt családja körében.

Harsághy Káposzta M. Katalin,
Budapest

Küldjön egy képet!

A Kárpátaljai Hírmondó felhívására édesanyám, Lusánszki Magdolna albumából választottam egy képet, amelyen a Beregszászi Polgári Iskola 1927-ben érettségizett növendékei és tanáraik láthatók. Akit ismertem, azok nevét felírtam. Az alsó sorban jobbról az első Sztahora Erzsébet (Vaskovics Béláné), a második sorban balról a harmadik Rokiczki Béla tanár, majd Shönflug Irénke tanárnő, Krakovszki László igazgató, Shenkner Margit tanárnő. A negyedik sorban balról a második Kamenecki Erzsébet (Boldizsár Béláné), balról a nyolcadik Marosi Erzsébet (Szelei Lajosné), az ötödik sorban jobbról az első Lusánszki Magdolna (Kari Béláné), a második Ignácz Ilona.

Bízom benne, hogy a folyóirat olvasói között sokan vannak olyanok, akik felismerik hozzátartozójukat.

File Mária, Budapest

Jó helyre kerültek a felajánlások

A Szent György Lovagrend az utóbbi hónapokban több mint 2000 könyvet, nagy értékű orvosi műszereket és kórházi berendezéseket juttatott el a Beregszászi járásba. A Szolyvai Magyar Kulturális Szövetségnek, az Aknaszlatinai Bolyai János Középiskolának és az Eszenyi Bocskay István Középiskolának pedig mintegy 700 kötetet adományozott Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Priorátusa és a Beregszásziért Alapítvány közreműködésével.

Legutóbb a Beregszászi Járási Gyermekkönyvtár kapott 200 ifjúsági és meséskönyvet a lovagrend Győr-Ménfőcsanak Megyei Nagypriorátusa ajándékként. Az ajándékozókhoz csatlakozott a Sóstó-Sóstóhegyi Igrice Civil Egyesület, amely 20 darab plüssjátékot, a Beregszásziért Alapítvány pedig nagyképernyős tévékészüléket vitt ajándékba a könyvtárnak. Az alapítvány rövidesen DVD-lejátszóval valamint mese- és ifjúsági filmekkel ajándékozza meg a könyvtárat, továbbá könyveket gyűjt számára.

Varga Éva, Mezővári

A képen: Nagy Olga könyvtárvezető, Severa Natália, a könyvtár dolgozója, Leviczky Mihály, a lovagrend Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Priorátusának priorja, az Igrice Egyesület elnöke és Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány Kuratóriumának elnöke, a lovagrend és az egyesület tagja.

ELISMERÉSEK

* A Gyula Város Önkormányzata és a Gyulai Várszínház által alapított **Sík Ferenc-nívódíjat** 2017-ben **Trill Zsolt** színművész kapta a *III. Richárd* című bemutató főszerepének magas művészi szintű megformálásáért.

* Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 169. évfordulója alkalmából Ader János, Magyarország köztársasági elnöke a kárpátaljai magyarság kiváló képviselőinek magas állami kitüntetésekkel adományozott:

Szávina-Balla Ilona, a derceni kultúrház és a derceni Gyöngyösbokréta népi együttes nyugalmazott vezetője a kárpátaljai magyarság körében a népi hagyományok megőrzését és továbbadását példaértékű elkötelezettséggel szolgáló oktatás- és kultúraszervező tevékenysége elismeréseként a **Magyar Ezüst Érdemkereszt** kitüntést kapta;

Ambrus Pál, a Técsői Református Liceum nyugalmazott igazgatója, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség Técsői Járási Szervezetének elnöke a kárpátaljai magyarság körében végzett elhivatott pedagógusi munkája, valamint a szórványban élő magyarok identitásának megőrzését szolgáló értékes közéleti tevékenysége elismeréseként a **Magyar Arany Érdemkereszt** kitüntetésben részesült;

Molnár László, a Benei Általános Iskola nyugalmazott tanára, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Benei Alapszervezetének elnöke a kárpátaljai magyar közösség körében az oktatás, a kultúra és a hagyományörzés területén több évtizeden át töretlen elkötelezettséggel végzett munkája elismeréseként a **Magyar Ezüst Érdemkereszt** kitüntést kapta.

* Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke megbízásából Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere a magyar irodalom területén nyújtott kiemelkedő teljesítménye elismeréseként **Magyarország Babérkoszorúja** díjat adott át **Vári Fábrián László** József Attila-díjas költő, műfordító, néprajzkutató, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja részére.

* A kultúra érdekében – hosszabb időn át – művészeti vagy kulturális intézményben, illetve szervezetnél végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként **Bánffy Miklós-díjban** részesült **Pál Lajos** zenész, zenetanár.

* Dr. Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter nemzeti ünnepünk alkalmából a **Magyar Arany Érdemkereszt** kitüntést adta át **Molnár Eleonórának**, a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnökének a határon túli magyar hagyományok és nemzeti értékek gyűjtése, megőrzése és népszerűsítése iránt elhivatott, példaértékű kutatói és szakírói tevékenysége elismeréseként.

2016 DECEMBER

December 1. AKárpáti Kiadó és a Boksay József Kárpátaljai Megyei Képzőművészeti Múzeum szervezésében Ungváron megtartották a Boksay-album bemutatóját.

December 1. AKárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola berkeiben működő Lehoczky Tivadar Kutatóintézet első alkalommal szervezte meg a Kálmán-esehi Sánta Márton Fialat Kutatói és Tudományos Diákköri Konferenciát a főiskola központi olvasótermében.

December 1. Beregszász előjárói és civil szervezetei egyeztették 2017 évi programjaikat. A 2017-es kulturális, tudományos és egyházi eseményeket összegző programtervet a követ-

kező szervezetek, intézmények képviselői állították össze: a városi önkormányzat, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, a Beregszászi Református Egyházközség, a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség, a Beregszászi Görögkatolikus Egyházközség, Magyarország Beregszászi Konzulátusa, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezete és a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet. A résztvevők abban egyeztek meg, hogy az összeállított eseményeket programfüzet formájában elérhetővé teszik a kárpátaljaiak, valamint az ide érkező vendégek, turisták számára.

December 2. Az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középisko-

la fennállásának 70. évfordulója alkalmából ünnepi koncertre került sor a Kárpátaljai Megyei Filharmóniában.

December 3. Örkeny István *Tóték* című tragikomédiáját mutatta be a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata Beregszászon. A többszörös díjnyertes előadást először 2004-ben láthatta a közönség Vidnyánszky Attila rendezésében. A főbb szerepeket Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Orosz Melinda, Tóth László és Rácz József játszották.

December 3. Megtartotta XXIII. közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ), amelynek során a jelenlévők nyilatkozatot fogadtak el. A KMPSZ elnökévé ismét Orosz Ildikót választották meg.

December 5. Magyar Levente, a Külgazdasági és Külügyminisztérium államtitkára előadást tartott az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karán.

December 6. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a Genius Jótékonyági Alapítvány szervezésében átadták a Soós Kálmán-ösztöndíjakat.

December 7. A Szolyvai Emlékparkban felszentelték az elhurcolt és kivégzett magyar országgyűlési képviselők, felsőházi tagok emlékkeresztjét (Mihajlo Beleny alkotása). 70 évvel ezelőtt ezen a napon végezték ki Ungváron Bródy András magyar országgyűlési képviselőt. Ebből az alkalomból emlékbeszédet tartott dr. Dupka György történész, az emlékpark felölös titkára, Szabó János, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Filep Lajos történész, az Ungvári Duhnovics Társaság elnöke, Olekszij Korszun-történész, GULAG-GUPVI kutató. A római katolikus, görögkatolikus és református lelkészek gyászmiséjét (panachidát, rekviemet) tartottak az áldozatok lelki üdvéért.

December 7. Ungváron, a Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeumban a Szolyvai Emlékparkbizottság, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a GörögKör szervezésében kiállítás nyílt az egykori Gulag-rab, Dr. Ortutay Elemér görögkatolikus pap, teológus születésének 100. évfordulója alkalmából. Ugyanitt megtekinthették az érdeklődők a *Magyarok a Szovjetunió tábo-*

raiban 1944–1956 című kiállítást is. Beszédet mondott dr. Zubánics László, dr. Dupka György, Marosi István, Olekszij Korszun, Filep Lajos, Angyal Gabriella, Vaszil Kocan. Közreműködött a Romzsa Tódor nevet viselő-papi szeminárium kórusa.

December 9. ABoksay József Kárpátaljai Megyei Képzőművészeti Múzeumban megnyitották a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága 2016. évi téli tárlatát.

December 10. „A Magyar Kultúráért Kárpátalján” Alap díjátadó ünnepséget szervezett a Munkácsi Szent István Liceumban. A résztvevőket Kacsó András, a Kárpátaljai Ferences Misszió Alapítvány (KMFA) kuratóriumi elnöke köszöntötte. Díjazták azon pedagógusokat, akiknek tanítványai a KMPSZ által szervezett – Kárpátalja minden magyar általános és középiskolájára kiterjedő – magyar nyelv és irodalom tantárgyi vetélkedőkön első helyezést értek el. AKarádi helyesírási verseny, az Édes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny, a költészet napi szavalóverseny, a Drávai Gizella nyelvhasználati verseny, a Kazinczy szépkiejtési verseny eredményeinek figyelembe vételével Iván Éva, Hnatik-Riskó Márta, Szabó Éva, Nagy Krisztina, Pallay Katalin, Simon-Árpa Zsuzsanna, Zeke Zsuzsanna, Perdukné Lator Ilona, Király Katalin, Kudlotyák Krisztina, Kovács Erzsébet, Csetneki Adrienn, Sarkadi Katinka, Katona-Mironova Berta bizonyult a leg-eredményesebb pedagógusnak. Elismerekben részesültek a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség által szervezett Forrai Sándor Rovásírásverseny győzteseinek felkészítő tanárai: Vári Katalin, Szász Marianna és Popovics Pál. Atvehették díjaikat a *Kedvenc kárpátaljai pedagógusom* verseny győztesei is. Övönő kategóriában Kiss Éva, tanító kategóriában Gajdos Brigitta, tanár kategóriában pedig Kopasz Gyula kapta a legtöbb szavazatot. Az ünnepség végén a szalócai Komótos népi zenekar és a munkácsi Borostyán néptáncsoport lépett fel.

December 10. Második alkalommal szervezte meg a Bartók Béla tehetségkutató versenyt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség. A vetélkedő döntőjének a Kárpátaljai Megyei Filharmónia adott helyet. A leg-

tehetségesebb gyerekek és fiatalok mérték össze tudásukat, és bizonyították, hogy mesterei saját hangszerüknek. Az első korcsoportban (5–10 évesek) Paládi Máté (zongora, Nagyszőlősi járás, felkészítő tanára Engi Erika), a második korcsoportban (10–13 évesek) Nurijeva Veronika (cselló, Ungvári járás, felkészítő tanár Sutko Miroszlav), a harmadik korcsoportban (14–19 évesek) Szilágyi Patrícia (xilofon, Nagyszőlősi járás, felkészítő tanára Kalinics Artem) végzett az első helyen. A döntő résztvevői értékes pénzt jutalomban részesültek. A dobogós helyezést elérők az anyagi jutalomon kívül egy egész hétvégi budapesti úton is részt vehettek a Magyar Művészeti Akadémia jóvoltából, a legjobb három versenyző pedig felléphetett a Pesti Vigadó színpadán.

December 10. Megtartotta ülését az Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács – az UMSZ egyik legfontosabb döntéshozó testülete, amelynek elnökévé dr. Spenik Sándort (Ungvár), alelnökeivé Mészáros Györgyit (Técső) és Szikora Attilát (Hmelnickij) választották.

December 11. A téglási kultúrházban megrendezték a XVI. Jónak Lenni Jó jótékonyági koncertet a Császlóci Bentlakásos Iskola lakóinak megsegítésére. Felléptek a téglási kultúrház Rózsa népdalegysége, Orchidea és Eszterlánc néptánc csoportjai, Csalogány asszonykórusa, Pergettyű citerazenekara és Nyitnikék folklórcsoportja, a Kereknyei Művészeti Iskola Szürte–Téglás fiókinézeteinek tanulói, a Császlóci Bentlakásos Iskola növendékei.

December 16. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán megnyitották a *Magyarok a Szovjetunió táborában 1944–1956* című kiállítást. Köszöntőt mondott Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora, a kiállítást Ötvös Sándor, a Miniszterelnökség Kormánybiztosi Kirendeltségi Főosztályának főosztályvezetője nyitotta meg, a tárlat anyagát Dr. Ligeti Dávid történész, a VERITAS Történetkutató Intézet tudományos munkatársa mutatta be.

December 16. „Csak egy nap a világ” címmel a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola átriumában koncertet adott Szalóki Ági. A többszörös Fonogram-díjas, Artisjus előadói di-

jas, Regionális Prima Díjas előadóművész műsorában Karády Katalint, Edith Piafot és Amália Rodrigues idézte meg.

December 16–18. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács harmadszor szervezett adventi vásárt Beregszász főterén. A rendezvény minden napján valamilyen kulturális programra is sor került. Pénteken a VII. Pulzus Karácsonyi Cipősdoboz Akció keretében egész napos koncertsorozat várta az érdeklődőket. Szombaton a KMKSZ immár 22. alkalommal szervezte meg a Kárpátaljai Magyar Betlehemes Találkozót. Vasárnap került sor a kárpátaljai történelmi egyházak kórusainak fellépésére.

December 17. Rahón, a magyar óvoda és iskola épületében immár ötödször rendeztek adventi ének- és szavalóversenyt, amelyre Nagybecskóról, Terebesfejérpatakról, Gyertyánligetről, Rahóról, Zipzeraiból és Körösmezőről érkeztek gyerekek óvodástól egészen a középiskolás korosztályig.

December 18. *Kiskarácsony, nagykarácsony* címmel adott koncertet a Magyar Melódiák kamaraegyüttes a Kárpátaljai Megyei Filharmonia színpadán.

December 20. A *Magyarok a Szovjetunió táborában 1944–1956* című kiállítást Ungváron, az UNE magyar karán dr. Zubánics László dékányhelyettes és dr. Dupka György történész nyitották meg.

December 21. Munkácson, a Kárpátaljai Megyei Orosz Dráma Színházban is megtekinthető volt a *Magyarok a Szovjetunió táborában 1944–1956* című kiállítás. A megnyitón köszöntőt mondott Popovics Béla helytörténész, a kiállítást Csibi Krisztina, a Magyarság Háza igazgatója nyitotta meg, a tárlat anyagát dr. Szakály Sándor történész, a VERITAS Történetkutató Intézet főigazgatója ismertette. Közreműködött Pál István „Szalonna” és családja.

December 21. Hármas könyvbemutatóra került sor a Beregszászi Járási Könyvtár olvasótermében. Az irodalomkedvelők Hajas Csilla *A fele komoly* című kispróza-kötetét, Weinrauch Katalin *Cirkuszvára* című gyerekeknek szóló verseskötetét és Kenyeres Mária *Számkivetve* című kötetét ismerhették meg. A könyvetket dr. Dupka György, a Kárpát-

aljai Magyar Művelődési Intézet igazgatója, az Intermix Kiadó vezetője és az *Együtt* kárpátaljai irodalmi folyóirat felelős kiadója mutatta be. A jelenlévő szerzők néhány vers felolvasásával ízelítőt adtak műveikből. A rendezvény zárásaként az *Együtt* legújabb számát Csordás László, a folyóirat olvasószervezője ismertette.

December 22. A Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskolában is bemutatják a *Magyarok a Szovjetunió táborában 1944–1956* című kiállítást.

December 26. Nagy sikerű karácsonyi hangverseny keretében felejthetetlen élménnyel ajándékozta meg a közönséget a Munkácsi Fiúkórus a római katolikus templomban.

2017 JANUÁR

Január 1. Az év első napján Ungváron a helyi magyarság Petőfi Sándor születésnapjának 194. évfordulóját méltatta. Tárics Zoltán, a KMKSZ Ungvári Alapszervezetének elnöke felidézte Petőfi Sándor életútját és költészetét. Elmondta, hogy Petőfi Kiskörösön nem magyar szülők családjában jött a világra, ennek ellenére a magyar irodalom és történelem kiemelkedő alakja lett. A rendezvény végén Balogh Dénes, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Tárics Zoltán, Ivaskovics József zenész, valamint Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke megkoszorúzták a költő szobrát.

Petőfi Sándor születésének 194. évfordulója kapcsán hasonló megemlékezést és koszorúzást tartottak Kijevben, Beregszászon, Badalóban és más Petőfi-emlékhelyeken.

Január 14. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete ötödik alkalommal szervezte meg a nagycsaládos napot Beregszászon. A rendezvény keretében koncertet adott a nagy sikerű Alma együttes.

Január 18. Első alkalommal rendezett hagyományörző újév-köszöntő bált a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ifjúsági Szervezete (KMKSZ ISZ). Az eseménynek a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola adott otthont.

Január 20. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MEKK) rendezvénysorozattal méltatta a magyar kultúra napját. Megemlékezést és koszorúza-

si ünnepséget rendeztek a beregszászi Kölcsey-emléktáblánál a Himnusz megírásának 193. évfordulója alkalmából. Beszédet mondott dr. Zubánics László, az UMSZ és a KMMI elnöke.

A beregszászi Európa–Magyar Házban Zubánics László moderálásával megtartották a Beregszászi Értelmiségi Fórumot. Lőrincz P. Gabriella kárpátaljai mentor és Farkas Wellman Endre oktató bemutatták az ENUMERACIÓ című kiadványt, amely egy jelentős válogatás az Előretolt Helyőrség Íróakadémia tagjainak alkotásaiból. Szemere Judit szerkesztő bemutatta a fiatal kárpátaljai alkotók *Különjárat* című antológiáját, majd Dupka György a *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján* című, hamarosan megjelenő könyvéről tartott ismertetőt.

Az eseményen átadták az *Együtt* című irodalmi lap nívódíját, amelyet a szerkesztőbizottság Marcsák Gergely irodalmárnak ítélte oda. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia és a KMMI elismerő okleveleit a magyar kultúra szolgálatában kiemelkedő személyiségek kapták.

Az ünnepséget zené-irodalmi összeállítás színesítette, amelyben közreműködtek a Beregszászi Kodály Zoltán Művészeti Iskola tanárai és diákjai, illetve a tiszabökényi Tisza Csillag Kórus tagjai.

Január 20. Az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskolában a tanintézet és a MEKK szervezésében megrendezték a XVIII. Himnusz-mondó versenyt.

Január 22. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége (KESZ) beregszászi csoportja ünnepséget, valamint kiállítást szervezett a magyar kultúra napja alkalmából a Pásztor Ferenc Községi Házban. Az egybegyűlteket Molnár János beregszászi római katolikus esperes-plébános köszöntötte, majd a Krajnik Irén és Turjanica Terézia zenetanárok által felkészített fiatal tehetséges gyerekek előadása következett. Gogola Zoltán festőművész egyéni tárlatát Bárdos István, a KESZ képviselője nyitotta meg.

FEBRUÁR

Február 2. A Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban sor került Csuprik Etelka, Ukrajna érdemes művésze zongorakoncertjére.

Február 2. A Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet a

■ beregszászi Arany Páva hotel-étteremben megrendezte az V. Görögkatolikus Jótékony-sági Bált.

Február 2. Szolyva gyógyha-tású ásványvízforrásai évszá-zadok óta ismertek. Ezentúl egy bronzból készült emlékmű is hir-deti a város nevezetességét. A víztöltő embert ábrázoló alkotás a város első bronzból készült emlékműve. A szobor Sztepan Rusznak, Mihajlo Kolodko, Vaszil Krivancs, Roman Murnik és Fegyir Sándor közös erőfe-sztésének gyümölcse.

Február 3–8. Határontúli ma-gyar társulatok vendégjátékát láthatta a közönség az Ujszín-házban negyedik alkalommal megtartott Keresztény Színházi Fesztiválon. A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház (Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház) társu-lata a Bubik István Stúdiószín-padon Kányádi Sándor *Kétsze-mélyes tragédia* című művét mutatta be Arkosi Árpád ren-dezésében.

Február 7. Nyíregyháza után Ungváron is bemutatták a Bereg vármegye 1836. évi pec-séthasználati kiváltságlevelét feldolgozó díszkötetet, amely a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára és a Kárpátaljai Me-gyei Állami Levéltár közös munkája eredményeként jelent meg. A kiadvány nemcsak kul-túrtörténeti szempontból jelentős, jó példája az utóbbi évek-ben a magyar és az ukrán levél-táros szakma között kialakult gyümölcsöző együttműködés-nek. A forrás hamarosan digi-tális formában is elérhetővé válik. A kötet Bereg vármegye pecsétjének az 1836-os oklevél-ben történő megerősítését tes-zi minden érdeklődő számára elérhetővé. A pecsét különle-gessége, hogy a felirat már magyarul olvasható a korábbi latin helyett. A latin nyelvű oklevél szövege pedig három nyelven, magyarul, ukránul és angolul található kiadványban. A díszkötet jelentőségét Dr. Mikó Zsuzsanna, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója, Tetjana Baranova, az Ukrán Állami Levéltári Szolgálat elnöke, Mihajlo Miszjuk, a Kárpátaljai Megyei Állami Levéltár igazga-tója, Vida László ungvári ma-gyar első beosztott konzul, Szabó István, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Köz-gyűlés alelnöke, dr. Csátary

György, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanszékvezető tanára méltatták.

Február 9. Glück Gábor híres kárpátaljai festőművész, grafikus születésének 105. évfordulója tiszteletére jubileumi emlékkiállít-ás nyílt Ungváron a Boksay Jó-zsef Kárpátaljai Megyei Szépmű-vészeti Múzeumban.

Február 9. 1956 egyik hőse-nek, Szűcs Sándornak, a záho-nyai vasútállomás egykori főnö-kének tiszteletére emléktáblát avattak az egykori alma materé-ben, a Csapi 2. Számú Széche-nyei István Középiskolában. Szűcs Sándor mint záhonyi ál-lomásfőnök a sínek felszedésé-vel, a váltók elállításával, torla-szok emelésével tíz napon át fel tudta tartóztatni a vasúton a szovjet csapatok magyarorszá-gi bevonulását. Az emléktáblát a Magyar Emlékekért a Világban Egyesület és a Magyar Közle-kedési Közművelődésért Alapít-vány készítette. A KMKSZ Csapi Álapszervezete által szerve-zett rendezvényen részt vett és beszédet mondott dr. Gulyás Gergely, a Magyar Országgyű-lés törvényalkotásért felelős al-elnöke, Balogh Livia, a KMKSZ Ungvári Középszintű Szerveze-tének elnöke, Maha László, az iskola igazgatója. A vendégek Debreceni Anikó felkészítő ta-nár által összeállított megható irodalmi-történelmi zenés össze-állítást tekinthettek meg az is-kola felső osztályos tanulóinak előadásában.

Február 10. AII. Rákóczi Fe-renc Kárpátaljai Magyar Főis-kola és a KárpátHáló Közössé-gi Együttműködés a Szépkorú-akért (KESZ) egyesület számí-tástechnikai alapismereteket biztosító tanfolyamot indított a szépkorúak számára.

Február 11. Megtartották a XI. Mezőgecei Nemzetközi Böllerversenyt.

Február 14. Az Ungvári Nép-rajzi és Népi Építészeti Múzeum-ban a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közössége (MEKK) szervezésében megrendezték a VIII. CARPATICAART EXPO-t, amelyen bemutatták a MEKK Munkácsy Mihály Képzőmű-vészeti Egyesület és más műhe-lyek tagjainak legújabb munká-it. A rendezvényen mások mel-lett ünnepi beszédet tartott Vida László, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának első beoszt-tott konzulja, Borisz Kuzma, az Ukrán Képzőművészeti Szövet-ség kárpátaljai tagozatának el-

nöke, Zubánics László, a Kár-pátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke, Dupka György, a MEKK elnöke. A palágykomoróci Nefelejcs kórus (művészeti vezető: Illár Viktória) magyar népdalokat adott elő, majd a jelenlévők az eszenyi Miczbán Hagyományörző Egyesület jóvoltából belekös-tohlhattak az Ung-vidéki népi gasztronómia remekeibe is.

Február 13–17. A Kárpátal-jai Magyar Nagycsaládok Egyesülete, valamint a történel-mi egyházak szervezésében gaz-dag programmal lezajlott a Há-zasság hete Kárpátalján.

Február 16. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet és a Sodró Együttes idén is meg-rendezte táncházzal egybekö-tött folkkocsmáját először Ung-váron, Rusznak György neve-zetes Váralja múzeum-kávézója-ban, majd a Rákóczi-főiskola átriumában. A Sodró együttes-sel közösen koncertet adott Pál La-jos, Európa-, Életfa- és Artisjus-díjas népzeneész, előadóművész. A koncertre Pál Lajost elkísérte tanítványa, Blaskó Tamás is. A művészek a harmonika népzene-ben betöltött szerepét mutatták be, de a népi dallamok mellett az egykori báltáncrendzenei – ke-ringő, tangó stb. – is felcsen-dültek.

Február 17. Aberegszászi fő-iskolán a KMPSZ szervezésében megrendezték a szórványvidé-ken oktatók konferenciáját.

Február 17–19. Mézfesztivált szerveztek Ungvár központjában.

Február 18. A Nagydobronyi Középiskolában került megren-dezésre a Kazinczy szépkiejtési verseny megyei döntője a Kár-pátaljai Magyar Pedagógusszö-vegség (KMPSZ) szervezésé-ben. A megmérettetésen a járási középöntők legjobbjai vehet-tek részt 7–9. és 10–11. osztá-lyos korcsoportban.

Február 23. Magyarország Beregszászi Konzulátusa és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet közös szervezésének köszönhetően Beregszászra is eljutott Matl Péter szobrász- és festőművész málenkij robot témájú kiállítása. Az *Ötösével* című tárlatnak a II. Rákóczi Fe-renc Kárpátaljai Magyar Főis-kola adott otthont.

Február 23. A GörögKör – a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Görögka-tolikus Lelkessége megrende-zte az Ortutay Elemér IV. Keresz-tény Tudományos Diákköri

Konferenciát, amelyen ukrainai és külföldi egyetemek és főis-kolák diákjai vettek részt.

Február 24. Az egri vár hős kapitányának, Dobó Istvánnak állítottak ünnepélyes keretek között mellszobrot az ungvári já-rási Szerednyén, aki életének utolsó éveit a helyi várban töltötte. Az emlékmű állítását Závoda Ferenc, a Békés Me-gyei Önkormányzat képviselő-je és Roják Mária, Császlóc köz-ség polgármestere kezdemé-nyezték. A szobor – Türi Török Tibor Pro Cultura Keszthely-di-jas alkotó munkája – a Dobó Ist-ván által kiépített több mint négy kilométer hosszúságú pin-cerendszer bejáratánál, a Leánya Agráripari Cég épületében kapott helyet. Az avatóünnep-ségen a szobrász személyesen is jelen volt.

Dobó István hősies életét és Szerednye történelmét Buhajla József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja idézte fel. A település évszáza-dokon át híres bortermelő köz-pont volt, amelyet már 1417-ben említ oklevél. A Dobó család honosította meg itt a szőlő- és borkultúrát, erősítette meg a szerednyei várat, amelynek rom-jai ma is láthatók.

Február 25. A Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkész-csapat 20. alkalommal rendezte meg hagyományos cserkész-bálgját, amelynek idén az Oscar-gála adta a tematikáját.

Február 27. – március 5. A Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács kezdeményezésére és szervezésében Kárpátalja több járásában idén is megrendezés-re került a Magyar Konyha Hete.

Február 28. AII. Rákóczi Fe-renc Kárpátaljai Magyar Főis-kola és a Pro Cultura Subcar-pathica civil szervezet nagyszabású jótékony-sági farsangi bált szervezett, amelynek bevételét az ifjú kárpátaljai tehetségek tá-mogatására fordítják.

Február 28. ASzöttes Kama-ra Néptáncgyűttes tagjai Ung-váron, a Kárpátaljai Megyei Fil-harmónia színpadán léptek fel. A koncertet Tessely Zoltán, a Bics-ke központú, Fejér megyei vá-lasztókerület fideszes képviselő-jének támogatásával a KMKSZ Ungvári Középszintű Szerveze-te, valamint a Kárpátaljai Népfő-iskolai Egyesület szervezte.

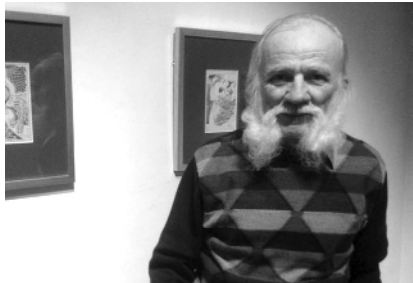
Összeállította:
Dupka György
és Zubánics László

Kárpátaljai képzőművészek bemutatkozása Budapesten

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet (NSKI) Kárpát-haza Galéria rendezvénysorozatának keretében újabb kárpátaljai képzőművészek kaptak lehetőséget a bemutatkozásra Budapesten, a Forrás Galériában.

Januárban *Hagyomány és álmvilág* címmel Réti János festő- és grafikusművész alkotásaiból nyílt kiállítás, amelyet Fráter Olivér, a NSKI elnökhelyettese nyitott meg. Réti János munkásságát Óry László, a Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület elnöke jellemezte.

Mint elhangzott, a művész képeinek témája, technikája változatos, figurális és absztrakt műveket egyaránt készít, a tájak mellett megjelennek a csendéletbe foglalt alakok, a női aktok ábrázolásai és az absztrakt formákká egyszerűsített színtartók konstruktív, geometrikus kompozíciói is. Különféle festéstechnikai és grafikai technikákat alkalmaz, képeit többek között tussal, tollal, színes ceruzával készíti, de dolgozik akvarellal, pasztellel, illetve vannak monotípiái is. Illusztrációi több kárpátaljai kiadványban is megjelentek, többek közt az *Együtt* című kulturális folyóiratban, valamint Nagy Zoltán Mihály *Az idő súlya alatt* című novellagyűjteményében.

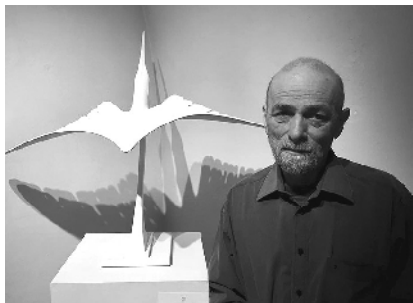
Réti János tanulmányait az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskolában végezte monumentális festészet szakon. 1974-től rendszeresen állít ki, munkáit Kárpátalján és a határon túl is számos helyen láthatták az érdeklődők. Alapító tagja a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT), 1983-tól nyugdíjazásáig az Ungvári Művészeti Alap munkatársa volt, ahol művészeti tervezőként dolgozott, emellett 1989–1993 között az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskola tanáraként is tevékenykedett.

A művész egyik példaképe – saját bevallása szerint – Matisse, akinek alkotómunkája, műveiben a vonalak dinamikája és dekoratív ábrázolásmódja arra ösztönözte, hogy grafikai kísérletekbe kezdjen, és megpróbálja saját gondolatait új formákat keresve papírra vetni. Munkásságát Révész Imre-díjjal, valamint Boksay József – Erdélyi Béla Megyei Képző- és Iparművészeti Díjjal ismerték el.

Februárban Szocska László szobrászművész *Formai párhuzamok* című kiállítását tekinthették meg az érdeklődők a Forrás Galériában.

A megnyitó ünnepségen Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke felhívta a figyelmet arra, hogy Szocska László szobrászművész absztrakt térplasztikáinak alapja többnyire a fa, „amely gyökereivel makacsul kapaszkodik abba a darab anyaföldre, ahova aprócska magként elhintette a gondviselés”.

Kerényi Imre miniszterelnöki megbízott arra emlékeztetett, hogy Kárpátalja sok kiemelkedő tehetséget adott Magyarországnak, köztük Jávori Ferenc zeneszerzőt, Trill Zsolt színművészt és

Vidnyánszky Attilát, a Nemzeti Színház igazgatóját.

A kiállítást Matl Péter szobrászművész nyitotta meg, aki röviden ismertette Szocska László pályafutását.

A művész az 1990-es évektől kezdett szobrokat és kispasztikákat készíteni. Munkáit Európa több országában láthatta a közönség. 1994-től tagja a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának, valamint az Ukrajnai Nemzeti Művészeti Szövetség Kárpátaljai Egyesületének.

Munkái időtlenek és közel állnak a természethez. Szobrait letisztult, könnyed, geometrikus formák jellemzik, azok „szállnak, repülnek, forognak a térben”.

Az MTI híradásai nyomán

Téli tárlat – a RIT kiállítása Beregszászon

Február folyamán a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) tagjainak alkotásait tekinthették meg az érdeklődők a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold kiállítótermében. Már hagyomány, hogy az egyesület nagyszabású kiállítás keretében mutatja be tagjai egy évi művészi tevékenységének eredményeit. Erre 2016 decemberében került sor Ungváron, a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban. A beregszászi tárlat – a terem adottságai miatt – kisebb válogatás, arra törekedve, hogy a társaság 23 aktív tagja és két tiszteletbeli tagja közül mindenki bemutatkozhasson a beregvidéki közönség előtt.

A *Téli tárlat* című kiállítás ünnepélyes megnyitója kezdetén az egybegyűlteket egyperces néma főhajrással adózták a művész társaság nyáron hirtelen elhunyt egykori elnöke, Magyar László festőművész emlékének, majd Kopriva Attila festőművész, a RIT kulturális titkára köszöntötte a vendégeket. Rövid művészettörténeti összefoglalója után vázolta a társaság elmúlt évi tevékenységét, megemlítve az alkotótáborokat, kiállításokat. Az elmúlt időszakban a társaság négy új taggal bővült, ők Habda László és Soltész István, Ukrajna érdemes művészei, Micska Zoltán, Ukrajna kiváló művésze, valamint Baráté Ágnes fiatal művész. 2016-ban Magyar László halálával nagy veszteség érte a közösséget, amely a 2016 októberében megtartott ülésén Kulin Agnest választotta meg elnöknek, így Magyar Lászlót egy fiatal, ötletgazdag, aktív művész követi az alkotóközösség élén.

Ezután bemutatták a RIT, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és Magyarország Ungvári Főkonzulátusa által 2015-ben létrehozott Révész Imre Díjat. Az elismerést a társaság munkáját és létrejöttét kiemelkedően támogató személyek, közszereplők, művészek kaphatják. Az alapítók minden évben három személynek adják át a kitüntetést, amely egy bronz érmet (Matl Péter munkája), egy névre szóló oklevelet, valamint egyszeri jelképes összegű pénzjutalmat foglal magában. A 2016-os díjazottak:

Larisa Maleh, Magyarország tiszteletbeli lemergi konzulja, aki tisztviselőként és magánemberként is segítette a RIT eddigi működését, mecénásként és művészettelvelőként sok kárpátaljai alkotót támogatott abban, hogy bemutatkozhasson Galíciában;

Berecz Margit textil- és festőművész, aki 1993-tól a RIT aktív tagja. Alkotásaiban az iparművészeti gobelin alapok és annak technikai megoldásai dinamikus kapcsolatot teremtenek a festészeti hagyományokkal. Az absztrakt formák és a kárpátaljai tájak motívumvilága együttesen szövődnek kezei alatt falikárpittá és festészeti alkotássá;

Réti János festőművész-grafikus, a RIT alapító tagja, bohém modorával és karakteres festményeivel a kárpátaljai művészeti élet közismert alakja. Két alkotó személyiség él szimbiózisban benne: a kárpátaljai tájat és a kárpátaljai festőiskola hagyományait ismerő lírai piktor, valamint a groteszk és huncut grafikus, aki vágyálmait vetíti ki a vászonra.

Sz. J.

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

BARATÉ ÁGNES FESTŐMŰVÉSZ

Visszaemlékezés

Állatfarm

Isten hozott Kelet-Európában

Segélyezés

Baraté Ágnes 1988-ban született Mezőkaszonyban. Középiskolai tanulmányait szülőfalujában kezdte, majd a Nagyberegi Református Líceumban érettségizett. Mivel a rajzolás és a festés gyerekkorától meghatározó tevékenységek voltak számára, tanulmányait a Kárpátaljai Művészeti Iskolában folytatta festészet szakon. Közben levelező tagozaton angol nyelv- és irodalomtanári diplomát szerzett. 2012-ben felvételt nyert a Magyar Képzőművészeti Egyetem festőművész szakára. Az elmúlt tanévben az Erasmus Program keretében a Drezdai Képzőművészeti Egyetemen képezte magát.

Ágnes aktívan részt vesz a művészeti életben, gyakran szerepel kiállításokon Kárpátalján és a határon túl is. Alkotásait láthatta a közönség többek között Beregszászon, Ungváron, Budapesten, Szolnokon, Drezdában. Tagja a Bereg Alkotóegyesületnek, az ArtTisza Művészeti Egyesületnek, az E.S.Z.M.E. csoportnak, valamint 2016-tól a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának.

Művészeti tevékenységének legfőbb témája az ember, annak érzései, kapcsolati viszonyai. Munkáinak többsége realista stílusban készül, de az utóbbi időben előszeretettel alkot szürreális, expresszív világot, ahol keverednek a mesészerű és a valóságos elemek. Művészi fotográfiával is foglalkozik.

A fiatal művésznő rövid pályafutása alatt már számos díjat és ösztöndíjat nyert el festőként és fotósként egyaránt. 2013-ban például a Magyar Képzőművészeti Egyetem másodéves hallgatójaként *A testvérem Down-kóros* című alkotásával első díjat nyert az Evangélikus Országos Múzeum által kiírt *Tolerancia* pályázaton.

Az életben nagyon fontosnak tartja a humort, még ha fekete humor is az.

– ditta –

Húgom gyerekkori emlékképe

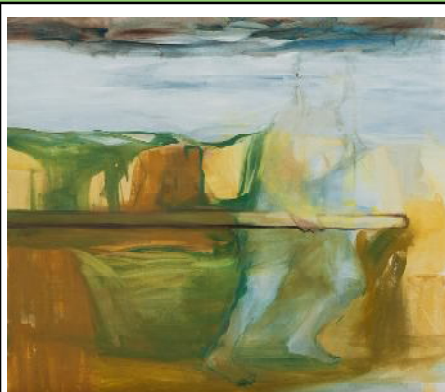
Eltűnőben

Mackók a lepedőn

Meditáció

Cipekedő óriás